

Kompromisi ali prave rešitve

Smo v času stabilizacije. Oklepamo se stališč, kako je treba delati in kaj je treba storiti. Teh stališč je dovolj, ni pa še dovolj akcij za uresničevanje dogovorov. Pojavljajo se neskladja v proizvodnji, na trgu, v ekonomskih odnosih s tujino, na področju denarja in posojil, katerih nujna posledica je manjši dosežek rezultatov.

»Investicijska politika bi morala biti pomembno oporišče ekonomske stabilizacije. Analize pa kažejo, da so resnični tokovi pogosto prav nasprotni tem opredelitvam. Začelo se je z realnimi načrti in sedanja stabilizacijska politika po vsebini ne pomeni nič drugega kot revizijo nerealnih načrtov in obnašanj,« je med drugim dejal Marko Bulc na zadnji seji CK ZKJ, ko je opozarjal na vzroke za nestabilno obnašanje. »Investicijskih projektov se lotevamo pod pritiski, pa tudi v sodelovanju političnih, poslovnih in bančnih struktur pri reševanju lokalnega razvoja zunaj širših družbenih potreb in spoznanj o potrebah trga. Številne razvojne ambicije niso preverjene in potrjene med postopkom vsklajevanja razvojnih načrtov.«

S takim razmišljanjem lahko odkrijemo številne pojave, ki negativno delujejo na uresničevanje načrtov. Njihove korenine so v še nepremaganem etatizmu in tehnokratizmu.

Tovariš Bulc nakazuje neizogibno pot rešitve: »Kot komunisti, kot ZK v celoti, se moramo izboriti za vnovično preverjanje vseh naložb, opredeliti se moramo, katere bomo ustavili, katere odložili ali preložili – vse na temelju že sprejetih kriterijev in prednosti. To morajo storiti delegatske strukture, a brez jasnega in odločnega prizadevanja komunistov in ZK ne bo uspeha. To je eden pomembnih predpogojev, da bi bili delavci še naprej pripravljeni prenašati breme stabilizacijskih naporov, pogoj, da bi se realneje lotili novega srednjeročnega načrta. Zveza in njeni organi so nenadomestljiv dejavnik pri oblikovanju skupne razvojne poti, enotnega sistema, enotnih pogojev gospodarjenja v Jugoslaviji.

Vse, kar se dogaja v republikah in ozdih, se nujno odraža v federaciji. To pomeni, da se zaostren gospodarski položaj v republikah in pokrajinah kaže tako, da vsak bolj ceni tisto, kar edino ustreza gospodarstvu republike ali pokrajine, zato se tudi težje dogovarjamo. Mnogo težje tudi sprejemamo rešitve, ki jih ponujamo kot skupne. Da bi, denimo, v zboru republik ali pokrajin ali drugje hitreje in bolje usklajevali stališča, moramo uresničiti dva predpogoja. Najprej morajo biti ZIS in organi uprave še bolj tisto, kar od njih terja ustava; to je skupni organ vseh republik in pokrajin, ki ponujajo na ustavi in sistemskih rešitvah zasnovane rešitve celote. Drugi predpogoj pa je večja dovzetnost republik in pokrajin za širše razumevanje skupnih interesov.

Prepričan sem, da bomo našli prave rešitve, če se bomo oprli na delavce in občane, če bomo imeli več poslušnosti za njihove težave, in če bomo imeli dovolj moči, da bomo tistim našim članom, ki delajo v nasprotju z dogovorjenim, lahko rekli – oprostite, toda oprostite se od članstva ZK pa tudi od položaja,« je svoje razmišljanje zaključil tovariš Marko Bulc.

»Jugoslavija, Jugoslavija«, je ponovno zadonela pesem iz mladih otroških grl, to pot nad vasjo Studenčice, nedaleč od Medvod. Tu je minulo nedeljo organizacija ZB NOV Medvode odkrila spominsko obeležje kurirske postaje G-25. Iz te postaje so potekale štiri linije: prva prek Ločnice, Tošča do Hrastnice, druga prek Zlebov, Medeneskega hriba do vasi Medno-Stanežice, tretja prek Godešica in Črnega groba in četrta nekaj časa prek Seničice, Tometove Zage in tam čez Savo.

Vse prisotne sta med drugim pozdravila in spregovorila o pomenu obeležja komandir takratne linije Franc Dobnikar in komisar 4. Relejne linije Jože-Krištov.

Jože Čurin

Minulo soboto se je na nogometnem igrišču ob reaktorskem centru v Podgorici začelo prvo tekmovanje gasilskih enot civilne zaštite, v nedeljo pa se je tekmovanje zaključilo z nastopom enot gasilskih društev. Tekmovanja se je udeležilo 34 ekip z nekaj nad 200 tekmovalci. Ob koncu so bile podeljene diplome in pokali, vse tekmovalce pa je med drugim pozdravil načelnik štaba civilne zaštite občine Ljubljana-Bežigrad tovariš Franc Tegelj.

Jože Čurin

Obljube, oblube...

Ob spominu na koroški plebiscit pred šestdesetimi leti bi nas ne vznemirjalo nobeno rekriminacijsko čustvo več, če bi mogli reči, da Avstrija izpolnjuje svoje obveznosti in obljube koroškim Slovincem. Na koroške Slovence bi mogli in morali misliti tako, kakor mislijo rajhovski Nemci na švicarske Nemce ali Francozi na Valonce v Belgiji. Mogli bi misliti tako, a dejansko ne moremo in ne smemo.

Gre za obveznosti po členu 19 ustavnega zakona z dne 21. decembra 1867, ki je prišel tudi danes veljavno avstrijsko ustavo, gre za obveznosti po senžermenski pogodbi, čl. 62-68, ki so prav tako del danes veljavne avstrijske ustave in gre za obveznosti po 7. čl. avstrijske državne pogodbe z dne 15. maja 1955. Avstrija jih ne izpolnjuje. Kar da, da le po dolgotrajnem, utrujajočem boju, nerada. In malo je tega. Mogli bi govoriti tudi o obveznostih Avstrije po ustavni listini OZN, po deklaraciji o človekovih pravicah, po statutu Evropskega sveta ali o obveznostih Avstrije – po helsinški listini.

Ob šestdesetletnici koroškega plebiscita pa mislim predvsem na obljube, dane v času plebiscitnega boja. Avstrija je nanje popolnoma pozabila, kakor da jih ni nikoli izrekla. Avstrijska agitacija se je v tistem času obračala na Slovence z zagotovili, da bodo mogli tudi v Avstriji živeti in se svobodno razvijati kot Slovenci. Glasujejo naj za Avstrijo pač zato, ker je republika, ker vojaška služba v Avstriji ni obvezna, ker ima Avstrija razvito socialno zakonodajo, ker je katoliška država, ker pomeni odločitev za Jugoslavijo odločitev za državno sožitje s civilizacijsko zaostalimi deželami.

Koroški deželni zbor je na seji 28. septembra 1920 soglasno sprejel in nato objavil tale razglas: »Začasna deželna zbornica, daleč od tega, da bi uporabljala metode jugoslovanskega nasilja in samovoljnosti, zastopa kot načelo bodoče deželne politike politiko sprave in pravičnosti. – V zavesti odgovornosti polne ure izjavlja torej v imenu zastopanega prebivalstva, da bo slovenskim sodeželanom varovala njihovo jezikovno in nacionalno posebnost, sedaj in za vse čase, in da bo njihovemu duhovnemu in gospodarskemu razcvetu posvetila enako skrb kakor nemškemu prebivalstvu dežele. – Natančna izdelava teh načel bo dogovorjena po izvršeni ponovni združitvi z zastopniki koroških Slovencev. – Sicer so pa demokratična načela, na katerih je zgrajena avstrijska republika, poročila za to, da bo volja slovenskega prebivalstva prišla odkrito do izraza. – Koroški Slovenec bo torej znotraj svoje dosedanje koroške domovine našel poročilo za obstanek svojega nacionalnega življenja in svojega gospodarskega in kulturnega razmaha. Združena v mirnem delu bosta oba narodna plemena našla priložnost popraviti vso škodo, ki sta jo povzročila dolgoletna vojna in dveletna zasedba večjih delov dežele z nepoklicanimi vsiljivci.«

TedANJI predsednik Heimatdienst Vinzenz Schumy, pozneje večletni koroški deželni glavar, priznava v svoji knjigi, napisani ob 30-letnici plebiscita, »Kampf um Kärntens Einheit Freiheit« (Klagenfurt 1950, 316): »Ta izjava je imela za koroško stvar učinek, ki ga ne gre podcenjevati.«

Med drugimi dokumenti, razstavljenimi pred desetimi leti na posebni razstavi: »Kärntens Abwehrkampf und Volkssabstimmung 1918–1920« v deželnem muzeju v Celovcu, tega dokumenta ni bilo.

Med letaki, ki jih je Heimatdienst, avstrijska uradna organizacija za pripravo plebiscita in za plebiscitno propagando, raztrosil med prebivalstvom cone A, je veliko letakov, ki obljubljajo Slovincem svoboden narodni razvoj v Avstriji.

Videl sem le en tak letak in sicer: »Mi bomo tudi pod Avstrijo v enotni Koroški naš ljubi materin jezik govorili, Slovenci bomo ostali!« In seveda: »Mi ne bomo plačevati za srbski militarizem... Srb ogroža našo vero... Mi ne bomo tak konec vzeti.« Zdi se pa, da je zašel ta letak med druge le pomotoma. Nobenega drugega letaka te vrste, tako tudi najbolj obetavnega z naslovom »Slovenci smo!«, ni med njimi. Ta letak kot »satansko« laž zavrača trditev, da bodo Slovenci izgubili svoj jezik, vero, slovenske duhovnike, učitelje in uradnike, če glasujejo za Avstrijo. »Kakor jasno vidimo«, tako se končuje ta letak, »pri glasovanju ne gre za nobeno narodnostno vprašanje, ne gre za to, ali bomo Nemci ali ostanemo tudi naprej vrli Slovenci, gre edino le zato – in to si naj dobro zapomni vsak in vsakdo! – ali bodo kranjski Srbi in srbski Kranjci našo domovino raztrgali ali ne! Torej Korošec, ki odda svoj glas za Avstrijo, nikoli ni narodni odpadnik, nobena Korošica torej ni izdajalka. Z našim glasovanjem za Avstrijo je le rečeno, da mi z Balkanci onkraj Karavank ne bomo ničesar skupnega imeli! Slovenci, Slovenke, ostanemo na Koroškem! Videli boste, da bomo še Slovence na Kranjskem preživeli!«

V tem duhu je bilo v avstrijski plebiscitni agitaciji izrečeno še marsikaj.

To je tista prevara, na katero predvsem mislimo ob šestdesetletnici koroškega plebiscita.

Lojze Ude,
predsednik RO Zveze prostovoljcev borcev za severno mejo 1918/19

Iz krvi rdeče

Iz krvi rdeče, takšen bo naslov recitala, s katerim so bodo v torek, 14. oktobra ob 11. uri začeli letošnji spominski dnevi v Kraljevu. To so med drugim povedali na ponedeljkovi tiskovni konferenci na RK SZDL. Spominske slovesnosti v Kraljevu namreč pomenijo obeležitev dogodka iz prvega leta našega NOB, ko so nemški okupatorji med 15. in 20. oktobrom 1941 postrelili 5.606 ljudi (med njimi sto izseljencev iz Slovenije) zaradi maščevanja nad partizanskimi uspehi. Poudariti je treba, da so spominske slovesnosti v Kraljevu v povojnih letih prerasle v jugoslovanska srečanja bratstva in enotnosti, kajti vsako leto jih organizira druga republika. Letos je na vrsti naša – Slovenija; povedati pa je treba, da je organizator Zveza kulturnih organizacij Slovenije, in da bodo v recitalu Iz krvi rdeče sodelovali tako poklicni kot tudi amaterski gledališki igralci. Recital bodo zaključili s slovesno zaobljubo mladim vojakom. V okviru te slovesnosti pa skupščina občine in družbeno-politične organizacije Kraljeva vsako leto podeljujejo plaketo Proti nasilju in vojni – za mir v svetu. Prvo plaketo so podelili prvemu vojaku naše revolucije in borcu za mir v svetu tovarišu Titu, za tem pa so jo prejeli še: Gustav Vlahov, Franc Leskošek-Luka, Rodoljub Čolaković, Spasenija-Cana Babović, Jovan Veselinov-Zarko in Krsto Popivoda. Letošnjo plaketo Proti nasilju in vojni – za mir v svetu pa bodo podelili podpredsedniku predsedstva SFRJ tovarišu Sergeju Kraigherju.

STAŠ

Načelo zaslišanja stranke

Ne pišem rad o paragrafih, pa vendar moram nekaj napisati: »Načelo zaslišanja stranke« (8. čl. zakona o splošnem upravnem postopku). V tem zakonu jasno piše, v kakšnih primerih je treba dati stranki možnost, da prikaže dejstva in okoliščine, ki so pomembne za izdajo določbe.

Če pa so dejstva opisana v sami vlogi in podkrepljena s prilogami, se lahko preveri njihovo resničnost brez zaslišanja stranke, ki je vlogo napisala. S tem tudi načelo zaslišanja stranke odpade. Tudi v družbenem dogovoru o skupnih osnovah in merilih za podeljevanje priznane udeležence NOB ni nikjer zapisano, da se mora prosilca za to priznane udeležence NOB pripravi na zaslišanje. Prav tako ni ničesar o tem napisanega v 1. poglavju Statuta ZZB NOV Slovenije, kakor tudi ne v sklepih 8. kongresa ZZB NOV Jugoslavije, da je treba prosilce za priznane udeležence pri organu, ki sprejema njihove vloge.

V samem zakonu o splošnem upravnem postopku (o ekonomičnosti postopka, o pomoči neuki stranki, načelu učinkovitosti, varstvu pravic občanov in varstvu javnih koristi ter roku za izdajo odločbe) med drugim jasno piše: »Kadar se uvede postopek na zahtevo stranke, pa pred odločitvijo ni potreben poseben ugotovitveni postopek in tudi drugih razlogov ni, da ne bi mogli odločbe takoj izdati (prehodna vprašanja), mora pristojni organ izdati odločbo in jo vročiti stranki čim prej, najpozneje pa v enem mesecu od dneva, ko je stranka izročila pravilno sestavljeno zahtevo, če ni s posebnim predpisom določen krajši rok. V drugih primerih, ko se uvede postopek na zahtevo stranke, mora pristojni organ izdati odločbo in jo vročiti stranki najpozneje v dveh mesecih, če ni s posebnim predpisom določen krajši rok.«

Slišim pripombe, da Občanov vodnik ni zakon. Toda Občanov vodnik je le napisan na osnovi zakonskih določil, kajti pisci le-tega se niso sami izmislili kar bi bilo protizakonito, marveč so pisali na osnovi obstoječih zakonov. Zato tudi točno piše o pravicah in dolžnostih, kakšne listine oziroma dokumenti so potrebni za občinsko priznane udeležence oziroma stalno družbeno pomoč. Toda nikjer ne piše, da mora biti po pravilno napisani vlogi in dostavljenih dokumentih prosilec še zaslišan. V Občanovem vodniku je pojasnjeno, kako mora biti sestavljena vloga, kakšne morajo biti priloge, pa tudi rok za izdajo odločbe o tej priznani, kot je navedeno tudi v zakonu o splošnem upravnem postopku (U.1. SFRJ, št. 32/78). Za opravičilo priznane udeležence je treba upoštevati cenzus ki je določen z mejnim zneskom najnižjih pokojninskih prejemkov (U.1. SRS, št. 10/80).

Ali delamo v skladu s temi zakoni, ki so navedeni tudi v Občanovem vodniku? Razne ustanove zakone rade le citirajo. Naše slabosti je zelo dobro nakazal predsednik predsedstva CK ZKJ Stevan Doronjski na 13. plenumu CK ZKJ. Omenil bi le nekaj besed, ki jih je na tem plenumu povedal Aleksandar Grličkov: »Srečanje z resnico je bilo nujno in neizogibno. Pa čeprav je resnica tudi neprijetna, je odraz moči zveze komunistov, sposobnosti sprejeti kritiko, samokritiko in njene sposobnosti, na kakšen način iziti iz težav.«

Moramo nadaljevati brezkompromisno samoupravno socialistično pot, ki sta nam jo nakazala naš 11. kongres ZKJ in 8. kongres ZZB NOV Jugoslavije.

IVAN MEZGEC
Postojna

Šercerjevci

posebno še vi, ki ste se bojevali v brigadi
NA ŠTAJERSKEM!
Udeležite se odkritja veličastnega spomenika našim 19. soborcem, padlim konec novembra 1944 v bojih za obrambo osvobodjene Gor. Savinjske doline na položajih pri sv. Antonu v Skornem pri Šoštanju.
Začetek slovesnosti bo v nedeljo 12. oktobra ob 10. uri.

Odbor 2. SNOUB
Ljubo Šercer

Poizvedba

Prosim Slavka Figra in Franca Dečmana, naj se mi javita. Skupaj smo bili v koncentracijskem taborišču Buchenwald v letih 1943–1945. Moja številka je bila 10309. Franc Dečman mi je večkrat pisal. Prav tako prosim za naslove tovarišev, ki so letos julija govorili po radiu.

Franc Žlender
Sedlarjevo 16
63255 Buče

Poizvedba

Janez Pekovec, z ilegalnim imenom Bohinc, je bil rojen 1910. leta v Studorju v Bohinju. V NOB je bil na komandi mesta v Sebeljah na Primorskem. Aprila 1945, ko je bila zadnja ofenziva v Trnovskem gozdu, je bil v Vojkovi brigadi. Komandant Nemger in njegov brat Anton sta bila takrat v štabu skupaj. V Trnovskem gozdu se je z Bohincem zadnjič srečal tudi njegov brat Franc, ki je bil takrat v udarni četi. V Vojkovi brigadi je bil Bohinc po večini med samimi Primorci. Po pripovedovanju se je Vojkova brigada razbila. Pri umiku iz Trnovskega gozda je skupina, v kateri je bil Bohinc, šla proti Dolenjski. Od takrat nimamo za njim nobene sledi več. Po mnenju nekaterih so padli v četniško zasedo. Njegovi posebni znaki so bili: na levi roki je imel sredinec dva do tri centimetre krajši in polovico zgornjega sekalca je imel odlomljenega. Mogoče so ob pisanju zgodovine Vojkove brigade našli kakšne podatke tudi o njem.

Justi Ceklin
Stara Fužina 34
Bohinjsko jezero

IZZID ŽREBANJA NAGRADNKE KRIŽANKE »SOP KRŠKO«

Za nagradno križanko »SOP« Krško smo prejeli 214 rešitev. Tričlanska komisija je z žrebom razdelila tri knjige »Domovina, si še kakor zdravje?« takole:

Breda PEČJAK, Pot na Jošta 55, Kranj
Marjan HODŽAR, Muzejski trg 4, Koper
Drago DELOPST, Meža 4, Dravograd
Nagrajenci bodo knjigo prejeli po pošti. Želimo jim še veliko sreče pri naslednjih križankah, druge pa vabimo, da znova poizkusijo. Lep pozdrav vsem bralcem in reševalcem. Uredništvo in uprava TV-15.

Rešitev:
Vodoravno: SOS, apetit, ČM, odpor, Morana, ie, prekop, do, DM, ST, KAC, konj, ku, oča, r, IP, Poe, as, Delo, LK, Svara, start, anus, ar, kolona, jetra, jr, Aka, osipanje, Air, Egidij, ZI, teza, ja, zidar, Atila, rak, skorja, na ser, via, tok, Raa, vir, Trajan, Simo, AK, taca, Roner, pav, OK, Apo, EM, Aron, SO, spol, Ras, modularni filtri, odpraševanje, AK, rin, Amon, etuda, asa, oje, maser.

Obletnica koroškega plebiscita

Vsakoletni 10. oktober, obletnica koroškega plebiscita leta 1920, zlasti pa vsakokratno obeleževanje zaokroženih desetih obletnic tega dogodka, kot je to primer letošnja 60-letnica plebiscita, je posebej na Koroškem povod in spodbuda, da pride na svetlo vse tisto, kar najbolj mračnjškega, nazadnjaškega, okorelo šovinističnega krijejo v sebi politične in družbene usedline, ki so se nabirale, plast za plastjo, dolga desetletja in še več, vse iz časov habsburške »temnice narodov.« Pod raznimi nazivi »domovini zvestih brambovcev«, bojnikov za »enotno in nedeljivo« – kajpada – od vrha do tal nemško Koroško, se vse nazadnjaške sile iz takih usedlin zbirajo na praznovanje desetega oktobra. Četudi so te proslave iz leta v leto, iz desetletja v desetletje, različne po udeležbi, pa je njihov cilj in namen vedno isti, nespremenjen – slaviti plebiscit kot dokaz zmage nemštva na Koroškem in s tem tudi spodbuda za vedno nov val gonje proti Slovencem. Zato se iz leta v leto ponavlja ista zgodovinska prevara – ko da je šlo za glasovanje ali za nemštvo ali slovenstvo, ne pa zgolj za pripadnost k tej ali oni državi.

Vseh šestdeset let po plebiscitu pa je vsa zgodovina Koroške izpolnjena z nešteti dokazi o tem, da so se koroški Slovenci, najsi gre za tiste, ki so desetega oktobra oddali svoj glas za Jugoslavijo ali Avstrijo ali za potomce enih in drugih, vsa ta leta vztrajno kljub neenakosti moči bojevali za njihove narodnostne pravice v avstrijski državi. Z močmi, ki so jih premogli, so se v prvi avstrijski republiki

upirali nasilju ponemčevanja in narodnostnega brezpravja. Med drugo svetovno vojno so bile partizanske enote iz vrst koroških Slovencev edini pojav oboroženega protifašističnega boja v vsej Avstriji. Koroški Slovenci so prav s tem bojem in z vsemi žrtvami, ki so jih imeli v tem boju, dejansko izvedli vse drugačen plebiscit, kakršen pa je bil leta 1920. Tisto, kar je trajnega ostalo iz časov narodnoosvobodilnega boja koroških Slovencev v sklopu boja vsega slovenskega ljudstva, je dejstvo, da so to pot koroški Slovenci kot še nikoli poprej dejansko vzeli svojo usodo v svoje roke, sami so si z orožjem v roki izbojevali pravico biti subjekt, ne pa več objekt svojega življenja. Če kaj, so to resnico dokazali v prvem povojnem obdobju, v času, odkar so sestavni del druge avstrijske republike, ki je nastala na temelju avstrijske državne pogodbe. Člen 7 te pogodbe, vsebuje vse tisto, kar pomeni pravico neke manjšine do enakopravnosti in taka zagotovila njihovih pravic, ki jamčijo njihov nemoten razvoj kot narodnostne skupnosti. Sedmi člen je bil ves povojni čas in bo ostal tudi v prihodnje osrednje in poglobljeno oporišče njihovega boja na narodnostne pravice.

Prav zato so vse take proslave oktobrškega plebiscita, ki jim je cilj teptanje in zanikanje temeljnih narodnostnih pravic koroških Slovencev, ne glede na vse nakane pobudnikov takih proslav, vse boj zgodovinski anahronizem. O tem priča vse bolj uveljavljeno novo pojmovanje oktobrskih obeležij plebiscita v obliki boja za nov oktober, za katerega

pobuda je prišla prav iz organizacij koroških Slovencev. Nasproti šovinističnim in velikonemškim heimatdienstovskim paradam so koroški Slovenci skupaj z mnogimi vidnimi predstavniki demokratičnih sil nemškega dela koroškega prebivalstva, pripravili lastno obeleževanje plebiscita v duhu zahtev za demokratične pravice slovenske manjšine na Koroškem.

Konec septembra je bil v Celovcu, kljub vsem nasprotovanjem heimatdienstovcev, pomemben simpozij zgodovinarjev iz Avstrije, s Koroškega, iz zahodne Nemčije, Madžarske, Češkoslovaške in Jugoslavije, z povsem enakopravno udeležbo zgodovinarjev iz vrst same manjšine, na katerem so zgodovinarji z znanstvenih izhodišč osvetlili mnoge vidike političnih razmer v Evropi, Avstriji in zlasti na Koroškem v letih plebiscita. Bil je to prvi smel korak v novo pojmovanje in razlago pomena plebiscita.

Da bi dali novo vsebino obeležjem vsakokratnih obletnic plebiscita, so koroški Slovenci pripravili skupaj z vrsto pripadnikov večinskega naroda vrsto prireditev pod naslovom Oktobrski tabor. Duha teh prireditev in njihov namen dovolj jasno izpričujejo vodilne misli tega tabora: za dvojezičnost v osemdesetih letih, proti tristranskemu diktatu avstrijskih strank proti manjšini in za nov oktober, se pravi za tako obeleževanje plebiscita, ki naj prispeva k uresničitvi dejanske enakopravnosti slovenske manjšine z večinskim narodom.

Drago Košmrlj

Največ dela nas čaka na področju gospodarskih odnosov s tujino

V družbenopolitičnih organizacijah, izvršnih svetih in drugod so v teh dneh opozorili, da se je v zadnjih letih v gospodarstvu nakopičilo veliko problemov, ki jih v kratkem času ne bo mogoče rešiti. In drugič, da se bo treba tudi v prihodnjem obdobju marsikomu odreči, saj je na dlani, da skokovitega razvoja zaradi številnih okoliščin ne bo mogoče doseči.

To opozorilo nikakor ni odveč, saj smo se že srečali z mnenji, da je gospodarska stabilizacija kratkotrajna naloga, ki jo bo mogoče hitro izpeljati. To pa seveda ne drži. Največ nalog nas čaka na področju gospodarskih odnosov s tujino. Sistem samoupravnega sporazumevanja je tu še najbolj nerazvit. Prav pri izvozu in uvozu se najbolj trdovratno ohranjajo stari birokratskoetatistični odnosi, zato je tudi odtujenost delavcev od odločanja na tem področju največja.

V Sloveniji smo šli v široko akcijo za povečanje izvoza. Uspehi niso majhni, toda še vedno je slišati, da večji izvoz ni potreben, da siromaši domači trg in podobno. Pri tem pa polpolnoma zanemarjajo dejstvo, da brez večjega vključevanja gospodarstva v mednarodno delitev dela ne bo mogoče doseči večjega napredka.

Še naprej smo priča motnjam na trgu. Po eni strani nekaterih vrst blaga še vedno primanjkuje, po drugi povzroča nemir nenehno naraščanje cen. S temi vprašanji se je težko učinkovito spopadati, saj so vzroki zanje zares mnogoteri. Gre za premajhno proizvodnjo artiklov, za predolgo ad-

ministrativno zadrževanje nekaterih cen (na primer v kmetijstvu), za prepočasno dogovarjanje med republikami in pokrajinama, za manjši uvoz itn.

Proizvodnja pralnih praškov se je letos povečala, denimo, za 25 odstotkov, pa tega artikla na trgu še vedno primanjkuje. Podobno je z nekaterimi drugimi rečmi. Sedaj prihajajo nova zagotovila, da bo do konca leta položaj pri preskrbi z osnovnimi življenjskimi potrebščinami urejen. Do tedaj pa bi bilo treba pripraviti vse potrebno tudi za uveljavitev novega sistema zakona o cenah, s katerim bi končno zamotano administriranje nadomestili s samoupravnimi odločitvami.

Ta zakon je jugoslovanska skupščina sprejela že leta 1979, vendar so njegovo uveljavitev nenehno odlagali. Mnogi so trdili, da ga ni mogoče izvajati, ker so odnosi na trgu neurejeni. S tem so hote ali nehote podaljševali sedanje stanje. Zdaj je tega odlašanja najbrž dovolj, saj se je jasno pokazalo, da po tej poti ni mogoče več naprej.

Še naprej je dokaj nezadovoljivo na področju naložb. Tudi v Sloveniji, kjer so se naložbe v gospodarstvu letos povečale za 20, v negospodarstvu pa kar za blizu 36 odstotkov. To kaže, da še naprej delamo po starem. Pa tudi naložbe v samem gospodarstvu niso prav usmerjene. Še vedno namreč velik del denarja vlagamo v razširjenje predelovalne industrije, s

čemer se odvisnost gospodarstva od uvoza, zlasti surovin in reprodukcijskega materiala, še naprej povečuje.

Reči je tudi treba, da za naložbe ta čas še vedno namenjamo okrog 40 odstotkov družbenega proizvoda. Takih vlaganj si ne more privoščiti nihče. Očitno je prav tu treba iskati poglavitni vzrok za visoko stopnjo inflacije, ki nas spremlja že nekaj časa, in se je letos še posebej zaostila.

V izvršnih in drugih organih praviljavo zavoljo tega temeljite analize, ki naj bi pokazale, kje je izhod iz tega stanja. To še posebej zaradi tega, ker vse kaže, da se bomo, če ne bomo hitro ukrepali, s tem problemom srečevali tudi v prihodnjih petih letih. Želje investorjev so namreč ta čas v Sloveniji še vedno za okrog 138 milijard dinarjev večje od naših dejanskih možnosti.

Nacrtovalci niso kaj prida pomislili, da bo treba spremeniti sestavo slovenskega gospodarstva. Niso se posebej vprašali, kje bodo vzeli, na primer, za novo proizvodnjo potrebno energijo in podobno. Zato bo treba nove programe znova temeljito pretehtati. To delo bi morali opraviti že v delovnih in sestavljenih organizacijah združenega dela, v posameznih združenjih gospodarskih zbornic in na drugih mestih. Kajti slabo bi bilo, če bi to izbiro znova delal nekdo drug zunaj združenega dela.

S temi in nekaterimi drugimi vprašanji bi se bilo treba odločno spoprijeti, saj povzročajo pri delovnih lju-

deh precejšnje nezadovoljstvo. To so ugotovili tudi na zadnji seji centralnega komiteja Zveze komunistov Jugoslavije. Zaradi pretiranega administriranja se rahlajo odnosi med posameznimi organizacijami združenega dela. Prihaja do vse večjega zapiranja temeljnih organizacij v občinske, območne in in republiške meje. Priča smo rušenju enotnega jugoslovanskega trga in vse prepočasnemu uveljavljanju dohodkovnih odnosov, ki bi lahko v marsičem prispevali k premošanju težav. Krivcev za to ne bi smeli iskati v sistemu, pač pa v prepočasnem uresničevanju sistemskih in drugih zakonov. Dejstvo je, da je na mnogo področjih administriranje pretirano veliko in da to v marsičem siromaši samoupravno akcijo v samem združenem delu. Znova velja zato poudariti, da bo bitka za stabilizacijo mogoče dobiti samo, če bomo krepili samoupravne odnose, odločanje na vseh področjih pa čim bolj približati delovnim ljudem v temeljnih in drugih organizacijah.

Sedanje razprave so na to jasno opozorile. Priložnosti, da te tokove preusmerimo, so sedaj večje kot kdajkoli prej. Smo namreč pred sprejemanjem novih razvojnih načrtov, v katerih bi politika stabilizacije morala prežemati sleherno razvojno postavko. Smo pa tudi pred sprejetjem številnih drugih odločitev, od katerih bo v mnogočem odvisen naš celoten gospodarski in družbeni razvoj.

Darko Marin

O informiranju

Čim bliže življenju

Ugotovitev, da medsebojno politično informiranje organizacij in vodstev ZZB NOV ter popolna obveščenost članstva pomenijo bistven pogoj dobrega dela in aktivnosti borčevske organizacije pri ustvarjanju akcijske enotnosti vse organizacije, je zapisana v številnih dokumentih na različnih zborih. Tudi odločitve in sklepi osmega kongresa ZZB NOV (ter tudi poprejšnjih kongresov), ki se nanašajo na naloge borcev pri reševanju pomembnih družbeno-ekonomskih vprašanj, poudarjajo, da morajo biti udeleženci NOV o vseh teh vprašanjih pravočasno in vsestransko obveščeni.

Izhajajoč iz dejstva, da je informiranost neodtujljivi del metod in načinov dela, postaja to vprašanje vse aktualnejše, saj se zastavlja: kako omogočiti vsestransko pravočasno in popolnejše informiranje vsakega člana ZZB NOV, zlasti pa še članov zveznega odbora v različnih organih in organizaci-

jah družbenopolitičnih skupnosti in organizacij? Kako omogočiti, da bi skozi njihovo aktivnost krepili vpliv delegatske baze in skupne politike ZZB NOV? Na mnogo borčevskih zborih je bilo zastavljeno tudi praktično vprašanje: kako zagotoviti informiranost in interno komuniciranje od baze (krajevnega združenja ZB) do zveznega odbora in obratno:

Obojestransko informiranje je sicer razvito, kot je bilo dosedaj že večkrat poudarjeno, našlo pa je svoj pravi prostor tudi v načrtu dokumenta, v katerem so izdelana stališča o tem vprašanju, in mora v bodoče še bolj kot doslej omogočati, da bodo mnenja, predlogi in sugestije članov ter organizacij ZZB NOV pravočasno prihajali do delegacij in delegatov. Prav tako je potrebno, da so istočasno o sprejetih stališčih seznanjeni člani ZZB NOV. Le tako je mogoče zagotoviti najširše sodelovanje borčevske organizacije in njene baze v načrto-

vanju bodočih nalog in v uresničevanju dogovorjenih obveznosti. Na ta način razviti sistem medsebojnega komuniciranja med organizacijami in vodstvi ZZB NOV omogoča neposrednejši pregled nad načinom, dosežnostjo in učinkovitostjo izvršenih nalog. To je tudi bistven predpogoj za čim uspešnejše politično delovanje vse organizacije in tudi za uresničevanje njene politične enotnosti.

Dosedanje izkušnje kažejo, da kljub naporom za izboljšanje medsebojne politične informiranosti ta še vedno zaostaja za dejanskimi potrebami in tudi možnostmi vse intenzivnejše politične aktivnosti borčevskega članstva na vseh področjih družbenega življenja in dela. Informacije so pogostoma nepopolne in se gibljejo enosmerno – od vodstev k organizacijam navzdol in manj, kar je zlasti značilno za organizacije – k vodstvom.

Vse to kaže, da temeljitejši izpopolnjevanje informiranja v ZZB NOV

predstavlja danes neodložljivo nalogo. Zato se je začela akcija za sprejetje posebnega dokumenta o informiranju v zveznem odboru ZZB NOV Jugoslavije. Ta dokument, ki je že širše preučen, v republiških in pokrajinskih odborih, je pred kratkim preučila tudi komisija za politična in organizacijska vprašanja zveznega odbora ZZB NOV.

Z omenjenim dokumentom so neposredno določeni viri, vsebine in način informiranja vseh subjektov v organizacijah ZZB NOV. Vse organizacije in organi ZZB NOV v republikah in pokrajinah bodo s svoje strani vprašanje informiranja obravnavale v skladu s svojimi potrebami in hkrati upoštevajoč splošna stališča ZZB NOV o informiranju. Seveda pa je res, da je potrebno to pomembno aktivnost uravnavati skupno z ostalimi družbenopolitičnimi organizacijami in organi družbenopolitičnih skupnosti.

LJ. V.
(Četrti jul)

V torek seja
predsedstva RO ZZB
NOV

Predsednik slovenske borčevske organizacije Janez Vipotnik sklicuje za torek, 14. oktobra, 16. sejo predsedstva RO ZZB NOV Slovenije s tem dnevnim redom:

- potrditev zapisnika s prejšnje seje,
- informacija o ekonomskem položaju v SR Sloveniji in SFRJ,
- stanovanjska problematika borcev NOV,
- akt o ustanovitvi založniške organizacije Partizanska knjiga,
- pravilnik o nalogah, organiziranosti in poslovanju skupnosti borcev in služb NOV in POS,
- osnutek finančnega načrta RO ZZB NOV Slovenije za leto 1981,
- kadrovske zadeve, informacije o pripravah na ustavne spremembe ter razno.

V Varaždinu je govoril predsednik
jugoslovanske borčevske organizacije
Kosta Nadj

Prvi govor v svobodi

Na velikem ljudskem zborovanju, ki je bilo 5. oktobra v Varaždinu, so odkrili spominsko ploščo v spomin na prvi govor predsednika Tita v svobodni domovini. Ob tej priložnosti je zbranim spregovoril general Kosta Nadj, ki je obudil spomin na 19. maj 1945, dan ko je prispel Tito s čolnom prek Donave v Varaždin, saj so bili tisti čas še vsi mostovi porušeni. Takrat je Tito spontano spregovoril zbrani množici prvič v osvobojeni domovini.

Na spominski slovesnosti v Varaždinu se je zbralo nekaj tisoč delovnih ljudi in občanov.

Iz mednarodne
borčevske aktivnosti

Delegacija ZZB v Reimsu

V začetku tega meseca se je mudila v francoskem Reimsu jugoslovanska borčevska delegacija, s katero je odpotoval na kongres zveze borcev in žrtev fašizma (UFAC) ob 35-letnici zmage nad fašizmom tudi predsednik ZZB NOV Slovenije Janez Vipotnik.

Naša delegacija se je med tem obiskom pogovarjala s predstavniki francoskih borčevskih organizacij.

Vojni veterani iz ZDA na obisku pri nas

Skupina vojnih veteranov druge svetovne vojne iz ZDA, ki je sodelovala v skupnih vojaških akcijah na Jadranu, je pred dnevi obiskala zvezni odbor ZZB NOV Jugoslavije in se pogovarjala s predsednikom komisije za mednarodno sodelovanje Brankom Golovičem. Gostje so se seznanili z delom in vlogo ZZB NOV Jugoslavije v družbenopolitičnem življenju naše države ter tudi z mednarodno aktivnostjo te organizacije. V pogovorih in spominih na minulo vojno je bila izražena tudi pripravljenost za širšo izmenjavo zgodovinskih podatkov in dokumentov iz časa skupnih bojev proti fašističnemu sovražniku.

Skupina ameriških veteranov druge svetovne vojne, ki jih je vodil Robert Houlihan (nekdanji član vojaške misije ZDA pri Vrhovnem štabu NOVJ), je poleg Beograda obiskala še Dalmacijo, veterani pa so položili tudi venec pred grob predsednika Tita in se poklonili njegovemu spomenu v Hiši cvetja.

V Milanu vojaški vojni invalidi za mir in
razorožitev

Te dni je potekel v Milanu kongres sekcije ANIMIG (nacionalnega združenja vojnih invalidov) in zbor o razorožitvi ter miru v svetu, ki so se poleg drugih udeležili tudi predstavniki borčevskega vsedržavnega združenja ANPI ter delegacije borčevskih organizacij iz drugih držav. Naš predstavnik na tej manifestaciji za mir in razorožitev je Bogo Gorjan, član komisije za mednarodno sodelovanje pri Zveznem odboru ZZB NOV in predsednik take republiške komisije.

B.Ž.J.

ZACIJ IZ DELA BORČEVSKIH ORGA

Radeče – Srečanja na Brunku – Ure naše
zgodovine

Vsakoletno praznovanje dneva borca na Brunku postaja že tradicionalno srečanje Radečanov. Pri tem ne gre zgolj za obveznost naših delovnih ljudi in občanov in zlasti mladine, da se srečajo z borci ob njihovem prazniku. Vsako leto večja udeležba, tovariško vzdušje in bogat kulturni program dokazujejo, da naši ljudje vse bolj čutijo potrebo, da izražajo svoje spoštovanje do naše narodnoosvobodilne vojne in revolucije. Gre za spoštovanje do žrtev nacističnega nasilja na Brunku, do vseh žrtev fašizma in do zmag partizanske vojske. Našim občanom že dolgo tega ni več potrebno posebej dokazovati, da je prav, da se vsako leto množično srečamo na Brunku. Sami čutijo tako in vse bolj je v njih prisotno prepričanje, da dan borca na Brunku predstavlja trenutke in ure spominov na najbolj slavne dni naše polpretekle zgodovine.

Tako je bilo tudi letos. To pot se je zbralo toliko naših občanov, borcev in mladine kot še nikdar doslej. Prišli so iz vseh krajev radeškega območja, laške in sosednje sevniške občine. Letošnje leto je imela proslava še posebno obeležje, saj smo na njej izrekli besede in misli o tovarišu Titu, o njegovem delu in življenju, o njegovem deležu v boju proti fašizmu in o njem kot slavnem komandantu jugoslovanskih partizanov. Globoko čuteče so odmevale po prostorni brunški planjavi besede o Titu komandantu, državniku, voditelju samoupravnih socialistične Jugoslavije in tvorcu neuvrščene politike. S spoštovanjem in z bolečino so prisluhnili vsi zbrani. Vse pa je prežemal ponos, da sodimo v Titovo dobo, da živimo v njegovem času in da je naše mesto med vsemi tistimi, ki uresničujemo njegovo misel. Letošnja proslava dneva borcev na Brunku je izvenela še posebej slovesno. K takšnemu vzdušju so pripomogli tudi člani Mladinskega gledališča iz Radeč, ki so pod vodstvom prof. Janeza Pešca uspešno izvedli kulturni program in Pihalni orkester radških papirničarjev, ki je z dirigentom Jožetom Rusom popestril celotno prireditev. Vsi, ki so se letos udeležili proslave na Brunku, so si prav gotovo edini v tem, da tako prijetnega tovariškega vzdušja že dolgo niso doživeli. Prepričani smo, da bo tudi drugo leto tako.

Ceprav je čas proslav ob dnevu borca že precej odmaknjen, se je zdelo primerno, da se še enkrat spomnimo na zares dobro udeležbo krajanov na srečanju na Brunku, saj je bil letošnji shod delovnih ljudi, občanov in mladine, poleg borcev seveda, najbolj množičen v zadnjih letih.

Rudi Brilej

Jesenice – Načrti za naslednje
srednjeročno obdobje

Jeseniški borci delajo brez zastojev, so nam povedali ondan na občinskem odboru ZZB NOV Jesenice. Minuli teden so tako na seji predsedstva poleg tekočih nalog in predloga pravilnika o podeljevanju priznanj medobčinskega sveta ZZB NOV za Gorenjsko zaslužnim borcem obravnavali tudi srednjeročni plan del in nalog za obdobje 1981–1985, za kar pripravljajo tudi finančni načrt. Tudi v naslednjem delovnem obdobju bodo poseben pozornost posvečali razvijanju revolucionarnih tradicij, obnovi in urejanju spomenikov in spominskih obeležij ter zgraditvi nekaterih novih spomenikov.

Sekretar jeseniške borčevske organizacije tovariš Saksida nam je povedal, da na območju njihove občine borci nimajo več stanovanjskih problemov, vsaj večjih, medtem ko bodo prav ta mesec ponovno pregledali, kako uresničujejo družbeni dogovor o priznavalninah, oziroma ali je stanje neizpremenjeno in višine priznavalnin zadovoljive.

»Tudi z delom dispanzerja za borce smo v naši občini zadovoljni, le zdravnik, ki je delal več let v našem dispanzerju, prav sedaj odhaja na drugo delovno mesto in upamo, da bomo hitro dobili novega, ter da delo v dispanzerju zato ne bo nič manj uspešno«, nam je povedal tovariš Saksida.

B. Ž. J.

Z izleta po poteh Tretje prekomorske udarne brigade

Hvala, tovariš

V torek je minilo 39 let, odkar je s položajev pri Kraljevu uspešno delovala prva partizanska artilerijska baterija, ki ji je poveljeval Djordje Milovanović. V spomin na ta dogodek slavimo vsako leto z novimi uspehi bojovniške pripravljenosti artilercev naših oboroženih sil. V torek, 7. oktobra, pa je minilo mesec dni, ko je bila na pokopališču Lukar pri Drnišu odkrita skupna grobnica 205 borcem in borkam 3. prekomorske udarne brigade, ki so padli v enomesečnih bojih za Knin. In potem, ko se je 360 udeležencev Slavnikovega izleta po bojnih poteh 3. PUB skupno s številnimi domačini poklonilo spominu na padle v srditih spopadih za osvoboditev »vrat Dalmacije« – Knina, so začeli oživljati spomine. V enomesečni kninski bitki so pomembno vlogo odigrali tudi artilerici-prekomorci in ob dnevu artilerije je prav, da najprej uvrstimo te spomine.

Bila je prava pozicijska bitka

Ko smo se peljali mimo Drniša, smo zagledali zeleno, plodno Kosovo polje in kmalu zaslišali, da so bili prav na tem Kosovem polju pred 36 leti položaji 4. brdskega motodivizionar artilerijske grupe 8. korpusa NOVJ. Komandant te enote je bil Karel Miklavčič, ki je kasneje postal komandant artilerijske brigade 26. divizije NOVJ. »Veste, ko se človek po dobrih 35 letih spominja dogodkov, jih precej drugače ocenjuje. Takrat za zrelejše ocene ni bilo časa, ker se je pač vse tako bliskovito odvijalo, pa tudi pridobljene nadaljnje izkušnje vplivajo na to,« je začel Karel Miklavčič in nadaljeval: »Bitka za Knin je bila prva velika bitka, ki je trajala nepretrgoma na enem in istem kraju. Bila je to prava pozicijska bitka, kjer je bilo treba sovražnika pregnati iz močno utrjenega, naravno in umetno utrjenega gnezda. Moram reči, da je bil nasprotnik veliko boljše oborožen od nas, predvsem s težkim orožjem.

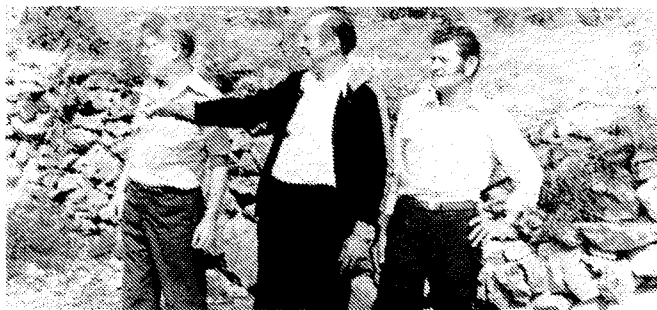
Sam sem prvič v boju ugotavljal moralno dejstvo težkega kalibra 150 ali 152 mm artilerijskega orodja. Niti malo ni to nedolžna stvar, kadar strelja tak kaliber. Spominjam se, da smo bili na bojnih položajih na Kosovem polju, južno od Knina (to je med Drnišem in Kninom), in ko so ti topovi streljali, se je vse treslo: ozračje, zemlja in stavbe, pa tudi nam je bilo sprva takole malo tesno pri srcu, dokler se nismo tudi temu privadili. Reči pa moram, da je bila v primerjavi z nasprotnikom morala na naši strani neprijemno večja. V naši artilerijski skupini smo imeli v večini primorske Slovence in Istrane. Ti si pač niso ničesar bolj želeli kot to, da čimprej stopijo na svojo rodno grudo, ki so jo morali zapustiti, ko jih je fašizem razpršil po celi Italiji, predvsem pa po otokih in celo po Afriki, kjer so se opredelili za vojsko tovariša Tita. In povsem razumljivo je, da je morala takšnega vojaka, takšnega borca, ki se bojuje za svoj dom in svojo ter svojih bratov svobodo, povsem drugačna od tistega, ki pleni v tujini.«

Rešitelj in rešenec

Cela artilerijska grupa 8. korpusa NOVJ je imela v bojih pred Kninom 6 divizionov z 2550 borci artilerici. In tem artilerijskim enotam je uspešno poveljeval pokojni general Karel Levičnik, enemu izmed divizionov pa, kot smo že zapisali, Karel Miklavčič, ki nam je povedal tudi tole: »Težko je bilo nam artilercem, tega se dobro spominjam, ko našim četam, naši pehoti velikokrat nismo mogli pomagati z artilerijskim ognjem. To pa zato, ker so se bojevali in jurišali v neposredni bližini nasprotnikovih položajev in utrd, včasih tudi po nekaj deset metrov oddaljeni eni od dru-

metrov stran je padla sekretarka SKOJ 3. PUB Nada Zagar. To prizorišče je Vojkovi sestrji pokazal tokrat Franc Baša iz Ilirske Bistrice, ki je v večernem mraku odnesel mrtvo Vojko z bojišča, od koder so jo potem prenesli na pokopališče v Lukar in pokopali z vojaškimi častmi.

Predno so odšli izletniki na Bulajušo, prekleto vzpetino, ki je terjala toliko naših življenj, so odšli slab streljaj od šole v eno izmed kamnitih ograd trije borci. To so bili komandir 1. voda 1. čete 1. bataljona 3. PUB Ivan Pankracij ter nekdanja njegova borca Jordan Jerman in Ivan Cah. Slednja sta hitelela pred njim. Pri eni izmed

Od leve proti desni: takratni komandir 1. voda 1. čete 1. bataljona

PUB Ivan Pankracij in »njegova« borca, rešitelj Jordan Jerman in rešenec Ivan Cah. »Še danes ne morem verjeti, kako mi je uspelo med točo krogel skočiti čez »škarpo« (pred katero stojijo), da me ni zadelo in potem s puškinim kopitom zvrtati luknjo, da sva se rešila,« je rekel Jordan in pokazal kraj, kjer je ležal težko ranjeni Cah.

Tatjana, sestra padle Vojke Šmuc, je po slovesnem odkritju skupne grobnice 205 borcem 3. PUB še postala pri spomeniku in hvaležno prisluhnila spominom sestričnih soborcev.

gih, mi pa v take »špranje« nismo mogli pošiljati granat. Žal, v takem primeru smo bili nemočni...«

»Prinašam vam najlepše pozdrave stočlanskega kolektiva Osnovne šole Vojka Šmuc in pozdrave naših učencev z željo, da bi ohranili in še poglobili tradicije NOB. Razmišljali smo, kako bi počastili spomin prvoborce, po kateri nosi ime naša šola. Odločili smo se, da postavimo spominsko obeležje na tisti osnovni šoli v neposredni bližini, kjer je naša Vojka padla.« Tako je začela govor ravnateljica OŠ Vojka Šmuc iz Izole prof. Nada Prinčič pred osnovno šolo v Škaričih in potem občuteno orisala Vojkin lik in zaupala varstvo plošče in spomin na Vojko pionirjem in mladincem iz Škaričev.

Dobrih dvesto metrov stran od šolskega poslopja je na čistini, danes že precej zarasli z brinjem in obdani z značilno kraško kamnito ogrado, bila smrtno zadeta Vojka Šmuc iz Trsta; zadel jo je bil ostrostrelec, ko je obvezovala ranjenega komandirja čete Rajka Mohorčiča. Nekaj dni kasneje in nekaj

ograd sta se ustavila rešitelj Jordan Jerman in rešenec Ivan Cah. »Iz šolskega poslopja so nemški mitraljezi in minometi sejali smrt med nas. Brisani prostor. V eni izmed ograd obleži ranjen Ivan,« hitro pripoveduje Jordan in z besedami komaj lovi spominske prizore. »Ranjenega tovariša je treba rešiti. Izkoristim trenutek, ko je sovražnikov mitraljez za hip obmolnil in skočim čez ogrado. Svinčenke zažvižgajo okrog mene. Zadevajo v skale. Ivana je zadela dumdumka v kolk. Kako čez ogrado? S puško začnem izbijati pri zemlji zložene kamne. Uspelo mi je napraviti odprtino, skozi katero sem zlezel in za seboj potegnil Ivana, ki je stokal od bolečin. Vlekel sem ga dalje v zatišje. Dežuje. Prisilim nemške ujetnike, da nesejo Ivana do ambulante.« »Hvala, tovariš,« je rekel Ivan Cah na kraju srditih bojov pred 36 leti. »Z besedami ne morem povedati vseh občutkov,« pravi rešenec in srečni in zadovoljni pohitijo za glavnino, ki hiti na naslednjo spominsko učno uro proti Bulajuši. **Staš**

Z 11. seje predsedstva RK ZRVS Slovenije

Dober program dela

Člani predsedstva so na svoji 11. seji v sredo, 1. oktobra, namenili precej pozornosti predlogu novega statuta ZRVS, nato pa so razpravljali o programu del za srednjeročno obdobje 1981–1985 in seveda tudi o programu dela za prihodnje leto. Predsedstvo RK ZRVS je obravnavalo dejansko zelo pomembne naloge, ki zadevajo organizacije ZRVS. Program dela za leto 1981 pomeni pravzaprav konkretizacijo dela in nalog v prvem letu novega srednjeročnega obdobja in opredeljuje področja idejnopolitičnega izobraževanja, splošnovojaškega samozaščitnega usposabljanja, družbeno dejavnost, LO in DS, organizacijske in kadrovske zadeve ter informativno založniško dejavnost. Že to dovolj zgovorno priča, da gre za celotno oblikovanje programa, ne pa samo za delno oblikovanje po posameznih področjih dejavnosti.

V skladu s sprejetimi usmeritvami ZRVS na vseh ravneh bo v prihodnjem letu delovanje osre-

dotočeno na krepitev in razvijanje delegatskih odnosov, kolektivnega dela, osebne in kolektivne odgovornosti ter demokratičnega odločanja in dogovarjanja. Nadalje bo pomembna naloga organiziranja in smotrno vključevanje organizacij in članov ZRVS v vse družbenopolitične akcije, zlasti v tiste, ki jih organizirata ZK in SZDL. Potem je ena zelo pomembnih nalog organiziranje aktivnosti samozaščitnega in obrambnega značaja za RVS pa tudi za drugo prebivalstvo, zlasti za mladino, in to s poudarkom na usposabljanju za vse oblike oboroženega in neoboroženega boja. Potem gre tudi za vključevanje v članstvo in delo ZRVS tovarišic in tovarišev, ki so brez čina, vendar delujejo na odgovornih mestih pri organiziranju, pripravljanju in vodenju SLO in DS; povedati pa je treba, da so tej nalogi že doslej posvetili izredno pozornost in jo ZRVS dejansko tudi že izvaja. Potem gre še za kakovostno, pravočasno in v načrtovano izvajanje

programa izobraževanja in usposabljanja RVS za naloge ne samo v oboroženih silah, temveč tudi za naloge v SLO in DS. Seveda gre še za naloge, ki opredeljuje sodelovanje z drugimi obrambnimi dejavniki, pri razvijanju poverjeniške in dopisniške mreže za obrambnovzgojni in samozaščitni tisk in pri razširjanju tega tiska med RVS in ostalim prebivalstvom.

Predsedstvo RK ZRVS Slovenije je ocenilo, da je predlog programa dober, vendar bo o tem sklepala in odločala tudi programska konferenca, ki bo sredi novembra letos. Že sedaj pa lahko ugotovimo, da bodo tudi organizacije in člani ZRVS z naslednjim uresničevanjem vseh načrtovanih nalog z racionalno porabo časa, dela in sredstev aktivno segli tudi v splošna družbena prizadevanja za stabilizacijo našega gospodarstva, s tem pa bodo tudi dali največji prispevek k proslavljanju 40-letnice vstaje jugoslovanskih narodov in narodnosti.

S. Š.

Mladi veliko znajo

Uspelo tekmovanje

Zadnjo soboto v septembru so izvedli rezervni vojaški starešine v Mariboru vsakoletno občinsko tekmovanje iz programa svojega usposabljanja. Rezervni starešine so pokazali primerno znanje iz vojaške teorije, topografije, taktičnih nalog, streljanja in metanja bomb.

Tekmovanje je bilo letos prvič izvedeno v novem domu obrambne vzgoje v Pekrah. Čeprav dom uradno še ni odprt, je bil na voljo rezervnim starešinam in mladincem pri reševanju pisnih nalog.

Dom obrambne vzgoje bo služil za usposabljanje mladine teritorialne obrambe, civilne zaščite, zveza rezervnih vojaških starešin pa bo tudi koristnik sodobnih učnih pripomočkov za obrambne namena. Gradnja doma se je začela že v letu 1978, a sredstva so se zbirala že

dolj časa. Tudi rezervni starešine in borci so pomagali s svojim prostovoljnim delom pri gradnji tega objekta.

Občinska konferenca ZRVS pa je bila vsako leto gost v drugi krajevni organizaciji za organiziranje občinskega tekmovanja. Letos je sodelovalo 47 ekip rezervnih starešin in članov zveze socialistične mladine, ki se vključujejo v koncept SLO in s svojim prispevkom krepijo moč svoje organizacije, pri rezervnih starešinah pa se še dopolnjujejo s potrebnim znanjem.

Vse naloge, razen taktike, so izvajale tudi mladinske ekipe. Mlade predvsem privlači streljanje z vojaškim orožjem in tudi topografija jim koristi, saj so nekateri pri tabornikih in poznajo moč topografskih znakov in hoje s pomočjo busole. Škoda, da se ni udeležilo tekmovanja še več ekip,

ki so bile prijavljene. Program je bil isti kot v osnovnih organizacijah, katere so končale s preiskusom znanja že v mesecu juniju.

Ekipno so zmagali rezervni oficirji iz osnovne organizacije Rače. Najboljša mladinska ekipa pa je iz KS Jože Lakco.

Med posamezniki je bil najboljši starešina Vinko Medved iz Kamnice. Pri mladincih pa je bil med najboljšimi član ZSMS iz Pesnice Dušan Janežič.

Ekipno skupaj z mladinci so slavili zmago rezervni starešine iz osnovne organizacije Jože Lakco. Najuspešnejšim starešinam in mladincem so podelili pokale, vojaške daljnogleda, zračne puške, busole in nekaj drobne opreme.

Tekmovanje je v celoti uspelo, saj je bilo tudi vreme tekmovalcem naklonjeno.

Ferdo Vtič

NOVE KNJIGE

Kosa nad kolniki

»Prekmurje 1941-1945«

Leta 1912 rojenega Ferda Godino že dolgo poznamo kot pisatelja novel, romanov in mladinskih povesti; vendar to pot ne bomo govorili o kateri izmed njih, pač pa o publikaciji, ki posega v našo zgodovino, s katero se avtor sicer ni ukvarjal in se je na to področje podal na željo skupine prekmurskih borcev in aktivistov, ki so si zadali nalogo, da zberejo gradivo o narodnoosvobodilnem gibanju v Prekmurju. Pri tem delu je sodeloval tudi Godina in potem kot najbolj izkušen v sukranju peresa prevzel nalogo, da zbrano gradivo obdela v knjigi. Na podlagi omenjenega gradiva ter drugih virov in pričevanj, ki jih je terjal zaokrožen knjižni zapis, je nastala knjiga Prekmurje 1941-1945, ki je prvič izšla že leta 1967. Zdajšnja, druga izdaja, je občutno razširjena, poleg vsebinskih dodatkov je vanjo vključen tudi seznam vseh Prekmurcev oziroma tam živčih priseljencev, ki so med drugo svetovno vojno bodisi kot borci, v zaporih in koncentracijskih taboriščih ter kot žrtve okupatorja ali v kakšnih drugih z vojno povezanih neprijetnostih izgubili življenje.

Vsega skupaj je bilo teh žrtev 976, od tega 387 Židov, ki so domala vsi končali v krematorijih Auschwitza in drugih taboriščih. Za skupno zmago so dali v Prekmurju življenje tudi štirje heroji, ki so se s svojo junaško smrtjo priključili 175 narodnim herojem iz naše republike. Tem se lahko spoštljivo priklonimo z navedbo njihovih imen: Štefan Kovač-Mariko, Vinko Megla-Roman, Jakob Molk-Mohor, Dane Šumenjak-Miran. Kot vidimo, je tudi s kolniki prepreženo Prekmurje za zmago v osvobodilni vojni žrtvovalo dosti življenj, kar več kot opravičuje knjigo, ki je pred kratkim izšla pri Prekmurski založbi.

Vsi vemo, da je bilo v stari Jugoslaviji Prekmurje za večino Slovencev nekako odmaknjeno. S svojo zgodovinsko pogojeno odročnostjo je že po prvi svetovni vojni v Parizu povzročalo težave, saj smo odločujočim možem komaj uspeli dokazati slovensko narodnost prekmurskega prebivalstva, ker jih je svetoštetfanska krona etnično zvito prikrivala in jih v uradnih statistikah s cigani vred prištevala v rubriko razno. Ko je bilo Prekmurje s trianensko pogodbo vendarle priključeno kraljevini SHS, je za pravosodni in učiteljski kader veljalo za nekakšno lokalno Sibirijo, kamor so uradnike kazensko premeščali, se razume da iz političnih razlogov.

Sčasoma se je Prekmurje osrednji Sloveniji nekoliko razkrilo, zahvaljujoč Mišku Kranjcu, ki je v našo književnost vpeljal do takrat še domala nepoznanega, malega in obrobnega prekmurskega človeka. Po drugi svetovni vojni se mu je v odkrivanju njegove podobe pridružil tudi Ferdo Godina. V tej zvezi lahko pripomnimo, da je leta 1934 v Lendavi izšlo šestnajst števk »Ljudske pravice«, katere je urejeval Miško Kranjec. Ta je potem nehala izhajati, ni pa prenehal unitaristično klerikalni pritisk, kar je na svoji koži občutil tudi Godina, po katerem so tolkli okrajni načelniki s skrbjo za njegovo brezposelnost in zandarij z zapori. Na samem terenu pa je imela vso oblast klerikalna duhovščina, ki je pod krinko religije pritiskala ne samo na svoje politične nasprotnike, ampak tudi na preproste in siromašnega človeka ter ga s svojimi gesli zavajala v strpnost, ki je postala temeljna značilnost našega prekmurskega človeka. Takšno Prekmurje je 6. aprila 1941 dočakalo okupatorja, ki je bil sprva nemški. O nadaljnjem dogajanju pa nam pripoveduje Godina v knjiga.

V njej ugotavlja, da je v Murski Soboti večina meščanov Nemce pričakala z navdušenjem. Ti pa so tam ostali samo deset dni, v tem času naropali in odvlekli vse, kar so mogli in se 16. aprila 1941 umaknili Madžarom. Sprva je bila zveza med prekmurskimi levicariji in osrednjim narodnoosvobodilnim vodstvom zelo slaba, oziroma je sploh ni bilo.

Šele 1. junija 1941 je prišlo do prvega sestanka prekmurskih komunistov z ljubljanskimi.

Ta sestanek ni bil posebno ploden, vsaj ne po svojih posledicah, saj vse leto ni prišel v Prekmurje noben od vodilnih delavcev OF ali KP. Tako vse od jeseni leta 1941, ko so septembrske aretacije in smrt Štefana Kovača prizadele gibanju hud udarec, do poletja 1944 v Prekmurju ni bilo nobenega množično organiziranega gibanja. Praktično je bila

vso vojno v Prekmurju ena oborožena četa, ki je stela 30, slabo oboroženih ljudi, h katerim lahko prištejemo skupino 25 mož, ki je bila pod vodstvom Majnika-Džemsa poslana s Štajerskega. Seveda ima to svoje stvarne razloge. V prvih dneh vstaje vodstvo OF ni moglo drobiti svojih skupih sil, po drugi strani pa je Prekmurje pokrajina brez gor in velikih gozdov, vseprek prepreženo s cestami, po katerih vojaški kamioni lahko v najkrajšem času dosežejo vsako vas, vsak zaselek.

Sprva so prekmurski komunisti hoteli sodelovati z madžarskimi, ki pa so jih odbili, češ da Prekmurje ni okupirano, ker je del Madžarske. Ves čas pa so bili prekmurski komunisti zelo slabo obveščeni o dogajanju v Ljubljani. Za skupino upirajočih se aktivistov položaj res ni bil zavidljiv. Po smrti Štefana Kovača se je Godina čez Hrvaško umaknil v Ljubljano in se tam priključil NOB. Februarja 1942 so ga poslali na politično delo na Notranjsko, v reški ofenzivi je bil komisar bataljona. Novembra tega leta je odšel nazaj v Prekmurje, bil med potjo ranjen in tako za nekaj časa izločen iz dogajanja v zvezi s Prekmurjem. Seveda so se medtem v Prekmurju krepko razširili vsi tisti »Madžaroni«, ki so že v stari Jugoslaviji delali za priključitev Prekmurja Madžarski. Zdaj so postali zločinci, ki so spravljali Prekmurce v smrt ali taborišča. Zanimivo, da se prekmurski Židje, ki jih je bilo kar precej, niso vključili med borce proti okupatorju, kar jih pa ni rešilo pred smrtjo, za katero so bili v velikonemških načrtih že dolgo predvideni; njihovo pokončanje je zadržalo samo dejstvo, da so bili madžarski državljani, in da Nemci vse do nasilne okupacije njihove države oktobra 1944 nad njimi niso imeli popolne oblasti. Druga zanimivost je ta, da v Prekmurju ni prišlo do ustanovitve bele garde, ker je bil precejšen del mladih duhovnikov na strani OF.

Kljub tem okolnostim in za vodenje partizanske vojne povsem neustrezne prekmurske pokrajine pa se je na to ozemlje že v poletju 1944 in istega leta pozimi prebilo nekaj znanih aktivistov, ki jim je do odhoda Nemcev iz Prekmurja 4. aprila 1945 uspelo postaviti organizacijo OF in so tudi takoj prevzeli oblast. S tem so manifestirali slovenstvo na tako prepričljiv način, da na mirovni konferenci v Parizu za razliko od Primorske, Istre in Koroške, Prekmurje pri zamejitvi nove Jugoslavije ni predstavljalo nobenega problema.

To pa opravičuje zapis o boricih in žrtvah, bojujočih se in padlih za ta kos naše zemlje, ki Slovincem ne leži več »bogu za hrbtnom«, ampak družno z osrednjo Slovenijo svoje kolovoze spreminja v asfaltirane ceste, obrobene z naselji, s katerih vse bolj izginjajo na preteklost spominjajoče s slamo krite kočice. Godinova knjiga, ki nam govori, o tej številni žrtvi izbojevanja poti v novo in srečnejše življenje Prekmurcev, je prav gotovo potreben in koristen prispevek k zgodovini NOB, pri tem pa tudi zanimivo branje.

Slavko Kumer

BELEŽKE BELEŽKE BELEŽKE BELEŽKE BELEŽKE BE

Zborovanje slovenskih zgodovinarjev

Mitja Ribičič, predsednik republiške konference SZDL Slovenije, je na otvoritvi dvajsetega zborovanja slovenskih zgodovinarjev izročil prof. dr. Metodu Mikužu red republike z zlatim vencem, s katerim ga je lani odlikoval predsednik Tito.

Štiridnevno dvajseto zborovanje slovenskih zgodovinarjev v prostorih novega Kulturnega doma Ivana Cankarja deloma filozofske fakultete, ki se je začelo 1. oktobra, je potekalo v znamenju petintridesete obletnice osvoboditve Ljubljane in stoletnice slovenskega znanstvenega zgodovinopisja; v letu, »ko se je prav tu v Ljubljani izteklo življenje tovariša Tita«, kot je v nagovoru dejal dr. Ignacij Voje. »Pred nami je velika naloga, da človeško in vsestransko prikažemo Titovo življenje in delo,« je – potem ko so udeleženci zborovanja z minuto molka počastili spomin na predsednika Tita – poudaril predsednik zgodovinskega društva za Slovenijo. Misel se je ustavila tudi pri Edvardu Kardelju – Speransu, avtorju prve marksistično zasnovane študije o slovenskem narodnostnem vprašanju, in znanem slovenskem zgodovinarju dr. Mirku Kosu, častnima članoma, ki so ju slovenski zgodovinarji izgubili v času od zadnjega zborovanja. Pozdravni govor v uvodnem delu zborovanja slovenskih zgodovinarjev, ki so se ga udeležili mnogi ugledni gostje ter med njimi Mitja Ribičič, Vida Tomšič, dr. Marijan Brecelj in Lidija Šentjurs, je imel Marjan Rožič, predsednik skupščine mesta Ljubljane. Poudaril je vlogo in pomen Ljubljane danes, obudil spomin na »boj malega mesta za velike cilje« ter izrazil prepričanje, »da bo delovno srečanje slovenskih zgodovinarjev še poglobilo in utrdilo dosedanja spoznanja, zavest in pozornost do naše socialistične revolucije in tako tudi do Ljubljane«, prvega mesta v naši širši domovini, ki je za svoja revolucionarna dejanja postalo mesto heroj.

Iz številnih referatov uglednih slovenskih znanstvenih delavcev s področja zgodovinopisja, ki so ga bogatile razprave o perečih strokovnih vprašanjih, okrogla miza zgodovinske in zgodovinske tendence v metodologiji, razstava publikacij o zgodovini mesta Ljubljane in Inštitutu za zgodovinsko delavsko gibanje, občni zbor Zgodovinskega društva za Slovenijo, sestanki posameznih sekcij društva in strokovna ekskurzija, naj opozorimo na: Ljubljana, mesto heroj (dr. Metod Mikuž), Ob stoletnici slovenskega znanstvenega zgodovinopisja (dr. Bogo Grafenauer), Smerni slovenskega znanstvenega zgodovinopisja od 1945 v luči zborovanj slovenskih zgodovinarjev (dr. Vasilij Melik), Vplivi vojne na gospodarski položaj prebivalstva na Slovenskem (dr. Jože Šorn), Delovanje

socialnodemokratske stranke v času vojne (dr. Franc Rozman), Obmejni boji na Koroškem 1918-19 (dr. Hanns Haas), Slovenci na mirovni konferenci v Parizu (dr. Andrija Mitrovič), Rapallo v italijanskem tisku in publicistiki (dr. Elio Apih).

Zborovanje slovenskih zgodovinarjev je počastilo tudi znanega slovenskega zgodovinarja in družbenopolitičnega delavca dr. Metoda Mikuža, »našega najzaslužnejšega zgodovinarja za obdobje narodnoosvobodilnega boja«, kot je dejal predsednik republiške konference SZDL Slovenije Mitja Ribičič ob izročitvi reda republike z zlatim vencem, s katerim ga je lani, ko je prof. Mikuž praznoval sedemdeseto obletnico življenja, odlikoval predsednik Tito.

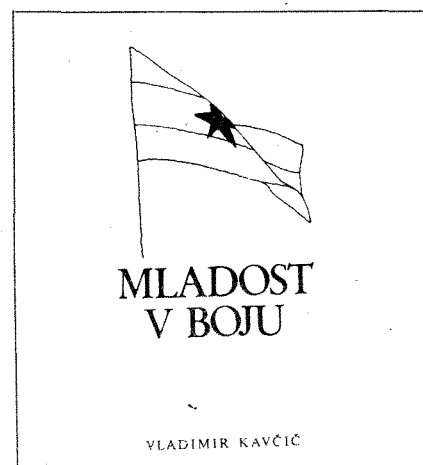
- mš -

Predstavitel Mladosti v boju Vladimirja Kavčiča

Klub za ohranitev partizanskih izročil Kosmač-Klemenc, ki ga sestavljajo gojenci nekdanjega dijaškega internata Učiteljski dom v Ljubljani, je pripravil dopolnjeno izdajo knjige Vladimirja Kavčiča Mladost v boju, posvečeno delu enega izmed najmočnejših mladinskih aktivov v Ljubljani, ki je na čelu s skupino skojevcev v času od 1941 do 1944 razvil takšno protiokupatorsko in protifašistično dejavnost, da so ga po pravici imenovali partizansko kasarno; knjiga govori o ilegalnem boju in aktivnosti mladih iz dijaškega internata Učiteljski dom v Ljubljani in nato pri partizanih (od 120, kolikor je bilo gojencev, jih je odšlo v gozdove 93!), v njej so tudi življenjepisi 39 padlih borcev ter obširnejši dodatek o delu nekdanjih skojevcev, združenih v Klubu za ohranitev partizanskih izročil Kosmač-Klemenc v povojnem obdobju.

Izdajo knjige Mladost v boju Vladimirja Kavčiča, o kateri bomo na straneh našega časnika še spregovorili, je 24. septembra 1980 pospremila prisrčna slovesnost v prostorih skupščine mesta Ljubljane, na kateri so sodelovali: Majda Grbac, Janez Albreht, pihalni kvintet Slovenske filharmonije in Slovenski oktet; na sprejemu, ki ga je priredil predsednik skupščine mesta Ljubljane Marjan Rožič, so bile tudi matere padlih skojevcev – gojencev nekdanjega Učiteljskega doma v Ljubljani. »Prvo izdajo knjige Mladost v boju smo pripravili ob dvajseti obletnici osvoboditve,« je ob tej priložnosti povedal Peter Šoštarčič, predsednik upravnega odbora Kluba za ohranitev partizanskih izročil Kosmač-Klemenc. »Knjiga je zelo hitro pošla, zato smo se letos ob petintrideseti obletnici osvoboditve odločili, da knjigo ponovno natisnemo.«

- mš -

Posnetek naslovne strani knjige Mladost v boju Vladimirja Kavčiča

NOVE KNJIGE

Velik dogodek našega zgodovinarstva

Ob izidu trilogije Kokrški odred

V septembru je pri Partizanski knjigi izšla kronika Kokrškega odreda. Delo spada tematsko v Knjižnico NOV in POS, zbirko zgodovinskih orisov bojnih poti slovenskih brigad in odredov, ki izhaja že lep čas in nam je dala vrsto zanimivih kronik in monografij. Tudi zadnja, Janova, ni izjema.

Pisec je širšemu slovenskemu krogu dobro poznan po radijski oddaji Še pomnite tovariši?, ki jo je od skromnih

Ivan Jan-Srečko, avtor monografije Kokrški odred

začetkov pripeljal v vrh najbolj poslušanih oddaj ljubljanskega radia. No, Janovo delo se ni omejilo samo na radijski medij, saj je v povojnih letih izšlo več

njimi borci Kokrškega odreda... Kako naporno je bilo pisanje, pove že podatek, da trilogija obsega več kot 1600 strani, od tega kar 104 strani opomb in virov. Pri branju pa pridejo zelo prav tudi podatki kot, na primer, seznam borcev obeh Kokrških odredov, register krajevnih in osebnih imen, register enot (tudi sovražnih), organizacij, ustanov, podjetij in glasil na tem območju.

Kronika je tematsko razdeljena na devet delov, v katerih avtor zajema poleg medvojne časa tudi revolucionarno predvojno obdobje: delavsko-kmečka gibanja, stavke in delovanje naprednih organizacij na območju poznejšega Kokrškega odreda.

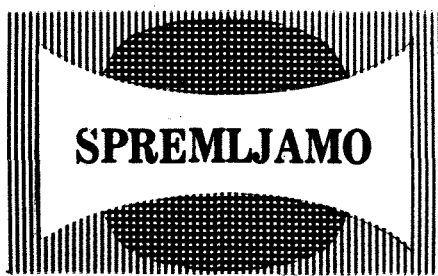
Glede na to, da je bilo narodnoosvobodilno gibanje na Gorenjskem do sedaj vse premalo obdelano, prinaša trilogija mnogo novega, saj je v njej zajeto celotno obdobje narodnoosvobodilnega gibanja na tem območju. Znano je, da je imela Gorenjska med vojno specifičen položaj, o tem govori že podatek, da je Gorenjcem Gauleiter dr. Friedrich Rainer v septembru leta 1942 podelil nemško državljanstvo. Nemci so temu prilagodili okupacijsko politiko, kar je v praksi pomenilo, da so tako ostro reagirali na vse oblike odpora, kot da gre za upor v samem Reichu, temu ustrezni pa so bili seveda povračilni ukrepi. Upoštevati je treba tudi geografski položaj, saj je bil manevrski prostor Kokrškega odreda stisnjen med Karavanke na eni in Savo na drugi strani, nemški stražar pa je z vodovodnega stolpa v Kranju praktično lahko videl do Golnika in še višje. Poleg tega so čez Gorenjsko potekale pomembne komunikacije proti jugu, sama pokrajina pa je mejila na Koroško, torej na sam Reich. Sovražne postojanke so bile posejane tako na gosto kot nikjer drugje po Jugoslaviji, in ni čudno, da je bila vsaka napaka upornikov takoj kaznovana z žrtvami. Kakšne težave je imel Kokrški odred, dokazuje tudi dejstvo, da se je na tem območju vse do zaključnih operacij obdržal izrazito partizanski način bojevanja.

To je narekovalo posebno taktiko partizanskih enot, izredno spretnost pri organizaciji obveščevalne službe, kurirskih postaj, skrivališč in delavnic, pri vsem tem pa seveda najstrožjo konspiracijo in veliko političnega dela med borci in prebivalci odredovega operativnega območja.

Te razmere, podkrepljene s številnimi dokazi, Jan izčrpno opisuje in analizira, poleg tega pa je v novo luč postavljena vloga gorenjskih domobrancev, ki je bila doslej vse premalo upoštevana. Če k temu dodamo še podatke, da se je odred bojeval proti dobro usposobljenim kadrom nemške obveščevalne službe, da je podpiral boj koroških Slovencev proti okupatorju, da so njegove enote skupaj z Britanci 8. maja 1945 prve prišle v Celovec, pa zavzetje zloglasnih begunjskih zaporov 4. maja 1945 in vrsto drugih zgodovinskih zanimivosti, nam postane jasno, da je kronika Kokrški odred dragocen prispevek k spoznavanju in razumevanju narodnoosvobodilnega boja pod Karavankami.

Naj dodam še to, da je kronika kljub zavzetemu in angažiranemu pisanju, živemu jeziku in celo poeziji, kljub temu, da je bil avtor sam borec Kokrškega odreda (in morda prav zato), zgodovinski dokument v polnem pomenu besede in že zato sodi na naše knjižne police.

Božo Repe

Štiri televizijske oddaje nam »opletajo z repom« po še živem spominu: Staničeva beloruska reportaža s komentarjem, norveška sociološka anketa o sedanji ameriški mladini, Trefaltovo rekreacijsko Srečanje pod geslom »Mi se imamo radi« ter prvi del Partljičeve nadaljevanke o »tolmuncih in tolmunstvu.«

Sovjetski model manipulacije pod drobnogledom

Če kdo med nami, potem ga do obisti pozna in obvlada – ta celoviti življenjski sistem tako imenovanega »realnega socializma« sovjetskega tipa – Janez Stanič. Svoj suvereni poznavalski odnos je v oddaji tudi docela izkazal. Ni namreč odkrival dejstev, kot ravna večina reporterjev, ko se podajo »na teren«, temveč je z njihovim fotografiranjem samo potrjeval svoje že vnaprej izrečene ugotovitve. Kajti »na vzhodu ni nič novega.« V tem pogledu je Staničev pristop daleč presegel reportažno zasnovu, saj je svojo snov mestoma spremenil v tako rekoč dramski dialog s profiliranimi karakterji in iz njih izhajajočimi vzli dogajanja. Kombinacija neposrednosti, komentarja in igrokaza je šla celo tako daleč, da je imel gledalec vtis, kot da spremlja televizijsko igro, posneto po vnaprej napisanem scenariju. Ta občutek velja še zlasti za duhoviti in vseskozi suvereni komentar, ki je imel sliko samo za ilustracijo svojih trditev. Ni je samo opisoval in razčlenjeval, temveč tudi vrednotil. Vse to nam je seveda podalo dovolj natančno sliko o odnosih med družbeno zgradbo in posameznikom oziroma med delavcem-subjektom in kolektivom-objektom v sovjetskem sistemu življenja in usmerjanja – in vendar se je zdelo, kot da smo pri tem obstali nekje sredi poti. Res smo z dobršno mero nelagodja podživeli in obenem z rahlim nekoliko prikritim, pa vendarle nedvoumnim posmehom pospremili ves ta splet demagoške zavesti, manipuliranja z delom in življenjem delovnih ljudi, njihove popolne odmaknjenosti od upravljanja ne le s proizvodnim procesom, temveč tudi z lastnim življenjem, in torej njihove popolne podrejenosti volji, ki jim vlada. Nismo pa zvedeli, kako je z njimi samimi. Ali se oni te svoje pozicije zavedajo? Kaj zares, v sebi, intimno čutijo ob vsej tej šaradi kolektivnih spovedi, alej junakov dela, plavalnih bazenov za udarnike, kolektivnih počitniških naselij in podobnih »radosti« življenja, s kakršnimi so zasuti? Kakšno moralno fizognomijo prinaša ta model življenjskega oblikovanja? Kaj se – po vsem tem – dogaja s človekovo ustvarjalnostjo in produktivnostjo, s tisto pravo, dejansko? K takim vprašanjem Staničev reportažni »igrokaz« tokrat ni segel – in nam je tega žal.

Prazni tek ameriške sedanosti

Norveški spraševalci so vedeli, kaj morajo spraševati, in še celo, kaj hočejo od svojih mladih ameriških sobesednikov slišati. Da je sedanja ameriška mladež v primerjavi z mladino iz nemirnih let ob koncu vietnamskega desetletja še veliko bolj apatična, apatična, nezainteresirana za vse, razen za lahek zaslužek, materialne dobrine, zabavo in mamila. Celotno slabše je, kot je bilo, je zatrdil vietnamski veteran, ki ni mogel skriti svoje prizadetosti nad zgubljeno, zavoženo in zlorabljeno mladostjo, kajti v voz zločinskega vojskovanja se je dal vpreči prav zavoljo svoje takratne pomanjkljive zavesti o dejanskih

razsežnostih vsega tega početja. Ko bi se sedanja mlada generacija znašla pred te vrste preizkušnje, bi se zavoljo svoje brezbrzičnosti za obča dogajanja odrezala še slabše... Tem ugotovitvam so iskrene, nadrobne, mestoma celo presenetljivo analitične izjave mladih ljudi, ki so jih norveški avtorji pripeljali pred svojo kamero, v vsebinskem smislu pritrjevale, čeprav so hkrati razkrivale presenetljivo raven avtopsije pa celo pronicljivega samokritičnega vrednotenja... Kar bi nas ob soočenju s to sliko mladega rodu v ameriški družbi posebej zanimalo, pa so vendarle neka druga, globlja, manj vnanja dejstva. Kakšni so namreč pravi potenciali te generacije, kam se utegnejo razviti, kakšna je prihodnost ameriške nacije in hkrati vsega civiliziranega sveta? O tem smo pričakovali nekaj pojasnil iz slovenskega pogovora po končani norveški anketi, a žal – povsem zaman. Prisotni o sedanosti, ki jo je oddaja zajela dovolj izčrpno, niso imeli ničesar bistvenega dodati, primerjavam z našo življenjsko in družbeno situacijo so se povsem izognili, meditacija o prihodnosti pa jim še na misel ni prišla. Gledano v celoti, smo tako ostali pred dolgo vrsto fotografij, katerih prave, resnične razsežnosti nam niso bile razložene.

Rojeni v znamenju trimčka

Mito Trefalt je eden izmed zagnanih bo-trov vsestranskega »razgibavanja« slovenske zasedenosti, predvsem telesne, po njegovi najnovejši televizijski domislici sodeč pa očitno tudi duhovno-družabne. Vsem variacijam na temo lahko v načelu samo pritrdimo, čeprav ugotavljamo – tudi tokrat, da ni vse zlato, kar se sveti. Odločilen pri vsem je vendarle – kako. Srečanja so, žal, kljub vsej svoji nameravani priljubljenosti zastavljeni preveč po domače, veselničarsko, »miseimamoradovsko« – z nekaj vmesne tombole, hrupno veselo konferanso, plesnimi venčki in podobno šaro, katere vrhunec je, da vsi, kar nas je, z vselej in povsod prisotnim dr. Matjažem Kmeclom vred, zaplešemo naš nacionalni ples »mi se imamo radi« in se pri tem neusmiljeno deremo. Vse to ima sicer izrazite sprostivne učinke, ne pa tudi decentne ravni, ki se je prek televizije, tudi v imenu njene kulturne funkcije, vendarle nadajamo. Ta zapis seveda ni namenjen vsem sestavinam Srečanj, še posebej ne izjemno lepo zastavljenemu reportažnemu zapisu o paraplegiku, ki je našel svoj življenjski smisel in svojo človeško srečo v športnem udejstovanju, in nič manj tudi ne duhovitemu amaterskem filmu, ki je sicer nekoliko okorno strukturo oddaje naravnost oplemenitil.

V tolmunu so same težke – budale...

Sedmero nadaljevanj se bo zvrstilo v sosedstvu Partljičevega posmeha poniglavemu tolmunstvu naših dni. Po prvi oddaji, ki je bila namenjena ekspoziciji, celote kajpak še ne kaže ocenjevati, saj bi utegnili prvi vtisi varati, pa bo sodba ob koncu drugačna, kot je zdaj, vmes, po prvem dejanju, ko smo še daleč od celote. A naj bo ta prvi vtis vendarle zabeležen. Partljič nas sooča s plejado sicer realističnih, vendar z grotesknimi madeži prelitih figur, ki skušajo v živo zadevati naše sprenevedavosti, naša samoljublja, naša zmaterializirano, našo poniglavost, našo etično popačenost in še celo goro naših ničevosti, kar vse je slejkoprej res in komediografskega karikiranja potrebno, a zdi se vendarle, kot da gre za narejene, skonstruirane, umetne karikature, ki se notranjega tkiva našega samokritičnega gledanja nekako ne dotaknejo. Kar se v tej igri dogaja, je sicer smešno in tipično in namiguje, toda na neki način izven dogajanja, ki s svojo realnostjo obvezuje. Zdi se, da ta tip humorja sicer vzbuja nasmeh, nima pa moči satiričnega biča. Nestrpno bomo čakali naslednje epizode nadaljevanke. Bodo bežnim začetnim vtisom pritrdile, ali jih bodo zmogle postaviti na glavo?

Viktor Konjar

ZDRAVKO KLANJŠČEK: »Kokrški odred je obsežna knjiga o zgodovini narodnoosvobodilnega boja na velikem delu Gorenjske, zato je sprejetje monografije velik dogodek našega zgodovinarstva.«

LADO AMBROŽIČ-NOVLJAN: »Monografija bo kvalitetno delo. Dobili bomo temeljit in soliden prikaz narodnoosvobodilnega boja na Gorenjskem, ki ga še nimamo, in sicer predvsem severno od Save. Ob branju rokopisa me je presunila silovita požrtvovalnost in prizadevnost prebivalstva, ki se je kljub sovražnikovim udarcem vedno znova dvignilo v boj...«

(Iz ocen pred izidom)

njegovih del s partizansko tematiko, spomnimo se samo naslovov Med gorenjskimi partizani, Boj pod Triglavom (kjer je bil urednik), Mrtvi ne lažejo, Skozi zasede, Dražgoška bitka in še katera.

Monografija o Kokrškem odredu je plod desetletnega zbiranja podatkov, primerjav, analiz, pogovorov z nekda-

JAMNIK

Spomenik Viktorju
Kejžarju-Petru

V nedeljo, 28. septembra, so nad Podblico pri Jamniku odkrili spomenik Viktorju Kejžarju-Petru. Rojen je bil 28. oktobra leta 1910 v Sorici nad Škofjo Loko. V predvojni Jugoslaviji je bil zaposlen na Jesenicah in je kot član KP aktivno deloval v delavskih vrstah. Bivši oblastniki so ga zaradi tega preganjali, večkrat aretirali in zaprli. Takoj po prihodu okupatorja je odšel k partizanom, kjer je opravljal pomembne politične funkcije. Bil je sekretar okrožnega komiteja KPS za jeseniško okrožje, opravljal pa je tudi druge funkcije. Padel je 28. avgusta leta 1942 na Beli peči nad Podblico, kjer so mu v nedeljo tudi odkrili spomenik, ki predstavlja plamenico. Na slovesnosti je o liku Viktorja Kejžarja-Petra spregovoril njegov soborec Vinko Hafner, predsednik republiškega sveta Zveze sindikatov Slovenije, ki je tudi odkril spomenik.

V tem kraju pod Jelovico so se zbrali borci, predstavniki družbenopolitičnih organizacij, med udeleženci pa sta bila tudi podpredsednik predsedstva SFRJ Sergej Kraigher in članica sveta federacije Lidija Sentjurc.

K spomeniku so položili vence, v kulturnem programu pa so sodelovali člani pihalnega orkestra Jeseniški železarji in učenci.

J. R.

KRIŠKA GORA

Praznik

Letos poteka šestintrideset let od požiga gore vasice Gozd. Vse štiri krajevne skupnosti Križe, Pristava, Sebenje in Senično so tudi letos ob vsa prejšnja leta v organizaciji krajevnega odbora Zveze borcev NOV Križe pripravile obredni spored prireditev od 28. septembra pa do nedelje, 5. oktobra. Sportne in kulturne prireditve od namiznega tenisa, kolesarskega trima, nogosplayja, rokometnega in šahovskega turnirja pa moker vaje gasilcev in pohodov pionirjev in tabornikov pa slavnostne seje vseh KS ter zaključne prireditve v sami vasici Gozd v nedeljo ob 10. uri, kjer se bodo zbrali številni občani pa nekdanji borci in ob spominih na takratne težke čase zaključili letošnje obletnico.

L. J.

AJDOVŠČINA

Poklonili so se
Titovemu spominu

Člani združenja borcev in VVI iz Ajdovščine smo se v petek, 12. septembra, poklonili Titovemu spominu. Drugi dan smo si ogledali nekatere znamenitosti Beograda, tretji dan pa nas je pot vodila domov. Med potjo smo se ustavili v Jesenovcu. Vse priznanje gre Avtoprometu Turistična agencija Nova Gorica za dobro organizacijo, prijetno vožnjo in še prijetnejše počutje udeležencev na tako dolgi poti.

Obisk hiše cvetja na Dedinju in Muzej 25 maj je pri vseh udeležencih zapustil trajen vtis, prepričanje v bratstvo in enotnost naših narodov. Zvesto bomo negovali revolucionarne tradicije NOV.

Odbor združenja borcev NOV Ajdovščina

VELIKE LAŠČE

Spomini na dogodke

Že vrsto let prebivalci Velikih Lašč skupno s prebivalci krajevnih skupnosti Rob in Turjak praznujejo 19. september kot svoj krajevni praznik. Ta dan jih spominja na dogodke pred 37. leti, ko so borci slovenskih partizanskih enot po večdnevni boj uničili močno utrjeno sovražno postojanko na turjaškem gradu. Letošnje praznovanje bo v Velikih Laščah in bo združeno z več prireditvami in proslavami. Na sporedu je tudi zasedanje skupščin vseh treh krajevnih skupnosti (Rob, Turjak in Velike Lašče). Na tem praznovanju bodo obudili spomine na težke dni med NOB in ocenili uspehe, ki so jih dosegli v povojni socialistični graditvi prebivalci nekdanje bivše velikaške občine, sedaj pa treh krajevnih skupnostih. Praznovanje bo letos 20. in 21. septembra.

VIKTOR DRAGOŠ

PRAGERSKO

Ponosni na dosežene
uspehe

Zadnje dni septembra so tudi krajani KS Pragersko praznovali svoj sicer že peti krajevni praznik. Pragersko spada k občini Slovenska Bistrica in moramo reči, da je to najbolj urejeno središče, hkrati pa sicer tudi važno železniško križišče v severovzhodni Sloveniji. Nobena novost namreč ni, da morajo potniki pred železniškimi zapornicami potrpežljivo in pogosto čakati tudi do pol ure, predno se avtomatske zapornice odprejo. Začuda je namreč »avtomatizacija«
zavrila hitrejši pretok prometa čez železniški prelaz. Bajе so zapornice zaprte 20 ur na dan!

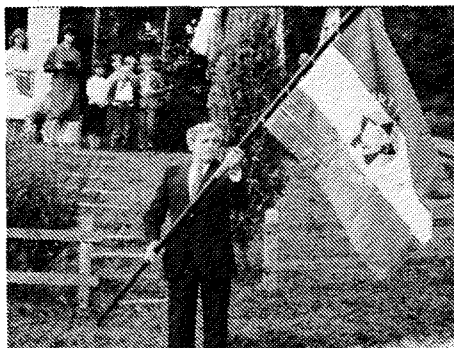
Naj omenimo, da je KS Pragersko v zadnjem času naredila res hiter korak k napredku. Med drugim imajo novo telefonsko govornico, javno tehtnico, novo šolo, lep otroški vrtec pa tudi mladi so si priborili svoj prostor, kjer se lahko nemoteno sestajajo. Dobili so tudi bencinsko črpalko, uredili boljšo preskrbo z novim trgovskim paviljonom, da o modernizaciji cestnega omrežja, ulični pa o urejeni kanalizaciji niti ne izgubljam besed.

Kot je že običaj na takšnih proslavah, ki so v prvi vrsti posvečene spominu padlih junakov, bodisi na bojnih poljih, za zidovi, ko so umirali kot talci ali v zloglasnih taboriščih, so najzaslužnejšim podelili priznanja. Praznovanje pa je bilo seveda združeno tudi z nastopi kulturnikov, zlasti mladih, ki se tako v tihi bolečini spominjajo vseh tistih, ki jih je vzela kruta vojna.

FRANJO HOVNİK

VELIKA ŠTANGA

Razvitje prapora

Predsednik občinskega odbora ZB Viktor Semec je razvil prapor KO ZB NOV Velika Štanga pred spomenikom padlim borcem.

Borci krajevne organizacije zveze borcev Velika Štanga so v soboto, 27. septembra 1980 dopoldan razvili prapor. Slovesnost je bila pred spomenikom padlim borcem v Veliki Štangi. Da bi imeli svoj prapor, ki bi ga uporabljali ob različnih slovesnostih, proslavah in tudi ob žalostnih trenutkih, ob slovesu svojih tovarišev – soborcev, je bila njihova davna želja. Ta se jim je sedaj uresničila. Na kratki, toda prisrčni prireditvi, ki so jo pripravili mladinci te krajeвне skupnosti, je v imenu občinskega odbora ZB NOV Litija spregovoril borec Zvone Bric. V govoru je na kratko opisal prehojeno pot, uspehe in težave ter omenil naloge, ki so še pred njimi. Spomnil se je težkih trenutkov med NOV, saj so v teh krajih potekale glavne poti med severno in južno Slovenijo. Čeprav na tem območju ni bilo večjih partizanskih enot, je bilo območje prepreženo z javkami in kurirskimi zvezami, ki so omogočale stalne in varne prehode med Štajersko in Dolenjsko. Da so se te naloge uspešno uresničevale, je tudi zasluga prebivalstva teh krajev, ki so s širokim srcem sprejemali naše borce in jim nudili pomoč. Zato ni naključje, da je okupator močno upustil te kraje in požgal cele vasi. Mnogo prebivalcev je bilo ubitih, izseljenih ali drugače prizadetih.

Naloge borcev pa se niso zaključile s koncem vojne, ampak se nadaljujejo v nezmanjšanem obsegu. Tako kot v težkih vojnih časih tudi danes skupno premagujejo marsikatero težavo. Zavedajo pa se, da bi v morebitni novi vojni morali ponovno odigrati enako vlogo. Zato je Bric ob koncu poudaril, da naj prapor, ki ga razvijamo, ne bo samo simbol slavne zgodovine narodnoosvobodilnega boja tega območja, ampak predvsem simbol generacijam za bodočnost. Izredno pomembno področje delovanja borcev je danes negovanje in razvijanje tradicij NOV.

Viktor Semec, predsednik občinskega odbora ZB Litija, je nato predal prapor Viktorju Maroltu, blagajniku KO ZB, ki bo praporščak, dokler prapora ne bodo predali mladincem iz Velike Štange, kot so predlagali člani krajevne borčevske organizacije Velika Štanga.

Večji del sredstev za nakup prapora so zbrali na pobudo krajevne organizacije ZB Velika Štanga, člani sami. Zahvaljujejo se za pomoč pri zbiranju sredstev še občinskemu odboru ZB Litija, lesni industriji Litija in članom ZB izven njihove krajevne skupnosti, ki so prispevali svoj delež.

MATIC MALENŠEK

NOVA GORICA

Zbrali so se aktivisti
OF

Dne 17. septembra 1980 so se v Novi Gorici sestali predstavniki bivših štirih primorskih okrožij OF z namenom, da se pogovorijo o delu in si izmenjajo izkušnje.

Razpravljali so predvsem o zbiranju zgodovinskega gradiva, pričevanju starejših aktivistov, ki jih je žal vsak dan manj. Na podlagi širše razprave o tem so sklenili, da skličejo posvet vseh, ki delajo pri tem, da zavzamejo enotno stališče in si pri tem drug drugemu pomagajo. Sprejet je bil tudi sklep, da se mora uresničiti želja Primorcev o postavitvi monumentalnega spomenika »Primorski materi«
kot izredni uporni bojevnici proti fašizmu.

ANICA BOŽIČ-URŠKA

DOMŽALE

Skovane vezi med
borci

Znano je, da se domžalski borci NOV izredno radi udeležujejo izletov in tovariških srečanj, ki jih že dolgo vrsto let organizira MO ZB NOV Domžale.

V soboto, 20. septembra 1980 smo se odpeljali z avtobusom v Ajdovščino, kamor so nas povabili tamkajšnji borci, s katerimi si že tretje leto izmenjujemo medsebojna srečanja. V Ajdovščini so nas pričakali borci. Srečanje je bilo zelo prisrčno, saj se vsi med seboj že dobro poznamo. V hotelu so nam pripravili zajtrk, nato pa smo z dvema avtobusoma krenili v Goriška Brda na ogled vinske kleti. Predstavnik te delovne organizacije nam je obširno in strokovno razložil ves potek proizvodnje, kar je vse zelo zanimivo. Pripravili so nam pokušno njihovih vin in razumljivo, razpoloženje je bilo na višku. Od tam smo se odpeljali k spomeniku v Goriških Brdih, kjer smo položili venec v spomin padlim borcem. Tam nam je sekretarka MO ZB Ajdovščina Tilka Vuga na kratko prikazala zgodovino NOB teh krajev. Ravno tako smo položili venec tudi v parku pri spomeniku padlim v NOB v Ajdovščini.

Po izredno dobrem kosilu v Plavah smo se odpeljali na samotno kmetijo v neposredni bližini Ajdovščine, kjer smo doživeli spet veliko presenečenje. Pričakali so nas z glasbo. Razpoloženju ob dobri vinski kapljici ni bilo konca ne kraja. Zaplesali smo kolo, pri katerem niso izostali niti tisti borci, ki jih imajo že kar precej čez 70 let.

Ob vsem tem razpoloženju pa so nas presenetili še s posebnimi obdaritvami, saj je vsak udeleženec izleta dobil lep spomin od ajdovskih borcev.

S to povezavo se lahko pohvalimo, za kar gre zasluga organizatorjem izleta obeh organizacij. Tako tovariška srečanja naj bi posnemale tudi druge krajevne organizacije ZB NOV in s tem nadaljevale tovarištvo med borci, ki je bilo skovano že v NOB.

KAREL KUŠAR

PREVOJE

Kurirska postaja G-9

Na Prevojah je občinska komisija kurirjev in vezistov iz Domžal, ki deluje v okviru pododbora kurirjev in vezistov za gorenjsko območje, pripravila spominsko slovesnost ob odkritju plošče v spomin na delo relejne kurirske postaje G-9, ki je delovala od jeseni leta 1943 na tem območju.

Številne borce, aktiviste, nekdanje kurirje in veziste ter predstavnike družbenopolitičnega in javnega življenja in občane je pozdravil predsednik KK SZDL Jarc in vsem čestital za krajevni praznik, ki ga ta KS praznuje v spomin na tragične dogodke, 21. septembra 1944, ko sta padla domačina borca Kamniškega bataljona Fric Lukman in Ivan Cerar.

Predsednik občinske komisije kurirjev in vezistov Jurij Vulkan je v izčrpnem govoru orisal delo relejne kurirske postaje G-9 in tudi številne dogodke, ki so bili povezani z delom te postaje. Postaja je bila velikega pomena za pretok poročil in informacij z Gorenjske in Štajerske in Dolenjsko in je kljub prometni in s sovražnikove strani dobro varovani cesti skozi Črni graben, uspešno opravljala svoje poslanstvo. Poleg tega je tovariš Vulkan podrobno orisal delovanje same postaje, številne dogodke in poti, na katerih so izgubljali svoja mlada življenja mnogi domačini, kurirji in člani vaše straže. Velike zasluge za uspešno delo te postaje ima brez dvoma Katarina Prašnikar, saj je bil v njeni kuhinji zgrajen pod štedilnikom bunker in njena hiša je bila glavna javka za številne kurirje. Delo postaje bi bilo onemogočeno, če ne bi bilo številni občani povezani z njenim delom in NOG. Prevoje in okoliške vasi so med vojno dale kar 17 žrtev, kar je brez dvoma zelo veliko za te kmečke vasi in zaselke.

KAREL KUŠAR

BLED

Pobrateni borčevski
organizaciji

Sredi septembra slavi občina Doberdob svoj praznik in ta dan so si izbrale organizacije borcev iz te vasi in bližnjih dvoh, to sta Vrh ter Dol – Jamlje, za pobratenje s karajevno organizacijo ZB NOV Bled. Z Bleda je v zgodnjih jutranjih urah odpeljal avtobus s 50 člani organizacije, predsednikom krajevne skupnosti in zastopniki mladinske organizacije. Pričakali so jih stari znanci iz navedenih krajev na čelu z mladim županom občine Doberdob dr. Mariom Lavrenčičem. Skupaj so se poklonili pred spomenikom padlim pred doberdobsko šolo in položili venec, nato pa so v spremstvu pihalne godbe odšli v veliko dvorano, kjer je bila slovesnost pobratenja. Izmenjali so listine, vrstili so se pozdravni govori in zagotovila, da bodo organizacije odselej še bolj sodelovale, in da bodo obiski še pogostnejši.

Po slovesnosti so gostje z Bleda obiskali še Vrh, položili venec k spomeniku, si ogledali vojaške utrdbe in muzej iz prve svetovne vojne. Domačini so jim v lepi slovenski pripravevali o težkih časih, ki so jih preživljali prebivalci teh krajev.

Po kosilu v lepo urejenem paviljonu telovadnice so se vsi skupaj odpeljali v Dol in spet položili venec k veličastnemu spomeniku, nato pa so si ogledali še novi spomenik v Jamlju, ki taktat še ni bil odkrit. Predstavniki organizacije ANPI iz teh krajev so z velikim ponosom povedali, da so vsi spomeniki postavljeni z veliko ljubezni in truda vaščanov, pa tudi denar so v veliki meri zbrali sami.

Popoldne so se v Doberdobu odvijale tekme. Doberdob so tisto nedeljo obiskale delegacije pobratenih krajev iz naše domovine. Na novo so potrdili prijateljstvo in bratstvo Dobérdoba z Opatjim selom, Prvačino in Novo Gorico. Predsednik borčevske organizacije je zbranim delegatom in gostom opisal, kako je prišlo do pobratenja med borci Bleda ter nekdanjim partizani iz teh krajev. Povedal je, da so bili fantje iz Doberdoba, Vrha in Dola – Jamelj v istih partizanskih enotah kot tovariši, ki sedaj živijo na Bledu. Lansko leto so se po dolgih letih spet srečali v Doberdobu, med letom pa so se menjavali obiski na Bledu in tukaj in tako se je rodila ideja o pobratenu. Na listini o pobratenu je z velikimi črkami napisano: Tovařištvo, prijateljstvo in bratstvo, skovano v težkih dneih osvobodilnega boja, mora ostati trdno in trajno.

Tudi mladina pobratenih krajev je izvedela marsikaj od svojih starejših vzornikov, zato nekdanji bojovniki pričakujejo, da bo nadaljevala njihovo delo.

M. S.

RAZBOR

Nov borčevski prapor

Ob vznjožju Uršlje gore leži prijazna vas Razbor. Mnogo borcev se je spominja iz težkih bojev. Letos smo razvili borčevski prapor, ki nam je v ponos in mlaši generaciji v spodbudo za nadaljnje delo. V naši borčevski organizaciji je le še 77 članov. Vrste se iz leta v leto krčijo in le malo je takih, ki še radi pristopijo k družbenopolitičnemu delu. Imamo pa požrtvovalnega predsednika Jožefa Pajenka, ki se je posebno trudil za razvitje prapora. Razvili smo ga 6. septembra v Razboru.

ŠTEFKA MELANŠEK

BANJOLE

Naš oddih

Že kar več let se v mesecu septembru srečamo borci v naših počitniških Banjolah. Tudi z letošnjega oddiha prinašamo lepe spomine, vsak v svoj kraj. Srečamo se vsako leto tovariši in tovarišice z vseh krajev naših organizacij ZBZ. Srečanje je zelo prijetno in razveseljivo.

Čas našega dopusta nam kar hitro mineva, ob dobri in zadostni hrani ter solidni postrežbi. Lepo je urejena v novih prostorih ambulanta za borce. V teh prostorih vsak večer, razen nedelje, ordinira prizadeven in zelo uslužen dr. Franc Rozman.

Med dopustom nam je uprava organizirala tudi bogat koncert, ki ga je izvajala mestna godba iz Pulja. Igrali so udarne in narodne pesmi. Iz bližnje in daljne okolice je godba privabila k poslušanju tudi ostale turiste.

Trinajstega septembra je prispel posebni vlak v Pulj z internirankami iz Ravensbrücka in Auschwitza. Sprejema internirank v Pulju smo se udeležile tudi nekatere tovarišice iz dopustniških Banjol. Ob prihodu vlaka jih je pozdravila puljska godba na pihala. Pozdravili so jih pionirji s šopkom rož ter predstavniki družbeno-političnih organizacij iz Pulja.

TONČKA BERČIĆ
MARJA BRICELJ

ŠKOFJA LOKA

Preverili so svoje znanje

V soboto, 27. septembra, je bilo v osnovni šoli Peter Kavčič v Škofji Loki občinsko kviz tekmovanje na temo Tito-Partija-Revolucija. Tekmovanje je v okviru kulturnega programa odlično pripravila in organizirala OK ZSMS Škofja Loka v sodelovanju z vojaški garnizije Jože Gregorčič iz Škofje Loke.

V znanju so se med seboj pomerile štiri tekmovalne ekipe. V vsaki ekipi so sodelovali po trije vojaki in trije mladinci oziroma mladinke. Prav vsi tekmovalci so odlično odgovarjali na vsa postavljena vprašanja. Šele z odgovori na dodatna vprašanja je ocenjevalna komisija lahko ugotovila zmagovalno A ekipo vojakov in učencev gimnazije Boris Zihnerl iz Škofje Loke, katere se bo udeležila tudi regionalnega tekmovanja.

Komandant vojašnice Jožeta Gregorčiča iz Škofje Loke je v pozdravnem govoru izrazil zadovoljstvo zaradi dobrega sodelovanja med vojaški in mladino ter priporočil, da bi se to sodelovanje še okrepilo in razvijalo tudi vnaprej. Vsem tekmovalnim ekipam je čestital in najboljšim podelil lepe knjižne nagrade s posvetilom. Tudi predstavnik AMD Škofja Loka je tekmovalcem podelil knjižne nagrade in komplete značk.

Vsem nastopajočim in drugim udeležencem je spregovoril tudi član predsedstva občinskega odbora ZB NOV Škofja Loka Alojz Potočnik. »Tradicije NOB, naša socialistična revolucija in revolucionarno delo ter osebnost tovariša Tita je treba negovati in prenašati. Nadaljevati je treba z akcijami iz tega področja in prav je, da se naša mladina vključuje v delo ZSMS ter sodeluje z JLA, borci NOV in RVS. Pridobitve naše socialistične revolucije so last vseh nas in zato jih moramo čuvati in negovati,« je še posebej poudaril nekdanji partizanski bорец in vojaški starešina Alojz Potočnik.

Po zaključenem tekmovanju so vojaki in mladinci oziroma mladinke izvajali še kulturni program, ki je bil pester in vsebinsko zelo bogat. Čeprav je bilo občinsko kviz tekmovanje s kulturnim programom v Škofji Loki dobro organizirano in uspešno izvedeno, je treba pripomniti, da je bila udeležba zelo majhna. V prostoru je bilo največ vojakov in le nekaj deset mladih, ter predstavnikov družbenopolitičnih organizacij iz Škofje Loke. Ni bilo šolske mladine, ni bilo drugih krajanov in predstavnikov DPO, in takšen odnos gotovo zasluži kritiko od vseh prizadevnih organizatorjev.

FRANC GALIČIČ

DOMŽALE

Srečanje borcev 12. SNOUB

V Domžalah aktivno deluje območni pododbor 12. brigade, ki se povezuje v široko dejavnost odbora te brigade, katere sedež je v Novem mestu.

Tako so se tudi letos, ob jubileju ustanovitve brigade in v okviru 35-letnice osvoboditve, sestali borci te brigade. Nekateri že starejši, osiveli, pa tudi izčrpani, drugi pa živahni in polni življenja so bili vsi veseli tega srečanja. Še prav posebno zadovoljni pa so bili ob srečanju s predstavniki družbenopolitičnega in javnega življenja Novega mesta in Domžal.

Izrekli so tisto, kar je potrebno in kar se ugotavlja za vsako akcijo, da je potrebno veliko postoriti, za kar pa jim ni nikoli žal časa, saj vedo, da so takšna srečanja koristna in tudi spodbudna. Končno pa gre za tovariško srečanje, na katerem so se nekateri prvič videli od zadnjega srečanja, od osvoboditve. Vsi zbrani, teh pa je bilo prek 60, so se iskreno zahvalili tovarišu Antonu Ahčinu-Pavlu za pripravo tega srečanja kakor tudi predstavnikom Novega mesta. Letos so prvič podelili priznanja vsem, ki so že dopolnili 60 let; odslej pa bodo prejemali priznanja 60-letniki vsako leto.

Tega srečanja se je udeležil tudi Lojze Šonc-Tomi, avtor dopolnjene himne 12. brigade. Dosele sta bili objavljeni le dve kitici in vsi prisotni so z zanimanjem prisluhli obrazložitvi in celotni vsebini himne 12. brigade.

KAREL KUŠAR

SLOVENJ GRADEC

Odkritje spominske plošče

Množici občanov in predstavnikom družbenopolitičnih organizacij občine in krajevene skupnosti Slovenj Gradec je predsednik krajevene konference SZDL Vinko Pušnik orisal razvojno pot in dosežke krajevene skupnosti. Ob odkritju spominske plošče Valentinu Francu-Zdravku, ki je bil sekretar partijske celice v Slovenj Gradcu od leta 1938 do aretacije v letu 1941, pa je v obširnem govoru orisal njegov lik Bogdan Žolnir.

ADOLF ANKON

METLIKA

Odkritje spominskega obeležja

Avgusta sta krajevna organizacija ZB in občinski odbor ZZB Metlika odkrila spominsko obeležje v počastitev spomina na ustrelitev talcev Matije Drganca in Jožeta Rauha. Po izdajalčevi zasluzi so ju Italijani zaprli 18. avgusta 1942 in ju nato ustrelili v neposredni bližini postavljenega spominskega obeležja, ki leži ob odcepu cest Krivoglavice-Metlika-Gradec pred mostom na reki Lahinji.

Za postavitev obeležja gre zasluga tudi aktivnemu delu predsednika občinskega odbora ZZB Metlika, Vinku Kepicu, kakor tudi prostovoljni pomoči pri postavljanju obeležja, katero so opravili Tomc-Zan, Alojz Štefanič, Jule Bajuh in Alojz Judnič.

Pri odkritju je prisostvovalo veliko prebivalcev iz Metlike in bližnjih vasi.

IVAN URH

NOVO MESTO

Obisk v Hiši cvetja

Dne 4. septembra je 258 članov in članic ZB NOV iz Novega mesta obiskalo Hišo cvetja v Beogradu in si ogledalo še druge zanimivosti.

Največja želja slehernega je bila obiskati Hišo cvetja in se pokloniti ob grobu velikega voditelja v času NOB ter graditelja in tvorca nove socialistične Jugoslavije tovariša Tita. Tiho in dostojanstveno so stopali borci in borce NOV mimo zadnjega počivališča predsednika Tita. S filmsko naglico so se vsakemu posamezniku, udeležencu mimohoda, vrstili spomini na razne dogodke, ki so jih doživljali bodisi osebno ali prek RTV in tiska s tovarišem Titom. Žene so si z robci brisale solzne oči, borci so z dostojanstvenim poklonom izpričali veliko bolečino in izgubo za svojim voditeljem. Še dolgo po končanem mimohodu je trajalo, da so prišli do besed in si začeli med seboj pripovedovati vtise, ki so jih v tem kratkem času doživljali.

Po obisku v Hiši cvetja je sledil ogled raznih zgodovinskih in drugih znamenitosti v Beogradu.

FRANC KOTNIK

LJUBLJANA

Zahvala za skrb in pozornost

Vezistom NOV in POS Slovenije nudijo delavci PTT v okviru svojega domicila deset prostih mest v svojih počitniških domovih. Vezisti, ki so jih za to izbrali po območnih odborih, so bili v domu na Pohorju in v domu v Strunjanu v predsezoni in posezoni, kar je razumljivo, ker so to starejši ljudje in nimajo več otrok za šole. Z njimi so šli lahko tudi njihovi družinski člani, ki so poln penzion plačali v višini 167 din, to je toliko kot PTT delavci. V vseh domovih so se vezisti dobro počutili. Bili so toplo sprejeti in skrbno postreženi. Za to so vezisti PTT delavcem zelo hvaležni in so se povsod ob odhodu ustrezno zahvalili.

BRANKO BLENKUŠ

DORNAVA PRI PTUJU

Mladi se pripravljajo za obrambo domovine

V učnem centru v Dornavi, kjer imajo v poletnih mesecih svoj sedež in stanovanja brigadirji, ki tu že dalj časa kopljejo vodno »žilo« za primarni vodovod za Slovenske gorice, se sedaj pripravljajo za obrambo svoje s krvjo priborjene domovine in svobode mladi, rojeni 1964. leta, ki tu preživijo deset dni, ko se pripravljajo v teoretičnem in praktičnem znanju obrambe in zaščite.

Prve so bile tu dekleta. Zamenjali so jih fantje, ki so prišli sem z vseh krajev in koticov pujske občine. To je sicer v Ptuj, že stalna metoda usposabljanja mladih za obrambo domovine in pa tudi nekakšna predpriprava na odhod na odsluženje kadrovskega roka.

Verjetno ni treba posebej omenjati, da mladi na teh predavanjih, ki trajajo skorajda od jutra do večera, mnogo pridobijo. Velja tudi poudariti, da se mladi ravno na takšnih skupnih učnih vajah lahko tudi medsebojno seznanijo, navežejo prijateljske stike. Ta pouk obrambe organizira oddelek za ljudsko obrambo skupščine občine Ptuj.

FRANJO HOVNIK

OB PRAZNIKU VELENJA, 8. OKTOBRU, ISKRENE ČESTITKE VSEM UDELEŽENCEM NOB, REZERVNIM VOJAŠKIM STAREŠINAM IN DRUGIM OBČANOM – SKUPŠČINA OBČINE VELENJE

Kadar prihaja človek prvič v kraje onstran jezerskega mejnega prehoda, še nima pravih predstav o tej zeleni dolini; vrtoglavo se vijejo serpentine proti dnu in tam si šele odahne oko na ozki, a spokojni ravnici. Kajti Kamniške planine in druge gore, ki jih poznamo z naše strani, so videti z one strani meje prav tako mogočne, kar strašljivo visoke in celo višje, saj se dvigajo nad dolinico, ki kot mirna zelena dlan počiva sredi teh očiakov.

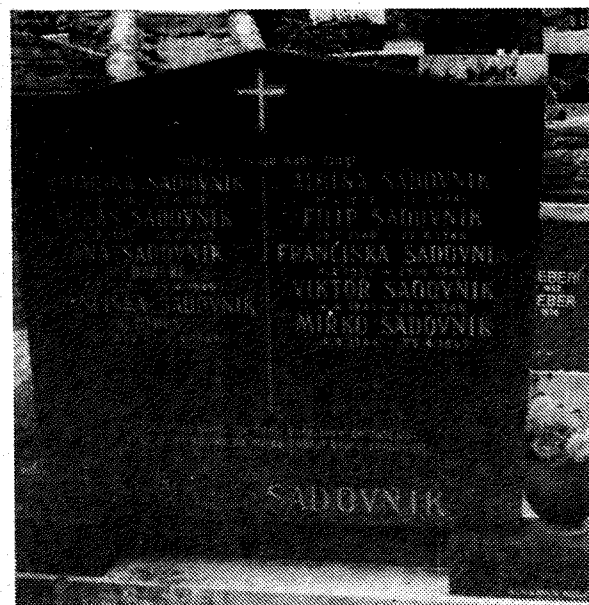
Komaj se dodobra nagledaš te tako domače pokrajine, komaj avtobus pripelje na ravno, že se znajdeš v Železni Kapli. Ni vas in ni mesto. Je tisti tip prijetnega trga, ki počasi izginjajo, z zemljevidov utopljeni v novih blokovskih naseljih. K sreči z Železno Kaplo ni tako. Če bi prihajali zgolj na izlet, bi nas gotovo zamikalo sprehoditi se skozi trg. Tako pa smo z avtobusom zavili k hotelu Obir, kjer so nas čakale Korošice in bivše dunajske interniranke taborišča Ravenbrück.

Minulo soboto se je namreč iz Ljubljane odpeljal poln avtobus predstavnic jugoslovanskih internirank iz Ravensbrücka na obisk in srečanje s slovenskimi Korošicami in predstavnicami vseh avstrijskih sotrpink, nekdanjih internirank v istem taborišču (ali njegovih podružnicah). Koroške Slovenke so že pred leti navezale stike z jugoslovanskimi internirankami iz Ravensbrücka. Tokratno srečanje je bilo torej plod nekajletnih želja in načrtovanj.

Kdor količajk ve o nekdanjih nacističnih taboriščih in življenju v njih, lahko razume povezanost in iskreno prijateljstvo med temi ženami, ki je danes, po šestintridesetih letih še prav tako trdno, kakor se je trdno spletalo v najhujših časih. Seveda pa je bil obisk jugoslovanskih predstavnic internirank iz Ravensbrücka v Železni Kapli ovit še v posebno

gi breg pod cerkvijo. Toda bilo je še nekaj drugega: sredi grobov stoji skromen spomenik padlim borcem, internirancem in vsem drugim, ki jih je uničila nacistična roka. Okrog tega spomenika so se strnile avstrijske in jugoslovanske interniranke, ko jim je spregovoril dr. Luka Sienčnik. Nekaj pa nas je tačas obhodilo pokopališče. Belj nagrobniki, črni, večji in manjši, na njih pa priimki: Oražeti, Rakouci, Knezi, Osojnik, Petriči, Remsi, Sadolški in Sadovniki... večina slovenskih priimkov. Nismo spraševali, če novi rodovi teh slovenskih družin še živijo, nismo bezali z vprašanji, ali se pišejo Oraže ali Orashe, Osojnik ali Osoinig. Ustavili smo se pri nagrobniku, kjer je pokopanih devet članov Sadovnikove družine. Za vsakim imenom je druga rojstna letnica (1901, 1906, 1868, 1938, 1940, 1941, 1932 in 1944). Skupaj so zelo stari in mladi in tudi dojenček med njimi. Letnica smrti je za vse ista 1945. Da, 25. april 1945, to je dan, ko so sovražniki pobili partizansko Sadnikovo družino iz Podpece. In ta čas, ko pred očmi zamigota predstava strašnega pokala, prinese veter Sienčnikove besede, namenjene internirankam ob spomeniku: »Ve, tovarišice iz Slovenije in Jugoslavije, ki ste skupno z našimi slovenskimi dekleti in ženami prestale vse to gorje, ste danes prišle, da se poklonite na Koroškem padlim borcem za svobodo, in da se srečate s sotrpinkami, s katerimi ste se v taborišču zaobljubile, da se boste vse življenje bojevale, da se nikoli več v življenju ne bi ponovilo sovraštvo, ki je pred 40 leti povzročilo toliko gorja...«

Toliko gorja, toliko gorja... odmeva v mislih in pogled odtava k pokopališki ograji, od koder obiskovalce posmehljivo pogledujeta dva upokojenca. Kaj sta si mislila, sta vedela za prestano trpljenje teh žensk, ki so se s

Nagrobnik umorjeni Sadovnikovi družini iz Podpece

Grob Tinca Sadolšek, ki je bila med prvimi pobudnicami za to srečanje na Koroškem, pa je umrla, preden se je mogla na domačih tleh srečati s sotrpinkami. Naše udeleženke srečanja so na njen grob položile venec.

toplino, ki jo izžareva prijateljstvo s koroškimi Slovenci na avstrijskem Koroškem.

Interniranke ne pozabljajo, kaj so življenja ječe

Terasa pred hotelom Obir je postala nena doma pretesna za vse tovarišice, ki so si hitele v objem. Dunajčanke so pripotovale v Železno Kaplo že opoldan in po kratkih pozdravih ter okrepčilni kavi se je spredov internirank v spremstvu nekaterih predstavnikov koroških Slovencev odpravil proti bližnjemu pokopališču, da bi se vsi skupaj poklonili spominu na padle koroške partizane, na vse žrtve nacizma iz druge svetovne vojne in še posebno na prvega tamkajšnjega partizana in narodnega heroja Franca Pasterka-Lenarta.

V koloni po dve in tri smo stopale v prelepem jesenskem popoldnevu proti »britofu« in radovedni pogledi gospa z ukrivljenimi zelenimi klobučki so nas spremljali s pločni-kov.

Včasih so pokopališča tihi koticiki za vaškimi cerkvami, včasih pretresljivi pomniki padlim v morijah človeške krvoločnosti. Kapelsko pokopališče pa se je tistega dne zdelo nekaj posebnega. Tiho že, slovesno tudi s tako nenavadno lego, potisnjeno v strmi dol-

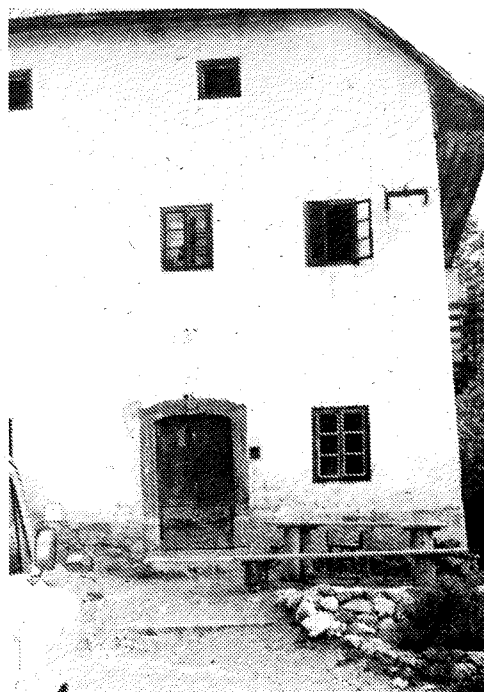
sklonjenimi glavami zbrale ob spomeniku? Toda saj ni pomembno omenjati dogodka, le čudna misel nas je prešinila ob tem, misel, kako živijo ti naši koroški Slovenci?

Iz kulturnega življenja črpajo moči

Med vračanjem proti hotelu Obir je iz bližnje cerkve zadonela Bachova fuga v g-molu. Tiho smo smuknili skozi težka okovana vrata. Bil je orgelski koncert Milka Bizjaka, ki ga je pripravila tamkajšnja katoliška prosveta. Napovedovalec je vsako Bachovo skladbo najprej najavil in predstavil v lepi slovenščini in nato napoved ponovil še v nemščini. Bilo je lepo doživetje za uvod h kulturnemu programu, ki so ga avstrijskim-dunajskim in jugoslovanskim obiskovalkam v veliki jedilnici hotela Obir pripravili člani in članice kulturnoumetniških društev iz Železne Kaple, Obirskega in bližnjih vasi. Koroška pesem je očitno prevzela tudi nekdanje dunajske interniranke, saj se je po vsaki pesmi ploskanje le počasi utišalo. Pozdravni govori so se vrstili: predstavnica slovenskih Korošic, predstavnice slovenskih internirank iz Jugoslavije, predstavnik koroških Slovencev in končno tudi Kapelski župan, ki je vse prisotne prijazno pozdravil, spregovoril o prijateljstvu in sožitju koroških Slovencev z

Utrinki iz dvodnevnega srečanja inter

Slovenska besed

Kmetija, kot toliko podobnih tudi pri nas, domovanje Longo mai (beseda Longo mai pomeni starodaven provansalski pozdrav).

Koroške Slovenke in Avstrijke z Dunaja v Železno Kaplo.

Kärnten

To je sestavljena fotografija iz posnetka Ulrichsberg blizu Celovca lani, ko so se t. bojovníki (Kärntner Abwehrkämpfers) iz esesovski znak na prstanu...

večinskim narodom, nazadnje pa v naglici zmečkal nekaj besed o žrtvah v drugi svetovni vojni, kar je bilo slišati prav dvoumno!

Večer se je že zdavnaj prevesil v pozno noč, ko smo še vedno klepetali z domačini in obiskovalkami z Dunaja. Med slednjimi je bila tudi sedemdesetletna Stefani Placzek, žena, ki je preživela kar sedem let v koncentracijskem taborišču Ravensbrück. Petinštiridesetega leta pa je bosa prehodila nekaj tisoč kilometrov dolgo pot do doma. Njeno in njenih tovarišic razpoloženje je poudarila predstavica zveznega avstrijskega združenja internirancev Berta Lauscher, ki je dejala: »To naše prijateljstvo bo ostalo, dokler dihamo...«

Milka Sienčnikova, žena dr. Luke Sienčnika, neutrudnega borca za pravice koroških Slovencev na avstrijskem Koroškem in znanega veterinarja, nam je v pogovoru povedala: »Že petdeset let živim v Podjuni, najini otroci so že pri kruhu, imava devet vnukov in vsi govorijo slovensko! Vojna je bil hud čas, jaz pregnana, mož pri partizanih, sorodniki in znanci pri partizanih...« Toda Milka Sienčnikova ni ena tistih, ki bi se le pietetno spominjala hudih vojnih časov. Hitro poveže pogovor z dogodki in življenjem v sedanosti: »Žalostno je in sama sem žalostna, ker se Slovenci ne držimo skupaj, kot bi se morali. Moji vnuki res vsi govorijo slovensko, čeprav je sinova žena prava Nemka, sicer pa se naši otroci ponemčujejo in še bolj naši vnuki. Pred začetkom novega šolskega leta sem hodila od hiše do hiše v naši vasi, da bi prepričala naše Slovence, naj dajo otroke učiti slovenščino, pa so se mnogi izvili z izgovorom, da bi jim to prinašalo le nove sitnosti, težave pri zaposlovanju in kdove kaj še.«

Kadar obišejo Koroško Slovenci iz matične domovine in kadar je to v hotelu Obir v Železni Kapli, takrat tam prav gotovo srečaš vse, ki jim slovenstvo in koroško slovenstvo še posebej kaj pomeni. Takoj ob vhodu v hotel sva se srečali s slovensko dunajsko študentko, ki je prišla na prireditev: »Pripravili smo predstavo, ki govori o koroškem sedanjem trenutku. Imenuje se »Prizor iz nemških noči«, je takoj povedala. »Predstavo, ki je neke vrste lepljenka, smo za desetletnico KUD »Kladiva« pripravili člani kluba slovenskih študentov na Dunaju, in smo z njo že obiskali Šentjakob. Sami smo bili režiserji, igralci in pač za vse, kar je za tako predstavo potrebno. Nastopili bomo še po več slovenskih vaseh, ker želimo, da bi ljudje iz te predstave razbrali, kako so se zgodovinsko razvijale stvari tu na Koroškem, kako se je razvijalo nemško nacionalno gibanje, kako je bilo s plebiscitom...« Navdušenje in vnema sta ve-

mirank v Železni Kapli

la v pesmi zaživi

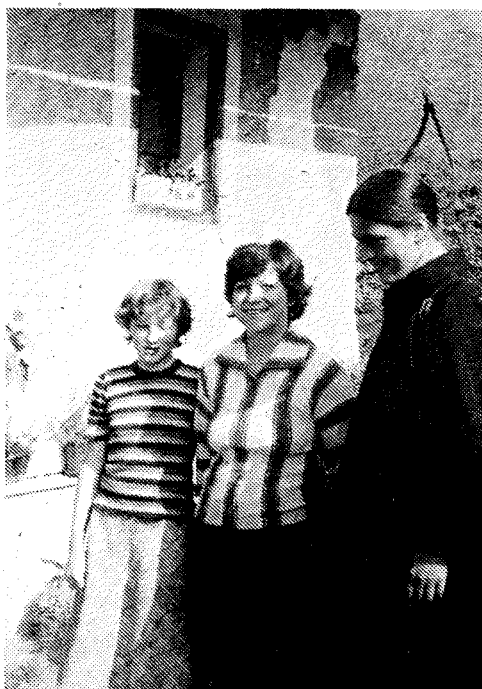

pozdravljajo Jugoslovanke ob prihodu v

über alles
oder:
der Ulrichsberg
ruft

v, ki so jih ujeli longomajevci na gradu
zbrali na vsakoletnem srečanju nekdanji
beh vojn. Na fotografiji je lahko prepoznati

Barbara in gospodinja s hčerjo na
Tajčmanovi-Pasterkovi domačiji, kjer
gospodar Jurči že končuje s priprava-
mi za začetek obratovanja predilnice.

la iz njenih besed, toda kakor hitro je zapel
ženski pevski zbor »Obir« iz Obirskega, pod
vodstvom znanega koroškega pesnika in pi-
satelja Valentina Polanška, je pogovor zamrl.
Koroška pesem je pač nekaj posebno toplega,
vanjo se zlija vsa ljubezen do materinega
jezika, do Koroške in njenih ljudi, hkrati pa
vejeta iz nje tudi tako različni čustvi, kot sta
bolečina in življenjska radost.

Nikjer na slovenskem
ne znajo tako nežno reči
mamica

Po dolgi neprespani noči, po čudovitem
večeru med koroškimi Slovenci so se nasled-
njega dne odpravile nekdanje interniranke
pod vodstvom njihove neutrudne koroške
prijateljice in organizatorke tega srečanja Mi-
mi Woschankove na Robež, k spomeniku,
kjer je počila prva koroška partizanska pu-
ška. Mi pa smo se odpravili na obisk visoko-
gorske kmetije pod Lobnikom.

Preden so se nekdanje interniranke spravi-
le v avtobus, je v kotu hotelske terase spet
zažgolela slovenska pesem. Tokrat jo je pela
hči ene od udeleženk srečanja, stare mamice,
ki je prišla iz bližnje vasi v hribih. Nikjer
človeku ne zazveni beseda mamica tako lju-
bo kot tu, ko jo izrečejo Korošci. Toliko lju-
bezni in toliko melodije je v njej. »Dajva
mamica, zapojva tisto »Jutri bo v Celovcu
s'men«, je prigovarjala hči svoji materi. Nas
pa je tista »mamica« spomnila na drugo pe-
sem«... kjer so me zibali mamica moja,«

Življenje v današnji
civilizaciji izgublja
ravnovesje, ali kako
iščejo novih poti k
naravi mladi iz gibanja
Longo mai

Komaj smo izrazili željo po srečanju s člani
gibanja Longo mai, ki živijo na kmetiji neda-
leč od Železne Kaple, že nas je prijazna Milka
Sienčnikova predstavila Barbari, članici long-
omajevske skupine, ki je prišla na koncert
slovenskih pesmi. Nekaj besed in že smo bili
domenjeni za srečanje na njihovi kmetiji.

Prelestno sončno koroško jutro. Barbara
me z avtom odpelje iz Železne Kaple in po

nekaj križiščih se začneva strmo vzpenjati po
ozki gorski cesti. Za skoraj vsakim ovinkom
stoji nov cestni kažipot z dvojezičnim napi-
som: Lobnik – Lobnig. Kmalu naju ob poti
pričaka čreda temnorjavih in črnih ovac in
Barbara se nič ne meni za začetek pripovedi
ter kar sproti razlaga: »Te ovce smo kupili
letos in so posebne pasme. Imajo zelo gosto
in mehko volno, hkrati pa so lepo obarvane
in kupci si želijo pisane volne, ne le bele.« Za
še dvema ovinkoma in še eno strmino stoji
kmetija, malo pred njo tabla, ki označuje
»privatno posest skupnosti Longo mai«. Saj
ni nič posebnega, si mislim na začetku, saj je
kmetija zelo podobna katerikoli visokogor-
ski gorenjski kmetiji. Velika, prostrana hiša
za prebivalce, hlev, ki je ves obnovljen in obit
z deskami, svinjaki, stara podirajoča se ka-
šča, čisto nov čebelnjak in »hiša za obisko-
valce«, ki je še v gradnji. Prav nič nenavadne-
ga, nič hipijevskega ali kako drugače poseb-
nega. »Mi oziroma tisti, ki so začeli s tem
gibanjem, počnemo to že več kot deset let.
Najprej je bila kmetija na jugu Francije, nato
kmetija v Švici, v bližini Basla in nazadnje tu
na Koroškem,« mi pojasnjujejo trije člani
družine, ki so ta čas na kmetiji, ob beli kavi v
topli kuhinji.

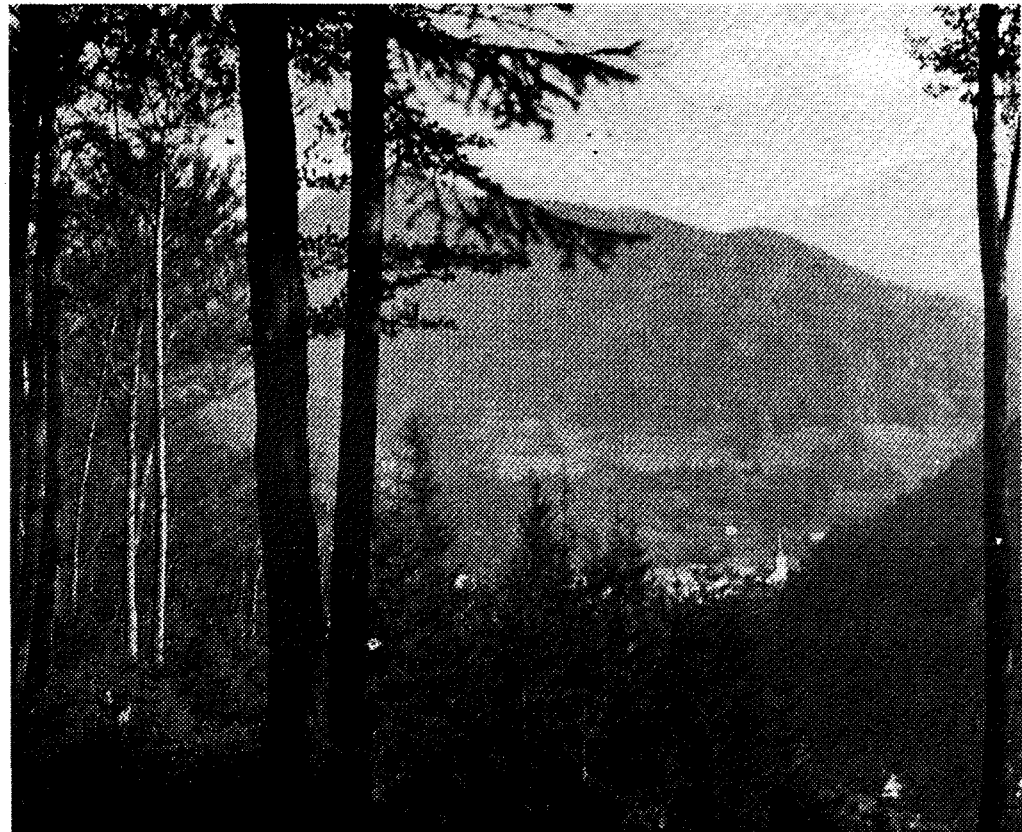
Ni dolgo tega, kar je Bogdan Pogačnik pri-
pravil za ljubljansko televizijo oddajo o živ-
ljenju na njihovi kmetiji, vendar, menijo long-
omajevci, veliko prekratko, da bi lahko lju-
dje do kraja došli, kakšno je njihovo hote-
nje, kaj vse jih zanima in kaj vse bi radi
dosegli.

Najpreprosteje bi bilo njihov po-kus, če
mu po desetih letih neusihajočega delovanja
še lahko rečemo tako, pojasniti z besedami
enega od avtorjev članka iz njihovega glasila,
ki pravi nekako takole: Longo mai je gibanje,

tam kjer smo, delamo intenzivno, da bi nas
ljudje, sosede, domačini sprejeli medse, pot-
lej pa skušamo vplivati na skupno življenje
tako, da osveščamo ljudi o vrednosti izgine-
vajočih vrednot. Tukaj so to visokogorske
kmetije, življenje v hribovitih krajih. Zastavi-
li smo si take načrte za življenje, ki bi ne bilo
več težaško neznosno, ampak bi pomenilo
veselje v delu, uživanje v proizvodnji živ-
ljenjskih dobrin, to pa je seveda daleč od
tistih pridobitniških ekonomij, ki človeka že-
rejo v finančno-tržne odnose.« Razumeli
smo takole: naj bi delali, pridelali in naredili
toliko, kolikor je za življenje nujno in le koli-
kor potrebujejo.

»Vse od prvega trenutka, ko smo kupili
tole zapuščeno kmetijo in jo začeli obnavlja-
ti, smo navezali prijateljske stike s tukajšnji-
mi Slovenci. To je takoj postalo trn v peti
oblastem in ker nas ni veliko in nimamo
nobene politične zaslombe, so nas že nekaj-
krat grdo obrekovali po časopisih ter nas
celo »zmerjali« s komunisti in titoisti. Seveda
je res, da naše gibanje ni apolitično. Če ima-
mo napredne ideje za organizacijo neposre-
dnega načina življenja, imamo tudi take sve-
tovne nazore. Znamo ločiti partizane od naci-
stov in ni nam vseeno. Spoznali smo do do-
bra tudi probleme koroških Slovencev in tu-
di za to nam ni vseeno. Saj živimo tu med
vsemi njimi in smo torej del te celote. Mi smo
za to, da se bojujejo za svoje pravice in se
nam celo včasih zdi, da so premlačni, prema-
lo pogumni.«

Še smo se pogovarjali o tem, kako dojema-
jo sedanji koroški trenutek, kako se trudijo
prodreti skozi neprodorni ovoj samozado-
voljne avstrijske miselnosti... Potem pa so
me odpeljali na ogled predilnice, ki so jo
sezidali na sosednjem hribu ob Tajčmanovi

Železna Kapla

ki se je začelo na osnovi spoznanj, da prihaja
pri razvoju in napredku tudi do rušenja rav-
novesij na različnih področjih človeškega bi-
vanja. Eno takih ekoloških neravnovesij, na
primer, nastaja v življenju nekaterih gorskih
dolin... »Toda to ni vse in ni edino bistveno,
zaradi česar so ti ljudje zbrani, zaradi česar so
pustili možnost napredovanj in uspehov v
poklicnih karierah (večina izhaja iz študent-
skih ali študiranih vrst) stereotipnega me-
ščanskega življenja. Niso se vračali k naravi
po vzorcu hipievskih družin šestdesetih let,
ampak so se globoko zavedeli, da bi bilo
nesmiselno izključiti vse pridobitve sodob-
nega življenja. Radi pa bi s svojim neposre-
dnim fizičnim delom obdelovali zemljo, si
pridelali za življenje ter razvili take vrste mi-
kroekonomije, ki zaključuje krog potreb, de-
la in porabe za preživetje. Mnogo stvari, ki jih
propagirajo in počno, je za vsakega že komaj
srednjeosveščenega mestnega človeka priv-
lačnih zato tudi ni naključje, da je v desetih
letih njihovega obstoja za krajši čas šlo skozi
njihove kmetije na tisoče mladih, ki so po-
tem, ko so se osamosvajali in vračali na svoje
domače kraje, odnašali delček longomajev-
ske logike in pogledov v svet.

»Daleč od tega, da bi mislili le iz rok v
usta,« pravi Barbara, »mi si želimo v bistvu
ustvariti pogoje za še boljše pogoje. Torej

domačiji, in kjer bosta poleg drugih delavcev
predvidoma delala tudi oba Pasterkova, Slo-
venca z domačije narodnega heroja Franca
Pasterka-Lenarta. To bo nekakšna koopera-
tivna zadruga, kjer bodo predelovali in predli
od lastnih ovac in po vsem Koroškem nakup-
ljeno volno...

»Naša dobra prijateljica in tudi zagovorni-
ca, če je treba, je tukajšnja znana partizanka
Leni. Tudi v Jugoslaviji imamo precej prija-
teljev in radi smo imeli vašega Tita. Eden
naših, Villi, je napisal tudi pesem o njem. In,
ko sva že pri pesmi, naj povem še to, da se
vsak po svojih sposobnostih in močeh tudi
umetniško udeležujemo...«

Poslovala sem se kolikor hitro mogoče, kaj-
ti treba je bilo priti v dolino do kosila, ko so
se interniranke vrnile z Robeža. Mnogim je
bilo žal, da niso tudi same odšle z nami do
kmetije longomajevcev na Lobnik, toda to
lahko storijo ob katerikoli svojih nasled-
njih obiskov, kajti tam so gostoljubni z vsa-
kim obiskovalcem. Gostoljubna in prisrčna
pa so bila tudi vabila naših koroških Slove-
cev iz Podjune, Obirskega in drugih vasi,
kamor se bomo brez dvoma spet in spet vra-
čali, da bi slišali njihovo pesem, da bi se
srečevali in poklepetali, predvsem pa, da bi
jih bodrili in podpirali na njihovi včasih te-
žavni poti.

Bojana Žokalj-Jesih

Z vozom skozi ogenj in svinec

Apokalipsa življenja

Izmito, zgodnje jesensko nebo se je naslonilo na slemena Smrekovca, Mozirskih planin in Menine. Vse od prejšnjega večera je po dolini odmevalo oglušujoče streljanje. Med rafale težkih in lahkih strojnic so se mešali rezkejši posamični streli.

Mozirje, zadnje sovražnikovo gnezdo na robu Zgornjesavinjske doline, so stisnile klešče partizanskih enot.

Ponoči so se od Savinje oglasili streli. Nemci in vermani v bunkerjih okoli središča v podnožju planin so brčkone mislili, da sta se po naključju srečali partizanska in okupatorjeva patrulja. Po osvoboditvi Gornjega grada, Ljubnega in še nekaterih večjih krajev Zgornje Savinjske doline je prišlo na vrsto Mozirje.

Med hišami si je sončno jutro podajalo roko. Z obrobja se je partizanski obroč vse bolj stiskal proti središču. Okupatorjevi vojaki so se umikali proti cerkvi in upali, da jim bo trdno grajeno poslopje z utrdбами pomagalo, da bi vzdržali, dokler jim ne pridejo na pomoč posadke iz Celja in od drugod. V zvonik so namestili težko strojnico, mitraljezec je s cerkvene line skušal preprečiti, da bi kdorkoli prečkal glavno cesto, ki deli Mozirje na dva dela.

Proti poldnevu je streljanje nekoliko pojenjalo. Sovražna postojanka je

bila, razen cerkve in nekaj hiš ob njej, že v partizanskih rokah. Okoli hiš in po ulicah, ki jih mitraljezec s cerkvenega zvonika ni mogel doseči, se je razcvetalo vzdušje občutka svobode.

Glavna ulica, ki jo je obvladoval sovražni mitraljezec v cerkvenem zvoniku, ni smela biti ovira. Iz kritja med hišami na južni strani glavne ceste je kdajpakdaj stekla na drugo stran sklonjena postava. Vsakič pa je zapopotalo iz cerkvenega zvonika; z lahkim tok-tok ali pa predirnimi rafalom. S cestišča so se dvignili oblački prahu, ko je zemlja razparal rafal svinčen.

S stranske ceste je nenadoma pripeljal kmečki voz; na polno naloženem lojtrniku je bil na prednjem delu nizko sklonjen partizan. S cerkvenega zvonika se je zaprašila nekaj deset metrov pred vozom toča krogel. Kot da se je partizan takrat zavedel, da je zašel na čisto, kjer ni ovir za sovražnikove svinčenke, je za droben hipec nategnil vajeti. Takoj pa mu je bilo jasno, da ni nobenega drugega izhoda, kot pogrnati konja. Popustil je jermene in z bičem oplazil žival, da se je pognala v divji skokot. Sovražnik v zvoniku je najbrž spoznal namero in s hitrim rafalom sipal svinčenke po cesti. Streli so konja še bolj podžgali.

Borci v kritju na obeh straneh ulice so onemeli opazovali to dirko za življenje skozi sovražnikov

ogenj. Streli so na srečo padali zdaj pred voz, zdaj za nekaj centimetrov nad njim, da so svinčenke kot s škarpami rezale grmovje ob cesti. Kako pomagati vozniku, da bi živ ušel skozi zaveso sovražnikovih krogel? Nekaj strelav iz pušk proti zvoniku ni naredilo ničesar. Mitraljez je bil v cerkveni lini za vrečami peska.

Vsak hip bi se lahko od strela zadeti konj zgrudil ali pa bi partizan na vozu še zadnjič visoko dvignil roko z bičem in omahnil. Še zadnji metri in voz bi se znašel v mrtvem kotu. Klopotu sovražne strojnice iz zvonika se je pridružilo še nekaj tanjših rafalov. Z njimi se je izrazil ves sovražnikov bes, da se je konjska vprega v divjem galopu prebila vzdolž cele ceste, kot da se ne voznika in ne konja ne prime nobena krogla.

»To je Škrabar,« je rekel Ivo Lipar – Iztok skupini borcev v kritju ob koncu ulice, ko je konj od strelav podžgan dirjal po glavni cesti in se ni mogel ustaviti niti takrat, ko ga že davno niso mogli več doseči smrtonosni prsti s cerkvenega zvonika.

Dan se je nagibal v pozno popoldne in partizanske skupine so se po osvoboditvi Mozirja vračale proti takratni pre-

stolnici osvobodjene Zgornje Savinjske doline – Gornjemu gradu. Pred hišo v Radmirju je stal polno naložen lojtrski voz, konj pa je pomirjen mlel raztroseno seno. Nekaj lukenj v zavojih je pričalo, da je pred kratkim bil v divji dirki za življenje.

Nekaj tednov zatem je vojni reporter Jože Petek odprl na osvobojenem ozemlju v Gornjem gradu razstavo fotografij. Med njimi so bile tudi takšne, ki so danes zgodovinski dokument veličine boja

za osvoboditev. Mogoče nekaterih izmed teh fotografij ne bi bilo, če takrat v Mozirju ne bi bilo partizana, ki je skozi najhujši sovražnikov ogenj pripeljal voz dragocenega fotografskega gradiva.

Kadarkoli se poletje nagiba v jesen, mi oživi spomin na tisti jesenski dan v Mozirju. Ko pomislim na pogum, mi je zanj sinonim podoba človeka, ki z visoko dvignjeno desnico priganja konja kot apokalipsa življenja. In kadar se srečava s Sta-

netom Škrabarjem – Braškarjem, nekdanjim načelnikom propagandnega oddelka 4. operativne cone, se mi zdi, kot da ne vidim njega, temveč tistega pogumnega voznika lojtrskega voza, ki drvi skozi ogenj in svinec. Pogum ima mnogo obrazov, dosti vzgibov. Pogumne včasih spremlja tudi sreča. In kaj je sreča? Ni tudi v občutku izpolnjene naloge, za kar je bil potreben presenetljiv pogum?

Gustav Guzej

Franjo Fijavž

Delovanje
napredne mladine
na vasi

9

Vpliv KPJ je postal v delovanju društev posebno viden v predelu Vrhnike in Loža od 1936. leta dalje ob pridobivanju kmetov v kmečko – delavsko gibanje. S člani odbora so imeli stike Janez Hribar, Vinko Kristan, Franc Popit. V 1941. letu so se iz vrst večletnih odbornikov društev vključili v KPS in aktivno sodelovali pri ustanavljanju odborov OF Franc Korošec, Jakob Silc, Tone Šraj – Aljoša, Andrej Verbič, Lojze Ule in še drugi. Politično vodstvo je poslalo na to področje aktivista Ferda Godina. Do ljudske vstaje je prišlo spomladi 1942. Konec aprila 1942 je bil ustanovljen Notranjski odred. V treh bataljonih odreda so se nahajali številni člani organizirane kmetijske mladine. Nekateri so postali narodni heroji, (Janez Hribar, Matevž Hec) prvoborci in poznani politkomisarji.

NA GORENJSKEM je delovalo okoli 15 društev. Ustanovljena so bila dokaj zgodaj (Radomlje in Žabnica 1924, Bohinjska Bistrica, Trzin, Kamnik, Lesce 1925). Radi močnega vpliva duhovščine je prišlo do zaviranja pri ustanavljanju novih društev, zato so pa tem uspešnejše delovala društva blizu delavskih naselij, torej blizu partijskih celic. Kakor drugod po Sloveniji tako je prišlo tudi na Gorenjskem do prepovedi nekaterih društev.

Zelo zgodaj je pričel delovati s kmetско mladino učitelj Stane Žagar na Srednji Dobravi pri Kropi. V letih 1928 do 1930 je organiziral vsako zimo gospodarske tečaje za fante in gospodinske za dekleta po dvakrat tedensko skozi dva meseca. Poznan je bil kot odlični predavatelj in svetovalec. Žagar je postal 1937. leta član CK KPS. V prvih mesecih leta 1940 je bil radi revolucionarnega delovanja odpuščen iz službe. S svojo sedemčlansko družino se je preselil k svojim sestram v Ljubecno pri Celju. V celjski okolici je deloval po partijski liniji in društvih. Pri tem so mu pomagali njegovi otroci. V juliju 1941 je bil Žagar od CK KPS imenovan za člana Glavnega poveljstva partizanskih čet Slovenije in organizatorja vstaje na Gorenjskem. Padel je 27. marca 1942 v borbi pri Škofji Loki. Je narodni heroj.

Med zelo uspešne organizatorje kmetijske mladine prištevamo Tomaža Godca, ki je sodeloval kot član odbora društva v Bohinjski Bistrici. Leta 1939 je bilo v tem kraju veliko kmetško zborovanje in prireditev koscev, grabljic in žanjic. To je bila istočasno največja manifestacija

kmečke mladine iz raznih krajev Gorenjske in Slovenije. Ta prireditev je brez dvoma po udeležbi (okoli 6.000 udeležencev) in tudi vsebinsko izredno uspela. V hiši Tomaža Godca v Bohinjski Bistrici je bila spomladi 1939. leta konstitucijska seja CK KPJ, ki jo je vodil Josip Broz – Tito. Tomaž Godec, večletni član odbora DKFID, je bil med organizatorji osvobodilnega boja na Bohinjskem. Spomladi 1942 so ga Nemci zajeli in kmalu zatem, ubili v koncentracijskem taborišču.

Na Gorenjskem je prišlo do množične vstaje proti okupatorju v decembru 1941. leta, ko je vodstvo slovensko narodnoosvobodilnega boja zanetilo upor proti izgnanstvu kmečkega prebivalstva iz rodne grude. Vstaja je uspela. Do preseljevanja takrat ni prišlo. Partizanske čete so bile zatem izpostavljene v najhujši zimi in velikem snegu stalnim borbam s sovražnikom. Žrtve so bile velike. Najznamenitejša je tridnevna bitka Cankarjevega bataljona (9., 10. in 11. 1. 1942) na Dražgošah, kjer so doživeli Nemci velike žrtve.

Med udeleženci narodnoosvobodilnega gibanja na Gorenjskem je bilo veliko članov DKFID. Ponekod so šli ne le odborniki, temveč velika večina članov skupno v partizane. (Duplje pri Kranju in drugod), še več jih je bilo v vrstah aktivistov in pripadnikov Osvobodilne fronte.

Zaključek

Če povzamemo v kratkem opis delovanja Zveze in društev KFID lahko ugotovimo, da je prišlo v letih 1934 in dalje do pospešenega delovanja članov KPJ in SKOJ med kmetško mladino. S povečanjem števila novih društev, na čemer so delovali v veliki meri visokošolci doma iz dežele, je bila dosežena še večja možnost odvajanja kmetijske mladine od klerikalnega in nacionalističnega liberalnega vpliva. Mladini na vasi je bila nakazovana pot razredne borbe skupno z industrijskim proletariatom in poraba po splošni narodni obrambi ob rastoči in fašistični vojni nevarnosti. Takšno delovanje partijskih kadrov je pripeljalo potem v 1941. letu od vključitve velike večine članstva DKFID v osvobodilni boj.

Komunisti niso imeli pri izvrševanju svojega programa v okviru Zveze in društev vselej lahko stališče. Premagati je bilo treba marsikakšne ovire. Toda s svojim delom so si

Spopad z orožniško patruljo v soteski Med stranicami

Dobro postavljena zaseda

Tretji bataljon 6. SNOUB Slavka Šlandra se je 26. oktobra 1943 premaknil iz Limbarske gore na položaje v Golovcu, jugovzhodno od Kamnika. Tu je od aktivistov in terenskih delavcev dobil obvestilo, da sovražnik vsak dan proti večeru pošilja iz Kamnika patruljo z nalogo, da prek noči okrepi posadko v postojanki v Šmartnem v Tuhinjski dolini. Patruljo sestavlja 12 do 15 orožnikov. Naslednje jutro se ta patrulja med 7. in 8. uro vrača v Kamnik. Patrulja se vozi s kolesi. Razdalja med kolesarji je od 5 do 15 metrov. Oboroženi so s puškami, pištolami in puškomitraljezom. Puškomitraljezec je včasih spredaj, včasih bolj zadaj, nikoli pa ne prvi ali zadnji v koloni.

Ko je štab bataljona, komandant je bil Tomaž Novak-Srečo, politkomisar pa Jože Babič-Vojteh, slišal te podatke, je sklenil, da mora naslednje jutro ena od čet bataljona patruljo napasti in uničiti. Za izvršitev te naloge je bila določena 2. četa, katere komandir je bil Ivan Mazej-Borut.

Od komandanta bataljona sem dobil navodila za postavljanje zasede in za napad. Za izvršitev naloge sem izbral 25 borcev prostovoljcev, oboroženih večji del s italijanskimi puškami. Prišeti je treba še puškomitraljez – malo brezo, ki pa ni bil preveč zanesljiv, ker je pogosto zatajil. Ostali del čete je pod poveljstvom politkomisarja Borisa ostal z bataljonom v taborišču.

Ko je četa zjutraj 27. oktobra še v temi prispela v sotesko in iskala položaj, primeren za napad, sem ugotovil, da na južni strani ceste ni prav nobenega primerne prostora za postavitev in uspešnost zasede. Hrib je na tej strani precej strm, obraščen pa je bil takrat z redkim gozdom. Zaradi tega sem se odločil, da postavim zasedo na severni strani ceste, kjer je bila na obronku hriba približno 200 metrov nad cesto stara, le redko uporabljena pot, ki je idealno služila za obrambo, grmovje med tem položajem in glavno cesto pa je zakrivalo pogled s ceste. Gornji del hriba je bil odlična točka za opazovanje v smeri proti Kamniku, malo manj pa tudi v smeri proti Šmartnu. Borci so se dobro maskirali. Opazovalec na hribu pa je imel nalogo, da zasedo pravočasno opozori na prihod sovražne kolone. Vse to je bilo opravljeno še v jutranjem svitu. Borci so bili v ležečem položaju popolnoma tiho, govorjenje in kajenje je bilo prepovedano. Mitraljezec Mirko je zavzel položaj na sredi zasede. Bilo je tudi prepovedano, da bi nekdo od borcev sam po svoji volji začel streljati. Dogovorjeno je bilo, da bo z ognjem začel puškomitraljezec in nato vsi ostali borci.

Nebo je bilo rahlo oblačno, precej hladno, vidljivost pa dobra. Ko se je popolnoma zdanilo, se je začel na cesti promet. Ljudje so hodili po opravkih v obeh smereh, pa tudi nekoliko konjskih vpreg je bilo na cesti. Okoli

7.30 je opazovalec javil: sovražna patrulja se približuje zelo hitro. Ravno takrat pa je po cesti skozi sotesko peljal voz s konjsko vprego. Na vozu zraven voznika so sedeli še trije šolarji. V soteski je bilo še več ljudi. Ko sem to videl, sem v trenutku doumel, da v teh nepredvidenih okoliščinah ne smemo napasti. Komaj sem imel še toliko časa, da sem skočil k mitraljezcu in mu prepovedal streljati. V tem trenutku je sovražna patrulja že prehitevala ljudi in voznika na cesti. Tokrat je sovražnik imel izredno srečo, popihal jo je nezakazano pred cevmi naših pušk.

Kaj sedaj? Možnosti sta bili dve; zasedo prekiniti in v ugodnem trenutku prečkati cesto in se priključiti bataljonu. Druga možnost pa je bila, da se zaseda pritaji na sedanjem položaju do večera in napade sovražno patruljo pri vrnitvi v Šmartno. V tem času je bilo že precej hladno in borci bi v popolnem miru vanju brez hrane in vode težko vzdržali ves dan. Tudi teren za napad na kolono, ki bo prišla iz Kamnika, je bil veliko neprimernejši. Kljub vsem tem pomislekom sem se odločil, da bo zaseda čakala sovražno patruljo do večera. Če pa bi se čez dan pojavil kakršenkoli sovražnik, bi ga napadli. Opazovalci na hribu, ki so se menjavali vsako uro, so budno pazili, da ne bi prišlo do presenečenj.

Ves dan je bil na cesti kar živahen promet okoliškega

prebivalstva, ki se je umiril šele po 15. uri. Sovražnik pa se ni pojavil z nobene strani.

Približno ob 16.30 je pritekel opazovalec z novico, da gredo. Na hitro sem ocenil, da jih je bilo okoli 12 do 15. Kolona je bila zelo dolga, ker so vozili na razdalji od 15 do 20 metrov, in sicer zelo hitro. Na to obvestilo sem hitro ukazal puškomitraljezcu, naj prvega izpusti, na muho pa vzame drugega kolesarja. Borci, so vsak na svojem mestu v zasedi napeto čakali sovražno kolono, ki je bila v nekaj trenutkih že v soteski. Mitraljezec je prvega kolesarja spustil, na drugega pa streljal in za njim mi borci. Toda kolona je bila predolga, in zato se je zadnji del kolone zelo hitro znašel in zavzel ugodne položaje ob cesti. Preden je zaseda pritekla do ceste, je sovražnik že začel divje in brez pravega cilja streljati po cesti in hribu. Posebno dober položaj je zavzel sovražni puškomitraljezec. Zahvaljujoč blagemu ovinku ceste in hriba je zasedi uspelo brez izgub prečkati cesto. Ko smo pritekli na cesto, smo najprej našli orožnika, ki je vozil na čelu kolone. Stal je z dvignjenimi rokami tik ob hribu, ki se na tem mestu strmo spušča na cesto. Ob njem sta ležala puška in kolo. Nekaj metrov dalje je na cesti v krvi ležal orožnik, ki je bil prva tarča našemu puškomitraljezcu. Še nekaj metrov dalje je ležal mrtev drugi orožnik. Ker pa je sovražnikov puškomitraljezec to mesto že obstreljeval, in tudi nekaj strelcev se

je že oglasilo, se nismo hoteli izpostavljati sovražnikovemu ognju.

Na hitro sem ocenil, da bi nam juriš na sovražnika verjetno pripomogel še do nekaj pušk, pištol in koles, imeli pa bi gotovo tudi izgube na naši strani. Zaradi slabega terena bi morali jurišati brez vsakega kritja, naravnost na sovražnikove puške in cevi. Naše izgube bi zelo negativno vplivale na borce – novince, ki so takrat doživeli ognjeni krst. Pri tem sem upošteval tudi to, da bi sovražnik v nekaj minutah dobil močno okrepitev iz bližnjega Kamnika. Ker bi nam vsako daljše zadrževanje na mestu spopada lahko več škodovalo kot koristilo, smo vzeli ujetnika, dve puški mavzerici, dve pištoli in eno kolo ter odrinili na vzhodni strani hriba proti taborišču bataljona. Tja smo prišli že v mraku.

Po prihodu v taborišče sem štabu bataljona poročal o celotnem poteku zasede in spopadu s sovražnikom. Leta je potrdil pravilnost sklepa, da kolone nismo napadli zjutraj, kakor nam je bilo ukazano, kar bi gotovo zahtevalo žrtve med našimi ljudmi in otroki, to pa bi povzročilo silno nezadovoljstvo med prebivalci. Pohvalno so tudi ocenili, da se zaseda po prvem neuspehu ni vrnila v taborišče bataljona, temveč je čakala sovražnika na položaju prikrito ves dan in ga napadla pri vrnitvi v Šmartno.

Po zaslišanju je ujeti orožnik izjavil, da je Slovenec, doma iz Moravč, in da je bil prisilno mobiliziran k orožnikom. Povedal je še, da ima mlajšega brata, ki je pri partizanih in nosi ime Ambrož. Šel je s Šlandrovo brigado na Dolenjsko, od tam pa, kolikor je bilo njemu znano, se ni vrnil. Pokazalo se je, da so bile vse njegove trditve resnične. Ambrož se je pozneje s patruljo vrnil in ostal kot borec v našem bataljonu. Tudi ujetnik se je prijavil in ostal v naši četi ter dobil partizansko ime Iskra.

Čeprav ta zaseda ni povzročila sovražniku večje izgube in ni zaplenila več orožja, je bilo pozitivno to, da zaseda pri spopadu ni imela izgub, kar je pri mladih borcih vzdignilo samozavest in okrepilo pogum. Na drugi strani pa je ta spopad v neposredni bližini močne postojanke Kamnika pri sovražniku povzročil negotovost in strah. Po tem spopadu je sovražnik podnevi vzdrževal zvezo med svojimi postojankami samo še z močnejšimi enotami, ponoči pa ni tvegali niti tega. Pri prebivalstvu je ta naš mali uspeh naletel na veliko veselje in odobravanje. Čeprav smo se spopadli v poznih popoldanskih urah, se je takoj razvedelo za okupatorjev poraz. Kolikšne so bile njegove izgube, pa se ni nikoli točno ugotovilo.

Ivan Mazej-Borut

Tekma koscev in grabljic 10. 6. 1935 v Rosalnicih pri Metliki

Prikazovanje kmetijskih del (predice) v Bohinju (kdo bi lahko sporočil točen kraj in letnico posnetka?)

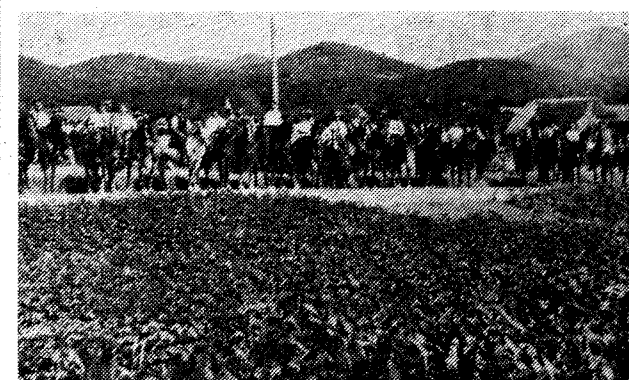
ustvarili ugled med nekomunisti v Zvezi in bili vsled tega tudi voljeni za vodenje najodgovornejših sektorjev dela. France Hočevar je bil še kot študent v 1934. letu poslan v Zvezo kot delegat akademskega kluba »Njiva« in postal član glavnega odbora. Že v 1936. letu je postal tudi tajnik Zveze in je to dolžnost opravljal še po končanem študiju, ko je bil advokatski pripravnik. Vodil je tudi organizacijski sektor v Zvezi. 1934. leta je bil izvoljen za člana PK KPJ za Slovenijo in je deloval določeno dobo. Mira Tomšič-Svetina je še kot študentka sodelovala v Zvezi od 1938. leta dalje. Vodila je žensko sekcijo in sourejevala mesečno glasilo Zveze in društev »Grudo«. V tistem času je bila član PK SKOJ-a za Slovenijo, a v septembru 1940 na VI. državni konferenci SKOJ-a v Zagrebu izvoljena v centralni komitet CK SKOJ-a. Vinko Kristan je bil nekaj let član glavnega odbora Zveze in zadolžen za gospodarsko – sektor. Takrat je bil član PK SKOJ-a za Slovenijo, ustremljen v Ljubljani 1942. Drago Košmrlj, tedaj še študent in član KPS je nekaj let sourejeval »Grudo« in obiskoval društva ob priliki proslav in prireditvev, na katerih je imel revolucionarne govore. Ivan Kreft, poznan iz starejše generacije KPJ, oficijelno ni bil član DKFID. Nastopal je z govori ob raznih prilikah v Beli krajini, na Štajerskem in še drugod, ko je povezoval člane društev z akterji kmečko – delavskega gibanja v obdobju 1930 do 1941. Ferdo Godina, že pred vojno član SKOJ-a, je vodil dramski odsek pri Zvezi.

Rezultati delovanja članov KP in SKOJ-a v društvih niso bili majhni. Razen zunanjega, torej vidnega efekta delovanja – Zveza in društva so prirejala letno 10 – 15 nekajdnevni tečajev za člane odbora iz vse Slovenije (zadružno – gospodarski, prosvetni, dopisniški, govorniški, organizacijski itd). Poleg 30 enodnevni tečajev, okoli 100 tekmovalj (kosci, grabljice, žanjice, terice itd), 80 poučnih izletov, 800 zabavnih prireditev, 200 gledaliških iger, 30 športnih srečanj (konjske, smučarske in kolesarske dirke) – je bilo še pomembnejše tisto delo, ki je z nevidnimi nitmi povezovalo komuniste s somišljeniki v raznih krajih Slovenije in ki je omogočilo organizatorjem osvobodilnega gibanja v 1941. letu v prenekaterih krajih na hiter in uspešen način povezati ljudi na vasi v organizacijo OF, ter jih odvrnati od domačih okupatorjevih sodelavcev (bela garda itd).

(Se nadaljuje)

Smučarske tekme v Zaplani (katero društvo jih je priredilo in v katerem letu?)

»Kmetijska konjenica« društva KFID v Grahovem 21. 7. 1935 (da-li so bile konjske dirke ali kakšna proslava? Kdo bi sporočil?)

BORCI, INVALIDI, UPOKOJENCI!

ZDRAVILIŠČE V TOPOLŠICI PRI ŠOŠTANJU

**vam nudi idealne možnosti in pogoje za
zdravljenje, rekreacijo in oddih:**

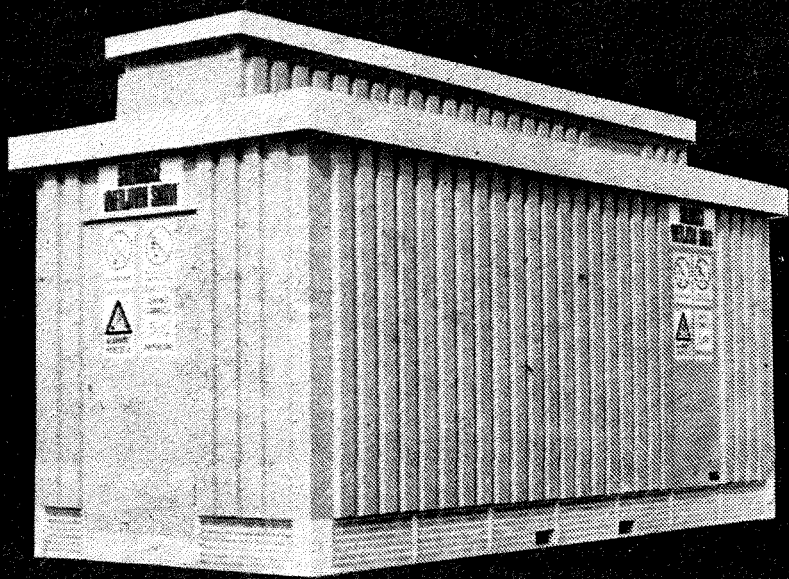
- zdravljenje obolenj gibal, zlasti degenerativnih sprememb sklepov, hrbtenice in posledic poškodb;
 - zdravljenje bolezni srca, ožilja in dihal;
 - nego in stalni zdravniški nadzor;
 - kopanje v naravni, zdravilni termalni vodi, temperature do 33 stopinj C, v bazenu z neposrednim izvirom in naravnim pretokom vode;
 - rekreativni oddih v prelepi, mirni pokrajini blagodejne srednjegorske gozdne klime;
 - v kraju s spominsko sobo NOB, v kateri je okupator podpisal kapitulacijo;
 - v novo adaptiranem hotelskem objektu s kakovostno in raznovrstno kuhinjo;
 - vse za zmerne, sprejemljive posezonske penzijske cene od 198 din (v dvoposteljni sobi), do 220 din dnevno (v enoposteljni sobi).
- Podrobne informacije in rezervacije dobite v recepciji zdravilišča, telefon (063) 891-110 (111, 112).

**ZDRUŽENE ZDRAVSTVENE ORGANIZACIJE
VELENJE
TOZD BOLNIŠNICA ZDRAVILIŠČE TOPOLŠICA**

Obveščamo vse potencialne porabnike, da smo pričeli z redno proizvodnjo SKLADIŠČ ZA VNETLJIVE SNOVI, katerih osnovni namen je varno, racionalno, tehnično dovršeno ceneno skladiščenje vnetljivih snovi 1., 2. in 3. nevarnostne skupine: nafte z vsemi derivati, olj, barv in lakov z ustreznimi topili. Notranjost skladišč je možno opremiti v šestih variantah v skladu s predpisi za skladiščenje lahkovnetljivih snovi. Osnovne karakteristike so: enostavno vzdrževanje vključitev v integralni transport možnost prestavljanja skladišča so izdelana iz valovite toplo pocinkane jeklene pločevine zaščitena s PVC laki širine 2,4 m, dolžine 6 m, višine 2,8 m, volumen 40 m³ kapacitete skladiščenja 5000 kg

Vse detaljne, tehnične in komercialne podatke lahko dobite v EMO Celje, TOZD EMOKONTEJNER

**tel. (063) 23-921
telex 335-12**

EMO

NAGRADNA KRIŽANKA

RAZPIS NAGRADNE KRIŽANKE

V današnji številki časopisa vam, dragi reševalci in bralci, poklanja nagradno križanko delovni kolektiv DONIT – TESNILA TREBNJE. Želimo vam veliko uspeha pri reševanju. Rešitve križanke DONIT – TESNILA TREBNJE pošljite na naslov Uprava časopisa TV – 15, Miklošičeva 28, 61000 Ljubljana. Na kuverti levo spodaj napišite Križanka DONIT in jo pošljite najpozneje do 27. oktobra.
Žreb bo za nagrado razdelil tri knjige M. Apiha: Sredi pušk in bajonetov.
Veliko sreče!

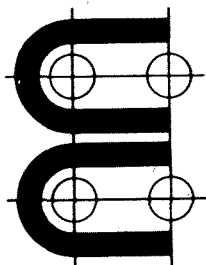
		MESTO V JUŽNOAFR. REPUBLIK	DEL CERKVE	VRSTA	IVAN CANKAR	KAZALNI ZAJMEK
		PROMETNI OBJEKT				
		RADIO TELEVIZIJA ZAGREB			VRSTA REPAJH DVOŽIVK	KRADLJIVEC
	ZADNJI ZLOG BESEDE	MAKEDON. M. IME	BARIJ		NEKDANJI SLOV.TEDNIK	
			KOBALT		URANOV ČETRTEI SATELIT	
AMERIŠKA OCEANOGR. EKSPEDIC.						
IME ANGL. PEVCA ZAB. GLASBE (JOHN)					BISTVO	
GLAVNI ŠTEVNIK					LATINSKI VEZNIK	DOMAČA ŽIVAL
REKA V AFRIKI					STIK DVEH PLOŠKEV	
NAZIV					OSEBNI ZAJMEK ŠTEVNIK	
SOLMIZAC. ZLOG		SEZNAM IMEN				
		PREDLOG				
BESEDA BREZ NAGLASA					ZATOČIŠČE	VRSTA DIŠEČE CVETLICE
						NEGRI
TONA		NEVAR. SNOV PROT. MRČESU TRŽIŠČE			GARDNER	
KONEC POLOTOKA			UPRAVNI ODBOR		STENA	
					M. PEVSKI GLAS	
ERBIJ			ENA OD NAŠIH REPUBLIK			
BEOGRAD			ČOK			HAČATURJAN
			KILOMETER			
DUŠIK		POKRAJINA V SLOVENIJI			LANTAN	
					SILICIJ	
JOD		BAJKA			MLEČNI PROIZVOD	
		SPLIT			PROLOG V SP.SREDNJE-VES. GLEDAL.	
EMILIO SEGRE			IME JUGOS. ATLETINJE PAVLICIĆ			
			ANTON ASKERC			
	ITAL. PESNIK (TARQUATO)					AMERICIJ
	SPODRSJAJ					
KALIJ		MOZOLJ				
		PRIPADNIK VZHODNO GER. PLEM.				
KRAJ PRI LJUBLJANI			ANTON IVANOV		HIPOTETIČ. SKRIVNOST. SILA, KI JO BAJE IZZAR. LJUDJE	
			STRONCIJ			
OBED						
VRSTA PTICE PEVKE						

ime in priimek

Naslov

27. mednarodna razstava elektronike

SODOBNA ELEKTRONIKA 80

od 6.-10. oktobra 1980

PANOGE DEJAVNOSTI

- Telekomunikacije - komutacija
- Telekomunikacije - žične in brezžične zveze
- Telekomunikacije - aparati
- Industrijska elektronika
- Elektronika v elektrogospodarstvu
- Medicinska elektronika
- Nuklearna elektronika
- Avtomatizacija
- Merilna tehnika
- Elektronski računalniki in periferne naprave
- Radiodifuzni oddajniki in pretvorniki
- Oprema za radijske in televizijske studije
- Viri električne energije
- Radijski in televizijski sprejemniki
- Gramofoni in naprave na magnetni zapis
- HI-FI elektroakustične naprave
- Antene in antenske naprave
- Vakuumska tehnika
- Sestavni deli elektronskih naprav
- Kabli in žice
- Materiali za proizvodnjo elektronskih naprav in sestavnih delov
- Oprema za proizvodnjo elektronskih naprav
- Oprema za proizvodnjo sestavnih delov
- Oprema za razvojne laboratorije

Gospodarsko razstavišče,
Ljubljana

trgovsko podjetje

Istra-benz

koper, vojko nabrežje 10

Prodaja naftnih derivatov na
bencinskih servisih širom Slovenije in Istre

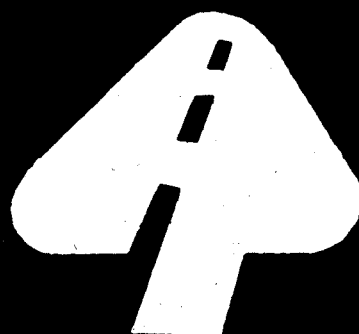
ELEKTRARNA BRESTANICA

p. o. Brestanica

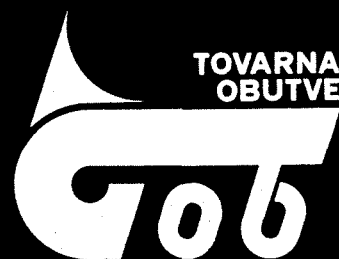
v Brestanici

proizvaja:

električno energijo za potrebe v kritičnih konicah,
ko jo na splošno primanjkuje

**ZCP cestno
podjetje
celje n. sol. o.**

NOVO MESTO n.sol.o.

Proizvodnja
kvalitetne obutve
(moške in športne)

opekarna ptuj

62250 PTUJ — Žabjak 1

Telefon:
Direktor: (062) 771-913 Centrala (062)
772-119, 772-111
Komerčila: (062) 771-430

Svojim cenjenim strankam vselej priporočamo naše kakovostne izdelke
- vse vrste zidanih opečnih in klinker izdelkov
- dimne in zračne tuljave
- stropne nosilce tipa MAP
- montažne opečne preklade za okna in vrata, ki so naš nov izdelek in ki jih izdelujemo po naročilu v poljubnih velikostih

GRADBENO
INDUSTRIJSKO
PODJETJE
LJUBLJANA

TOZD
STROJNO PROMETNI OBRAT
LJUBLJANA N. SOL. O.

opravlja
transportne usluge in storitve strojne mehanizacije
ter izvaja tekoča popravila gradbenih strojev, naprav
in transportnih sredstev

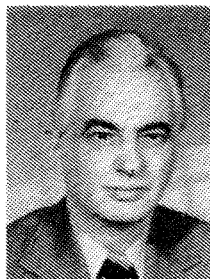
Janez Marolt

Druga septembra smo se na Zalah poslovili od Janeza Marolta, nekdanjega borca NOB in povojnega aktivista v družbenopolitičnih organizacijah. Rodil se je leta 1910 v Ljubljani. Že pred vojno je deloval v raznih naprednih delavskih kulturno-prosvetnih društvih in športnih društvih in organizacijah. Ob prihodu italijanskega okupatorja v Ljubljano se je vključil v narodnoosvobodilno gibanje. Od vsega začetka je aktivno deloval na domačem terenu Trnovo. Bil je vojaški referent v odboru OF od avgusta 1941 do februarja 1942. Deloval je pri mobilizaciji mladine za odhod k partizanom, zbiranju orožja in pri oborožitvi sabotažnih in drugih akcijah v zvezi z varnostnoobveščevalno službo. Med prvimi aktivisti OF je bil aretiran že februarja 1942 ter odveden v ljubljanske zapore, od tam pa v italijansko koncentracijsko taborišče Gonars in nato v Treviso, kjer je nadaljeval z odporiškim gibanjem proti fašizmu. Po razpadu Italije se je vrnil domov. Čeprav iztrpan in bolan se je takoj vključil v narodnoosvobodilni boj. Deloval je najprej kot član uličnega odbora OF na Mivki od septembra 1943 do februarja 1944, nato pa v odboru OF Trnovo. Ponovno je bil izdan in aretiran maja 1944, zaprt in mučen v domobranskih zaporih na Poljanskem nasipu v Ljubljani, od tam pa odveden v Dachau, od koder se je vrnil junija 1945. Takoj se je priključil delu pri obnovitvi porušene domovine in delal na naodgovornejših mestih. V ZK je bil sprejet leta 1947. Ob odgovornem delu v službi je aktivno deloval tudi v družbenopolitičnih organizacijah in v športnokulturnih organizacijah.

Karel Demšar

V petinšestdesetem letu starosti je umrl Karel Demšar, rojen v Železnikih. V letih 1941-1945 je aktivno delal za NOG v Ljubljani. Zaradi tega so ga Italijani zaprli, pozneje tudi Nemci. Vsa povojna leta do upokojitve in prerane smrti je živel in delal v Mariboru. Bil je vodilni delavec v grafični stroki. Pokopali smo ga v Ljubljani.

Rajko Sikošek

Rodil se je leta 1918 v Mokronogu. Že julija 1941 ga je okupator izselil v Čačak, kjer se je vključil v NOG in nadaljeval v Mariboru začetno delo. Leta 1944 je vstopil v NOV. Po osvoboditvi in vrnitvi v Maribor je poleg odvetniškega dela aktivno sodeloval na kulturnem področju in bil dirigent v KUD Slave Klavara. Avgusta smo ga pokopali na pobeškem pokopališču.

Ciril Košak-Sodček

V prvih septembrskih dneh smo se poslovili od Cirila Košaka-Sodčka. Rodil se je leta 1909. Včlanjen v Sokolu se je leta 1941 priključil osvobodilnemu gibanju. S svojim nečakom Ernestom Eypprom, Zigo Kimovcem in člani zavednih družin Zalar-Košak, poznanimi aktivisti v Trnovem, je sodeloval v frontni obveščevalni službi. Ko je ob razpadu Italije vodil skupino desetih aktivistov na Golo, se je tudi sam priključil partizanom Ljubljanske, kasneje Levstikovske brigade kot obveščevalec. Zaključil je tečaj pri GS in bil v bojih za Ljubljano obveščevalni oficir 1. slovenske divizije Knoja. Bil je rezervni kapetan in nosilec številnih odlikovanj za medvojno hrabrost in povojno delo ter več kot 20 let član odbora in tudi predsednik borčevske organizacije in član odbora ZZB NOV Ljubljana Center.

Marija Bonča

V avgustu so na črnovrškem pokopališču pokopali Marijo Bončo, rojeno Lampe, iz Zadloga pri Črnem vrhu. Leta 1942 se je vključila v NOG. Od takrat je aktivno delovala na terenu. Že pred razpadom Italije je navezala stike z Vojkovimi soborci in v njeni hiši so bile pogosto nastanjene pomembne enote NOV.

Franc Dolar

Zadnji dan julija je na Bledu umrl zaveden kmečki gospodar Franc Dolar. Vsa njegova družina je sodelovala v NOB. Leta 1943 so ga gestapovci odpeljali v beljaške zapore. Januarja 1944 se je vrnil domov in takoj odšel k partizanom v Skofjeloškem odred. Po osvoboditvi je bil še nekaj mesecev pri KNOJ, nato se je posvetil domači kmetiji.

Rudi Razpotnik-Vinko

Julija smo se poslovili od borca in obveščevalnega oficirja Rudija Razpotnika-Vinka, starega 60 let. Leta 1942 se je opredelil za NOG. V Zaslavski bataljon je stopil 1. maja 1943. Leta 1944 je postal vodnik obveščevalnega voda, nato pa pomočnik obveščevalnega centra Šlandrove brigade 4. operative cone 14. divizije. Kot komunist se je po vojni aktivno vključil v delo in delavsko samoupravljanje. Za hrabrost in zasluge je bil večkrat odlikovan.

Janez Kušar

V jeseniški bolnišnici je julija letos umrl aktivist, interniranec in borec Janez Kušar, star štiiinosemdeset let. Rodil se je v Mostah v Ljubljani. Za NOG je začel delati poleti 1941, v marcu naslednjega leta je odšel k partizanom v Dolenjski odred. Jeseni 1942 so ga Italijani ujeli, ga zaprli v Novem mestu, nato v Ljubljani in ga odpeljali v Frence in v Renici. Po razpadu Italije so ga Nemci odpeljali v Dachau v celico smrti. Domov se je vrnil mesec dni po osvoboditvi. Vsa povojna leta je bil vnet družbenopolitični delavec. Pokopali smo ga v Ljubljani.

Anton Kranjc

Avgusta smo se na pokopališču v Žužemberku poslovili od člana borčevske organizacije Žužemberk, predanega borca in komuniste. Rojen je bil v Zgornji Kungoti. Kot štiriinajstletni deček je vstopil v Lackov odred in bil tudi na Dolenjskem v VDV. Kot delavec UJV je služboval širom po Sloveniji in bil upokojen v Novem mestu. Od leta 1964 je živel v Žužemberku in se je udeleževal v vseh družbenopolitičnih organizacijah. Bil je nosilec mnogih odlikovanj.

Viktor Medija

Bivšega borca in vojaškega vojnega invalida smo avgusta pokopali na zagorskem pokopališču. Rodil se je leta 1908 v Kisovcu pri Zagorju. Kmalu po okupaciji so se na njegovem domu sestajali prvi ilegali. Organizirano je začel delati oktobra leta 1941. K partizanom je odšel julija leta 1944, in sicer v Dolenjski odred in nato v Gubčevo brigado. Februarja 1945 je bil ranjen in postal je 60 odstotni vojni invalid. Za zasluge med NOB je bil dvakrat odlikovan.

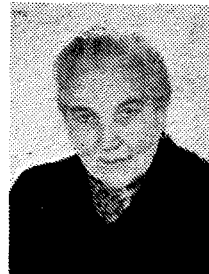
Franc Krizanič

Julija smo na pokopališču v Metliki pokopali učitelja, upokojenega upravitelja šole. Rodil se je leta 1909 v vasi Zasavci pri Ormožu. Ob koncu leta 1941 je ušel iz vojaškega ujetništva. Doma je bil pod policijskim nadzorstvom do spomladi leta 1943. Postal je sodelavec OF, decembra 1944 je bil izvoljen za sekretarja KOOF V. Polana. V ZK je bil sprejet leta 1949. Po osvoboditvi je opravljal razne vodstvene funkcije šoli in na terenu. Za aktivno družbenopolitično delo je bil večkrat odlikovan.

Milan Breclj

Na pobeškem pokopališču v Mariboru smo se poslovili od komaj 55-letnega Milana Breclja, upokojenega delavca uprave javne varnosti. Rodil se je v Gorici. V enotah NOV se je bojeval na Primorskem. Za zasluge v vojni in uspešno delo je dobil več priznanj in odlikovanj.

Magdalena Pleteršek

Umrila je Magdalena Pleteršek, bivša interniranka iz Rawensbrücka. Okupator jo je poslal v taborišče leta 1944 zaradi terenskega, zlasti kurirskega dela, ki ga je opravljal za NOG na območju Maribora in Slovenskih gor. Po vrnitvi iz taborišča je živila in delala v kmetijstvu in v mariborski industriji. Umrila je v 76. letu starosti.

Karel Jarc

Avgusta je minilo leto, odkar smo pokopali Karla Jarca v Doberdolu. Leta 1913 se je rodil v Doberdolu. Leta 1941 je bil vpoklican v italijansko vojsko. Januarja 1944 se je vrnil in aprila je že odšel k partizanom. Najprej je bil v tretjem bataljonu Gradnikove brigade, pozneje je postal vodnik tretje čete tretjega bataljona. Od vstopa v bojne vrste pa vse do osvoboditve je sodeloval v vseh bojih, ki jih je imela Gradnikova brigada.

Franc Zupancič

Na hotiškem pokopališču pri Litiji smo se aprila poslovili od terenca in izseljenca Franca iz Spodnjega Hotiča, rojenega leta 1887. Takoj po razpadu Italije se je kot zaveden kmet opredelil za NOG ter se je povezal s tamkajšnjimi terenci. Organizirano je začel delati maja 1942 dokler ga niso opazili Nemci. Aretirali so ga marca 1943 in ga odpeljali v internacijo. Za zasluge je bil odlikovan.

Zbor borcev vojaških šol iz NOV

Predsedstvo odbora skupnosti borcev vojaškega šolstva NOV in POS pri republiknem odboru ZZB NOV Slovenije vabi vse bivše učence, predavatelje, upravno in drugo osebje vseh vojaških šol, ki so med narodnoosvobodilno vojno delovali na ozemlju Slovenije, na redni zbor, ki bo v sredo, 22. oktobra 1980, z začetkom ob 16. uri v amfiteatru vojaške gimnazije Franc Rozman-Stane v Ljubljani, Kardeljeva ploščad 19 (dosedaj Dimičeva 15).

Na dnevnem redu zbora bo proučitev dosednjega dela skupnosti, njenega odbora in komisij ter dogovor o prihodnjih nalogah, proučitev novega pravilnika in volitev organov skupnosti za prihodnje štiriletno obdobje.

Predsedstvo

Spominska soba, posvečena Titu

Odbor borcev logaškega bataljona in družbenopolitičnih organizacij občine Logatec skupaj s Komando garnizona pripravljajo proslavo in slovesno otvoritev spominske sobe, posvečene maršalu TITU.

Proslava in odkritje spominske sobe bo 11. oktobra 1980, ob 10. uri v Komandi garnizona Logatec.

Spominsko sobo je oblikoval muzej revolucije z dipl. inž. Simšičem. V kasarni Logaški bataljon je že sedaj lepo opremljena spominska soba Logaškega bataljona. Da smo lahko izdelali spominsko sobo, posvečeno maršalu TITU, so finančna sredstva prispevali tozdi in DPO.

Na proslavo oziroma slovesno otvoritev spominske sobe, posvečene maršalu TITU, so vabljeni borci Logaškega bataljona ter predstavniki DPO občine Logatec. Vabimo vse borce, mladino in druge, da se udeležijo te slovesne proslave.

FRANC JERINA

Vabilo

V nedeljo, 12. oktobra 1980, ob 10. uri dopoldan, bo v SKORNEB nad Šoštanjem odkritje spomenika 19 padlim partizanom Serčerjeve brigade, ki so padli v bojih 1944. leta.

Vabimo vse preživele borce Serčerjeve brigade, da se udeležijo slavnosti in srečanja v čim večjem številu.

ZZB NOV Florjan - Skorno

Vabilo

Krajevna organizacija ZZB NOV Žiri in preživel kurirji G-36,

yabimo na odkritje spominskega obeležja kurirjem G-36 v nedeljo, 26. oktobra 1980, ob 11. uri pri SELAKU v Jarčji dolini pri Žireh.

Vabimo preživele kurirje NOV, borce in aktiviste, krajanje, posebno pa mladino.

Dohod do obeležja je možen z osebnimi avtomobili.

Skupni pohod na dan odkritja obeležja, mladine, RVVS, planincev in ostalih krajanov bo ob 8.30 izpred zadružnega doma v Žireh.

ZZB NOV Žiri

Obvestilo

Odbor 1.SPUB Toneta Tomšiča obvešča borce Tomšičeve brigade, najbližje sorodnike padlih in umrlih borcev Tomšičeve brigade ter predplačnike za knjigo TOMŠIČEVA BRIGADA - UVODNI DEL, da bo zaradi nepredvidenih tehničnih ovir knjiga v izidu zamudila približno za petnajst dni. Predplačniki bodo knjigo dobili najpozneje do 15. novembra tega leta. Prosimo za razumevanje.

Obenem s tem obvestilom odbor 1.SPUB Toneta Tomšiča podaljšuje rok za prodajo, in sicer za vplačila posameznikov zaključno do 5. novembra, za naročila delovnih in drugih organizacij pa do 31. oktobra 1980. Za ta čas velja prodajna cena 300 dinarjev, po tem roku pa bo veljala 400 dinarjev. Pohitite z naročili!

Knjige o Tomšičevi brigadi v vsako hišo!

Odbor 1.SPUB Toneta Tomšiča

Zahvala

Pripravljalni odbor za proslavo in srečanje jugoslovanskih internirank Ravensbrücka in Auschwitza se zahvaljuje za finančno pomoč ob organizaciji medulinskega srečanja še tem delovnim organizacijam: Gradisu - obratu strojne opreme iz Ljubljane, Združenju zdravstvenih organizacij iz Velenja ter pivovarni Union iz Ljubljane.

V prvih dveh letih boja so k partizanom prihajali večinoma prostovoljci. Šele z nastankom bele garde so partizani v manjšem obsegu mobilizirali mlajše fante, da ne bi bili plen belogardističnih agitatorjev in njihovih postojank, ki so marsikje izvajale prisilno mobilizacijo. Na Gorenjskem in Štajerskem so bile partizanske »mobilizacije« prikrite, da se Nemci ne bi maščevali nad družinami.

Prostovoljni sestav partizanskih enot je porajal zavestno disciplino tako pri borbah kot pri poveljniškem kadru. Partizansko gibanje in bojevanje je bilo velika moralna preizkušnja za ene in druge. Cilji tega gibanja so bili etično visoko ovrednoteni, zato je bilo vztrajanje v vrstah borcev in prenašanje bremen neenakega boja velika preizkušnja osebnih in moralnih vrlin vsakogar, ki se je odločil bojevati v partizanskih vrstah. Partizanski boj je zahteval značajsko močne ljudi, ki niso omahovali pod težo vsakodnevni spopadov z nasprotnikom in niso klonili pred samim seboj v najodločilnejših trenutkih.

V vsakem, še tako pošteno zastavljenem gibanju, pa se pojavljajo sopotniki – slabiči, ki ne morejo sodelovati in slediti do konca. Zato odpadejo pri prvi večji preizkušnji. Pri tem gre za pomanjkanje zavestne motivacije in pomanjkanje pozitivnih osebnostnih nagibov. Tudi partizansko gibanje je imelo opravka s posameznimi slabiči, ki so iz takih ali drugačnih razlogov odnehali, postali dezertjerji in celo zagrizeni sovražniki.

V Dolomitih je spomladi in poleti leta 1942 močno naraslo število borcev, zato je bil v začetku julija ustanovljen Dolomitski odred, ki je poslej operiral na najbolj izpostavljenem območju komunikacijskih in žičnih pregrad. Prenekateri borec se je zato na tem terenu slabo počutil in se je raje podal v notranjske in dolenske gozdove. Z nastankom močne mreže bele garde je bila preizkušnja za vsakega borca še večja.

Tvegano je soditi, kaj je vodilo posameznika, da je postal omahljivec, dezertjer in morebiti celo izdajalec. Ponavadi so se v takih ljudeh sproščale slabe razvade že prej, lahko pa tudi ne. Pri vsakem primeru gre za splet vrste okolnosti in motivov. Lahko pa

Tone Kebe

1

Zadrege in konec partizanskega ubežnika

se reče, da so bile take osebnosti pretežno obremenjene s slabostmi preteklosti. Na nek način je slabo moralo priti na dan.

V Dolomitih smo imeli celo med četnimi komandirji ljudi, ki so tako ali drugače škodovali našemu gibanju. Napravili so mu ogromno škodo. Ob zglednih komandirjih, z visokimi etičnimi vrlinami, Dragu Marjeku, ki je bil smrtno zadet na Logu, ob Albinu in Gašperju, komandirjema tretje čete, ki sta padla nekje na Dolenjskem, ob komandirju prve čete Svarumu, ki je bil sinonim za hrabrega poveljnika in dobrega tovariša tudi v drugih enotah in ob drugih komandirjih, smo imeli, žal, prav v Dolomitih opravka s komandirji, ki nam niso bili v ponos.

Tone Jakša-Lavdanov iz Zapuž pri Dravljah je v maju ali juniju leta 1942 prišel v eno izmed dolomitskih enot. Njegova mladost je potekala na obrobju mesta v revni delavski družini. Revščina je postala še večja, ker je oče zaradi socialnih bremen pijančeval. Tudi pozneje, ko je umrl, se socialno stanje ni dvignilo. Zaradi pomanjkanja vzgojnih navad je Tone rasel pod vplivom vsemogočih razvad, se navadil na pohajkovanje, na brezdelje in tudi pil je. Vseeno pa si je pridobil soboslikarski poklic. Okoliški ljudje ga niso imeli za stanovitnega človeka tudi potem ne, ko je baje odslužil mornarico. Brez stalne zaposlitve je dočakal okupacijo. Zaradi malomarnega odnosa do dela in zaradi pijančevanja je v okolici zgubljal ugled. Sodeloval ni v nobenih organizacijah ali društvih. Ko je odšel v partizane, so nekateri govorili, da je to naredil samo iz karierizma. Bil je že v zrelih letih, blizu tridesetih, postaven in stasit, da ga je bilo lepo videti. Hodil je v lepi partizanski uniformi in užival, če je bil počez in povprek prepasan in obložen s strelivom.

V juliju 1942 je prišel v prvo četo prvega bataljona že kot borec z izkušnjami. Pred mlajšimi borci je imel prednost, ker je že odslužil vojaški rok in je znal ravnati z orožjem. Poleg tega je bil bogatejši z življenjskimi izkušnjami.

Dobro se je življal v novo življenje in je veljal za razmeroma hrabrega borca. Tudi sposobnosti mu ni manjkalo. Zato je kmalu postal vodnik, nato pa je bil poslan za komandirja čete na Ključ. Uspel je, kar mu je dvignilo samozavest. Zavrtelo se mu je v glavi in kmalu je začel uveljavljati negativne osebnostne poteze. Zelo rad je pil žganje iz čutarice, ki jo je imel vedno za pasom. Ker je bil lep in prikupen, je nadaljeval z zalezovanjem deklet na terenu in v enotah. Vse to je po kapljicah pritekalo v štabno uho odreda. Spoznali so, da je Tone nagnjen prav k takim razvadam, ki jih je partizanska morala najbolj preganjala. V očeh ljudstva in soborcev je moral biti partizan čist, posebno še kot komunist. Tone pa je zabredel še bolj. Postal je grob in vsiljiv tudi na terenu v odnosu do civilnega prebivalstva. Da je prišel do hrane in pijače, je včasih tudi grozil, kar je metalo na partizane slabo luč. Tudi o tem so terenci obveščali štab odreda. Še posebno slabo se je izkazal kot vodja skupine borcev, ki so odšli v zaplembo k velikemu kmetu Možini (Rotar) v Šmartno (Podsmreka)...

Tedaj je bil Tone že komandir čete, ki je taborila nekje na Ključu. V njegovi enoti je bil po vsej verjetnosti kot borec bivši hlapec Možinove kmetije. Z gospodarjem se je še pred odhodom k partizanom sporekel in mu je obljubil, da se mu bo ob prvi priložnosti maščeval. In res! Nekega dne, v mesecu avgustu, je bivši Možinov hlapec namignil Tonetu, da kmet sodeluje z Italijani. Omenil je možnost bogate zaplembe. Ni ugotovljeno, ali se je komandir Tone posvetoval z bataljonskim ali odrednim štabom, preden je odšel s skupino partizanov na pot. Neizpodbitno pa je, da so zaplembo opravili brez posvetovanja z aktivisti in terenci.

V temni noči so se odpravili borci Tonetove in prve čete na pot. Ko so prišli po ozki grapi Bezenice pri Škodlarjevi hiši na plano, so takoj zavili v hrib, da bi obšli dobrovsko postojanko. Nad Malim grabnom so prečkali Debeli hrib in čez slabo uro so bili že v Podsmreki.

Možinova (Rotarjeva) hiša leži tik ob gozdu, nekaj deset metrov stran od ceste. Tu so se borci ustavili v pozni noči, le četrte ure hoda od znane Gorjančeve gostilne ob glavni cesti. Zato so morali biti dovolj previdni, da jih sovražnik ne bi presenetil. Razpostavili so straže v smeri Dobrove in Brezovice.

V tihi noči je spanje Možinovi zdramil Tonetov glas in jih pozival, naj odpro. Ker tega takoj niso storili, je Tone udarjal s puškinim kopitom po vratih, nekdo od borcev pa je udaril po oknu, da se je šipa žvenketajoče razsula po tleh. Prav gotovo je borca vzpodbudil Tone, ki se je ves čas akcije zelo surovo obnašal. Možinovi se nočnega obiska niso nadejali in odprli so vsi prestrašeni.

Tone je nato ukazal, naj poberejo čim več, zlasti hrane. Gospodarju je očital izdajstvo, kar pa je ta zanikal. Tone se ni zmenil za tarnanje. Potem je priganjal k odhodu. Po tleh je bilo vse polno raztresenega žita in drugih ostankov, ki jih borci niso odnesli na vozove. Vpregli so vole in za vozove je bila pripeta še druga živina, ob nji pa je žalostno zakoračil stari Možina. Moral je iti na »zagovor«. Z vozovi so se borci vračali počasi in že veliko po polnoči so prišli v dolinico Bezenice pod Ključ. Za vse borce je bila tista noč vznemirljiva, kajti imeli so občutek, da so obrali poštenega človeka.

Drugi dan navsezgodaj so terenci in aktivisti izvedeli za nočne dogodke. Ni jim šlo v glavo, po čigavem ukazu so borci napravili nočno akcijo pri našem človeku. To je bila škodljiva akcija, ne da bi se prej pozanimali na terenu. Marjan Novak, eden izmed glavnih obmesnih aktivistov, se je takoj podal na Ključ, da bi zoper nočno akcijo protestiral. Tam je podrobno razložil, kakšno politično in moralno škodo so povzročili partizani. Ravno tedaj je prišel po opravkih na Ključ še okrožni partijski funkcionar dr. Cene Logar, ki ni mogel doumeti, kako se je na Ključu znašel zvezani Možina.

se nadaljuje

Teden otroka

Leto, tedni, dnevi otrok

Sesti oktober – mednarodni dan otroka, dan, ki ga letos po vsej zemlji poznajo pod geslom Otroci v osemdesetih letih tega stoletja, s pripisom: Prihodnost je lahko boljša od preteklosti, dan, ki je pri nas začel teden otroka. Toda čas se ne ustavi, ne v letu ne v tednu in ne v dnevu. Kljub temu je prav, da ob takih priložnostih razgalimo najbolj ranljiva mesta. Otroci so naše največje bogastvo, radi poudarjamo Titove besede in takšno je tudi geslo letošnjega tedna otroka. Toda deklaracij imamo dovolj. Otroka je treba videti pred seboj, sedaj in tukaj, za to bogatsvo je treba skrbeti iz dneva v dan in ne samo to, videti je treba perspektivo tega otroka, na primer, kaj bo ta otrok leta 2.000 in kaj mi sedaj vlagamo za tisti čas. Naloge so obsežne, niso samo za teden otroka. Celotno naše življenje kaže smer, ki jo želimo uresničiti. Smo socialistična družba, v kateri naj bo zdravo odraščanje otrok stvar samouprave socialistične prakse, družba, v kateri dokončno uresničujemo zamisel, da odgovornost do otroka prihaja iz anonimnosti države na posameznega državljana, na delavca v delovni organizaciji, ki bo znal sprejeti pravo mero odgovornosti, ne le za svojega otroka, ampak za celo generacijo otrok. To pa zahteva uresničevati svoje porenke: biti ljudje, kjerkoli smo. Čas stabilizacije ne sme obremenjevati prihodnjih generacij. Gre predvsem za novo kakovost odnosa do otroka. Če otroci so bogastvo, potem se bo vsako premišljeno vlaganje vaje obrestovalo širši družbeni skupnosti.

Tako in podobno so potekala razglabljanja na tiskovni konferenci o programskih aktivnostih v Tednu otroka

1980, ki jo je organizirala Zveza prijateljev mladine Slovenije. Med drugim so načeli vprašanja vključevanja mladih v družbeno življenje glede na njihovo izobrazbo, zasidranost in življenje ZPMS v krajevnih skupnostih, kjer mladi preživijo največ svojega prostega časa, vprašanje širše orientacije vzgojnovarstvenih ustanov, ki naj bi pridobile čimveč zunanijih sodelavcev, poudarili so pomen poglavljanja v vrednote za otroke, bodisi v njim namenjen literaturo, v programe radia, televizije in

druge kulturne programe za otroke.

Za otroke, ki danes živijo svoje otroštvo, je vsak »jutri« za vedno izgubljena priložnost za pravočasno vplivanje in usmerjanje. Želimo samostojne, vsestranske razvite osebnosti, ki bodo znale hoditi po poteh, ki nam jih je začrtal naš Tito. Zato so poklicani vsi, družbene sile in delovni ljudje, da enotno stopajo proti otroku, da ga enotno vodijo skozi otroštvo, skozi dobo dozorevanja v zrelost.

Živa Drole

Milovanovičev memorial

Četrtega oktobra letos je Zveza tabornikov Slovenije organizirala v Završnici orientacijsko tekmovanje za Milovanovičev memorial, ki so se ga udeležili taborniki, planinci, člani Partizana, mladine, pripadniki JLA, milice, teritorialne obrambe in drugi občani. Tekmovanje ima že devetnajstletno tradicijo. Letos je bilo posebej namenjeno počastitvi 35-letnice osvoboditve, 30-letnice taborniške organizacije, 60-letnice Počitniške zveze Jugoslavije in spomenu prvega sekretarja SKOJ Dragoljuba Milovanoviča. Obenem je bilo to neuradno republiško orientacijsko tekmovanje, ki naj nadaljuje svojo tradicijo. Ne gre le za golo tekmovanje, pač pa nosi prireditev širšo podobo splošnega ljudskega odpora, spoznavanje krajev pomembnih slovenskih mož in ne nazadnje gre za prenašanje tradicij NOB.

»Bogate tradicije in izkušnje narodnoosvobodilnega boja, iz katerih črpate svoje znanje, da bi z njim obogatili svoje organizacije, so neusahljiv vir zaupanja v moč in nepremagljivost mladih rodov, ki se bodo z znanjem, sposobnostjo in visoko razvito zavestjo pripadnosti svoji domovini odločno postavili proti vsakemu poskusu spodkopavati našo svobodo, enotnost in nedotakljivost,« je v svojem govoru na tem veličastnem srečanju jugoslovanske mladine v Završnici poudarila podpredsednica republiške konference SZDL Tilka Blaha.

Pod Stolom v Završnici pri Žirovnici stoji spomenik mladeniča iz Beograda, ki je v naj-

hujših časih širil komunistične ideje in krčil pot svobodi in bratstvu jugoslovanskih narodov. Skromen je njegov grob, kakor je bil skromen tudi on sam. Dragoljub Milovanović. Rodil se je 14. februarja 1902 v Beogradu v delavski družini. Med prvo svetovno vojno so ga odpeljali v taborišče Hajnišgrd v Sremski. Tam se je srečal s srbskimi socialdemokrati. Navdušile so ga ideje Marxa in Tucovića. S šestnajstimi leti je postal član KPJ. Bil je med najaktivnejšimi sindikalnimi delavci. Po objavi Obznane je postal član CK SKOJ, februarja 1921 pa so ga izbrali za novega sekretarja. Bojevati se je moral proti skupinam starejših tovarišev, ki so zagovarjali individualno nasilje. Osnova je ilegalno tiskarno in sodeloval v listu Organizovani radniki s članki o položaju delavske mladine. Na kongresu SKOJ 1922 v Ljubljani je bil spet izbran za sekretarja CK SKOJ. Takoj po kongresu je Dragoljub ali Milanko, kakor so ga tudi imenovali, odpotoval na Dunaj, da bi Komunistični mladinski internacionali prenesel sporočilo kongresa in se udeležil tamkajšnje konference KPJ. Na poti domov se je na znanem ilegalnem mejnem prehodu med Velikim in Malim Stolom pri Žirovnici v stmi držici, ki se končuje s prepadom, smrtno ponesrečil...

Na tem mestu so se v soboto, 4. oktobra, ustavljali koraki mladih, nosilcev in uresničevalcev tistih idej, za katere se je bojeval tudi Dragoljub Milovanović.

Živa Drole

Dol je zajelo nepopisno razpoloženje. Zbirala se je množica za povorko proti Crdencu. Ni manjkalo veselja in petja in harmonikašev. To se je ponavljalo vsak večer, v vedno večjem številu. Veliko pa je bilo tudi žalostnih, saj so v vojni izgubili svoje drage svojece.«

Tako se poravnava dolgovi

Razvoj naj se dotakne tudi Gorjancev

Samostojni splavarski mojster Viktor Pisnik se je rodil v Vuhredu leta 1915. Na Otiškem vrhu pri Dravogradu si je z ženo Barbaro ustvaril družino in bržkone bi bilo življenje teklo enakomerno, srečno naprej, če se ne bi v dravsko dolino vsula nemška soldateska.

Tri leta je štela hčerkica Marija, ko je Viktor odšel k partizanom. Dodelili so ga tretjemu bataljonu tretje brigade Vojske državne varnosti.

Tistikrat, devetega maja 1945, je Viktor dobil še zadnjo nalogo:

»Zaukazujem, da naš bataljon danes napade Slovenske Konjice. Obveščevalec Viktor Pisnik ugotovi varnost pohoda iz Oplotnice do Slovenskih Konjic.«

»Razumem,« je brez oklevanja dejal komandantu Viktor in odšel proti Mohorni. Tu si je pri elektriku Konradu Muhiču sposodil kolo, da bi se lahko hitreje vrnil poročat komandantu Borisu. Ko je prispel do Barbare, je opazil Nemce. Obrnil se je, a ga je že zadelo v hrbet. Nemci so ga vrgli v obcestno grmovje.

Četrtega oktobra so v Bezini, kjer je padel samostojni splavarski mojster Viktor Pisnik, odkrili skromno znamenje in mrtvemu partizanu sporočili: Bataljon je izpolnil nalogo!

Z odkritjem znamenja Viktorju Pisniku so se v Slovenskih Konjicah začele prireditve ob občinskem prazniku, ki ga v tej občini praznujejo 12. oktobra v spomin na akcijo Pohorskega bataljona v Boharini blizu Zreč 1942. leta.

Skopi podatki povedo, da se je enajstega oktobra 1942 Pohorski bataljon napotil proti Zrečam. Fantje so se že popoldan spotoma ustavili pri Francu Vidmarju v Resniku in se nato spustili nekoliko niže k sosedu Jožetu Potočniku. Potočnikov sin Jožef je bataljonu kazal pot v dolino, natančneje, v sotesko, ki vodi proti Zrečam. Pri Ludviku Vidmarju v Boharini, ki je bil izseljen, so nameravali izvršiti ekonomsko akcijo.

Vidmarjevo domačijo sta sestavljali žaga in trgovina, semkaj pa se je prislinil še vermanšaft s svojo postojanko. Bilo je že krepko temno, ko so partizani temeljito izpraznili trgovino, pobrali vermanšafte obleke in plen zmetali na voz. Franc Rošar, domači hlapec, je zapregel konja in stvari odpeljal na Pohorje, vse tja do Krajncve žage desno od Resnika in se potem vrnil, ne da bi vedel, kam so odšli partizani.

Jaka Štefančič: »Borci so zelo zadovoljni z zdravstvenim varstvom!«

Amalija Bobik: »Bila sem doma, ko so prišli partizani. Tukaj, v Vidmarjevem mlinu. S krampom so začeli odpirati vrata, prestrašila sem se, potem je šlo vse zelo hitro...«

Med obiskom v Boharini so obiskali še deseterja vermanšafta Antona Obrula, ga pošteno prestrašili in mu zaplenili puško in uniformo ter nekaj denarja. Obrul ni bil slab človek, pozneje je celo sodeloval s partizani. Pozabili niso niti na celičnega vodjo Ignaca Hrena.

Tone Turnšek, predsednik skupščine občine Slovenske Konjice. »Stabilizacijske programe imajo vse delovne organizacije, ne le na papirju... Gospodarski programi so dobro zastavljeni!«

Ze naslednje jutro so Nemci iz Zreč odšli za partizani, vendar so pri Pasji vasi padli v partizansko zasedo in jih krepko dobili po glavi.

Tako govori spomin, ki bi vedel povedati, da je bilo med vojno v konjiški občini zelo živahno, za kar so poskrbeli Prvi in Drugi pohorski bataljon pa pozneje enote Štirinajste udarne divizije. Julka Tajnikar, tajnica občinskega odbora zveze združenj borcev pa se prav sedaj ukvarja s težkim, a zanimivim delom: rada bi dognala, koliko občanov je sodelovalo v narodnoosvobodilnem boju. Če jo zbrane številke niso prevarale, potem je v odporu sodelovalo okoli dva tisoč občanov.

S šolstvom skorajda ni več skrbi

Tone Turnšek, predsednik skupščine občine Slovenske Konjice, za razliko od Julke Tajnikar, ne govori o dogodkih iz slavne preteklosti. Njegov pogled je naravnani v prihodnost, dovolj vzrokov ima za to. S tem seveda ni rečeno, da preteklosti ne pozna. Preteklost je

Vidmarjev mlin v Boharini, prizorišče akcije Pohorskega bataljona.

podlaga, premnoge izkušnje nudi v današnjem boju, se izkristalizira misel v pogovoru.

Konjiška občina je tako rekoč še do včeraj veljala za manj razvito, danes pa se je iz šestintridesetega mesta prerinila na dvaindvajseto. Pred njo so v celjski regiji le še velenjska in pa celjska, kar je glede na razvitost industrije v obeh občinah, predvsem pa v občinskih središčih, razumljivo. Turnšek je prepričan, da dvaindvajseto mesto, glede na razvitost, torej na dohodek na prebivalca, ni zadnja beseda konjiških občanov.

Trdna prepričanost in

vera v uspeh nista brez osnove. Danes so tako rekoč že skoraj brez skrbi za šolstvo, otroško varstvo, nekoliko več pozornosti bodo morali posvetiti zdravstvu. V Konjicah že grade zdravstveni dom.

V mestu se je zajedla gradbena mrzlica, pravkar dokončujejo stanovanjski blok za 140 družin, ob občinskem prazniku bo na red dom upoko-jencev, nič drugače ni izven občinskega središča. V Špitaliču so obnovili podružnično šolo in špitalsko mladež razveselili s centralno kurjavo. Na Rogli zidajo hotel, ki bo bržkone še letos nared. Vitanjčani bodo bogatejši za telovadnico.

Po osvoboditvi so v občini izkopali štiriindevet vodovodov in asfaltirali večino pomembnejših cest. Čez dve leti se bodo poslovili od tretjega samoprispevka, a računajo že na novega, potrebe so prevelike, vseh želja je nemogoče upoštevati. Samo lani so asfaltirali dvajset kilometrov cestišč.

»Videti je, da z gospodarstvom ne bomo imeli težav. Zelo močni smo pri izvozu, uvoz docela pokrivate in še ostaja, pri-

men za novi oroški vrtec v Konjicah, ki ga bodo vzdali v teh dneh, in ki bo prvič v zgodovini prinesel Konjičanom še jasi.

Kljub vsemu se Turnšku zdi, da so vendarle še vse premalo ambiciozni na področju kmetijstva, predvsem pri proizvodnji goveje živine in poljščin pa pri uvajanju kmečkega turizma na Pohorju in še kje.

»Da je v konjiški občini tako, se je treba zahvaliti predvsem podjetjem, kot so Comet in Unior pa Koterm v sklopu Konusa in še komu. Z lastnimi silami smo razvili sodobno tehnologijo, prodri smo na zunanji trg in tako je letošnji izvoz v primerjavi z lanskim za triinštirideset odstotkov večji in predvidevamo, da bo še rasel.

Nemalokrat z nekakšno užaljenostjo ugotavljamo, da je vsa dejavnost krajevnih skupnosti usmerjena predvsem v gradnjo infrastrukture, malo pa skoraj nič v kulturne dobrine. Nočem pretiravati, rad pa bi rekel, da pri nas le ni čisto tako. Večina zaselskov ima kulturne domove, uspeli smo dati nekakšno celostno fiziogno-

Glasilo Zveze združenj borcev NOV in Zveze rezervnih vojaških starešin Slovenije

TV-15 je oznaka za kurirsko postajo, ki je bila najdlje v vasi Opčice v dolini med Dolenjskimi Toplicami in Semičem

Za posredovanje in razvijanje vrednot narodnoosvobodilnega boja in revolucije je TV-15 prejel nagrado vstaje slovenskega naroda za leto 1978

Glavni urednik:
DRAGO VREŠNIK

Odgovorni urednik:
TONE URBAS

Novinarji - uredniki:

ZIVA DROLE - TV-15 za mladino

MILENKO STRAŠEK - reportaža

MILENA STRAJNAR - kultura

BOJANA ŽOKALJ-JESIĆ - naša organizacija

Lektor-redaktor:
KATJA HVALA

Tehnični urednik:
SINE KOVIČ ml.

Tajnica uredništva:
MARA OKORN

Telefon uredništva: 327-780

Vodja uprave:
MILAN SENIČAR

Uprava in naročninski oddelki:
Miklošičeva 28/I p. p. 598, 61001 Ljubljana

Telefon uprave: 320-486

Letna naročnina 240 din, za inozemstvo 260 din, posamezna številka v prosti prodaji 5 din

Tekoči račun:
Založba Borec p. o. Ljubljana 50101-603-45772

TV-15 izhaja vsak teden, izdaja ga Založba Borec, Ljubljana, Miklošičeva 28

Rokopise pošljite na naslov: Uredništvo TV-15, Miklošičeva 28/I, p. p. 598, 61001 Ljubljana

Rokopisov in fotografij ne vračamo

Po mnenju sekretariata za informacije IS SR Slovenije št. 42/I-72 od 12. 4. 1974 se za TV-15 ne plačuje temeljnega davka od prometa proizvodov

Korekture in tisk: ČGP Delo, Ljubljana, Titova 35

mijo Loškimi kulturnimi prireditvami in tako naprej,« ostaja na trdnih tleh predsednik konjiške občinske skupščine.

Bili bi močno pristranski, če ne bi omenili izredno razvite pevske dejavnosti, nižje glasbene šole, godbe na pihala... Pristranski bi tudi bili, če bi zapisali, da problemov ni, a jih tokrat ne bomo omenjali. Problemi so neločljiv del načrtov, ki jih v konjiški občini ni malo.

Samostojni splavarski mojster Viktor Pisnik danes ne bi spoznal Slovenskih Konjic. Zagotovo pa bi bil presrečen. Tako se poravnava dolgovi do mrtvih. **Milenko Strašek**